

UNIVERZITA KARLOVA

Přírodovědecká fakulta

katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Globální migrační a rozvojová studia

Vojtěch Mrázek

ANALÝZA AKTIVIT IZRAELSKÉ KRAJNÍ PRAVICE NA ZÁPADNÍM BŘEHU

Analysis of the Israeli far-right activities on the West Bank

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Libor Jelen, Ph.D.

Konzultant: Mgr. Martin Lepič

Praha 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 30. 6. 2017

Podpis

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval RNDr. Liboru Jelenovi, Ph.D. a Mgr. Martinu Lepičovi za jejich čas, detailní připomínky a zájem o práci. Velké díky patří také Vendule a rodičům. Bez jejich podpory bych si studium na vysoké škole nedokázal představit.

Abstrakt

Izraelská okupace Západního břehu má mnoho negativních dopadů na život palestinských obyvatel. Jedním z nich je násilí páchané židovskými osadníky. Tématem práce je vysvětlit podmíněnost těchto násilných aktivit a dát je do souvislosti s izraelskou politickou scénou. Kvantitativní statistickou analýzou je na úrovni židovských osad zkoumána souvislost volebních zisků izraelských krajně pravicových stran s výskytem násilných činů vůči palestinským obyvatelům Západního břehu. Za použití prostorové autokorelace je zkoumána také pravidelnost výskytu těchto činů. K formulaci teoretických předpokladů je užita teorie štepných linií. Z výsledků analýzy vyplývá, že v souladu s předpoklady existuje na úrovni osad statisticky významná souvislost mezi volbou pro krajní pravici a počtem spáchaných násilných činů. Nejsilnější je závislost u krajně pravicových stran vycházejících z militantní rasistické ideologie kahanismu, slabší závislost existuje u stran reprezentujících náboženských sionismus, specifickou kombinaci židovského náboženství a nacionalismu. Rozmístění osadnických násilných incidentů bylo ve zkoumaných letech nepravidelné. Vyšší míra násilí se statisticky významně koncentrovala do několika oblastí, především do okolí palestinského města Nábulus.

Klíčová slova

Izrael, Západní břeh, krajní pravice, kahanismus, náboženský sionismus, volby

Abstract

There are many negative consequences related to the Israeli occupation of the West Bank. The phenomenon of the settler's violence is one of them. The aim of the thesis is to explain the conditionality of the violence and to put it into context with Israeli political scene. A quantitative analysis is made to examine the relationship between Israeli far-right parties' electoral gains and the incidence of violence against Palestinians residents of the West Bank. Also, spatial analysis is made to measure the level of clustering of the incidents. To articulate the theoretical assumptions, the theory of social cleavages was used. In line with the assumptions, the results suggest that in Jewish settlements on the West Bank, there is statistically significant connection between Israeli far-right parties' electoral gains and the number of the violent incidents. The strongest correlation is proven between the incidents and the electoral gains of the parties influenced by Kahanism, a militant racist ideology. There is a weaker correlation between the incidence of violence and the electoral gains of the parties representing Religious Zionism, an ideology that combines religion and nationalism. The spatial distribution of the incidents was irregular. There was a clustering of high values in several areas, mainly in the surrounding of Nablus city.

Keywords

Israel, West Bank, far-right, Kahanism, Religious Zionism, elections

Obsah

Abstrakt	4
Seznam zkratk	7
Seznam tabulek	8
Seznam obrázků	9
Seznam grafů.....	9
1. Úvod.....	10
2. Data a použité metody.....	15
2. 1. 1. Použité metody analýzy.....	16
3. Izraelská okupace Západního břehu.....	18
3. 1. Historický a mezinárodněprávní kontext okupace.....	18
3. 1. 1. Právní a faktická podstata okupace	18
3. 1. 2. Historický kontext	20
3. 2. Osadnictví a jeho důsledky	23
3. 2. 1. Dopady okupace	25
3. 3. Osadnické násilí na Západním břehu	27
3. 3. 1. Násilí jako součást ideologie židovských osadníků	29
3. 3. 2. Osadnické násilí jako neformální mechanismus politické kontroly	30
3. 3. 3. Radikalizace osadníků jako reakce na násilí palestinské.....	32
3. 3. 4. Prostorové rozložení osadnického násilí	33
3. 4. Širší kontext izraelské okupace.....	41
3. 4. 1. Možnosti řešení.....	43
4. Teorie štěpných linií.....	45
4. 1. Štěpné linie v izraelské společnosti	48
4. 1. 1. Specifika izraelské demokracie	50
4. 1. 2. Aplikace klasických štěpných linií na Izrael	52
4. 1. 3. Sefardé–Aškenázi	54
4. 1. 4. Pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům (levice – pravice).....	57
4. 1. 5. Sekulární stát – teokracie.....	60
4. 1. 6. Sionisté – antisionisté (nesionisté)	62
4. 2. Sionismus – nacionalismus a náboženství v Izraeli.....	63
4. 2. 1. Prastarý národ – Židé optikou primordialismu.....	64
4. 2. 2. Zrození moderního sionismu	67

4. 2. 3.	Revizionismus	69
4. 2. 4.	Náboženský sionismus	70
4. 2. 5.	Národní náboženská strana – Mafdal	71
4. 2. 6.	Osadnické hnutí Guš emunim.....	72
4. 2. 7.	Vývoj izraelské pravice	74
4. 3.	Izraelská krajní pravice	75
4. 3. 1.	Kahanismus	76
4. 3. 2.	Krajně pravicové subjekty v izraelské politice.....	78
5.	Izraelské volby na Západním břehu	81
5. 1.	Analýza výsledků voleb v židovských osadách.....	81
5. 1. 1.	Volby v roce 2006	81
5. 1. 2.	Volby v roce 2009	83
5. 1. 3.	Volby v roce 2013	86
5. 1. 4.	Volby v roce 2015	89
5. 2.	Kategorizace židovských osad podle průměrných volebních výsledků	93
5. 2. 1.	Kategorizace osad – faktorová analýza	93
5. 2. 2.	Kategorizace osad – shluková analýza	96
5. 2. 3.	Krajní pravice na Západním břehu – prostorová diferenciacce.....	99
5. 3.	Analýza volebních výsledků v souvislosti s výskytem násilných činů.....	101
5. 3. 1.	Počty násilných činů a volební výsledky – korelační analýza.....	102
5. 3. 2.	Úroveň násilí a volební výsledky – jednofaktorová analýza rozptylu.....	103
5. 3. 3.	Kategorie násilí a typologie osad – neparametrické testy	105
5. 3. 4.	Prostorová autokorelace výskytu násilných činů a podpory krajní pravice .	108
5. 4.	Výsledky analýzy	109
6.	Závěr.....	113
	Seznam literatury a zdrojů.....	118
	Seznam příloh.....	130
	Přílohy	131

Seznam zkratek

CBS	Izraelský centrální statistický úřad (The Central Bureau of Statistics)
OHCHR	Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights)
OCHAoPt	Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí na okupovaných palestinských územích (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs on occupied Palestinian territory)
OSN	Organizace spojených národů
PASSIA	Palestinská akademická společnost pro studium mezinárodních vztahů (The Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs)
PCBS	Palestinský statistický úřad (Palestinian Central Bureau of Statistics)
PLO	Organizace pro osvobození Palestiny (Palestine Liberation Organisation)
SJT	Sjednocený judaismus Tóry

Seznam tabulek

Tab. 1: Počet nově založených izraelských osad na Západním břehu v jednotlivých obdobích.....	25
Tab. 2: Počty násilných činů v jednotlivých letech. Západní břeh, období 2010–2016.....	28
Tab. 3: Počet a podíl osadníků a celkový počet osadnických násilných činů v jednotlivých palestinských guvernorátech. Západní břeh.....	34
Tab. 4: Osady, jejichž obyvatelé spáchali nejvíce násilných činů vůči Palestincům. Západní břeh, období 2007–2016.	38
Tab. 5: Teorie štěpných linií – přehled.....	45
Tab. 6: Přehled volebních výsledků vybraných politických stran v osadách a celostátně; výsledky jednověvýběrového t-testu. Západní břeh, volby rok 2006.	82
Tab. 7: Volební účast a přehled volebních výsledků vybraných politických stran v osadách a celostátně; výsledky jednověvýběrového t-testu. Západní břeh, volby rok 2009.....	84
Tab. 8: Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu – vztah mezi volební účastí a volebními zisky jednotlivých stran v židovských osadách na Západním břehu, volby rok 2009.	85
Tab. 9: Volební účast a přehled volebních výsledků vybraných politických stran v osadách a celostátně; výsledky jednověvýběrového t-testu. Západní břeh, volby rok 2013.....	87
Tab. 10: Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu – vztah mezi volební účastí a volebními zisky jednotlivých stran v židovských osadách na Západním břehu. Rok 2013.	88
Tab. 11: Volební účast a přehled volebních výsledků vybraných politických stran v osadách a celostátně; výsledky jednověvýběrového t-testu. Západní břeh, volby rok 2015.....	90
Tab. 12: Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu – vztah mezi volební účastí a volebními zisky jednotlivých stran v židovských osadách na Západním břehu. Rok 2015.	91
Tab. 13: Faktorová matice průměrných volebních výsledků vybraných izraelských politických stran. Západní břeh, volby 2006–2015.	94
Tab. 14: Průměrné hodnoty a hodnoty směrodatných odchylek daných proměnných v rámci jednotlivých shluků. Volby 2006–2015, Západní břeh.....	96
Tab. 15: Osady s nejvyššími průměrnými zisky krajně pravicových stran a počty násilných činů vůči Palestincům spáchaných tamními obyvateli. Západní břeh, období 2006–2016.....	100
Tab. 16: Osady s nejnižšími průměrnými zisky krajně pravicových stran a počty násilných činů vůči Palestincům spáchaných tamními obyvateli. Západní břeh, období 2006–2016.....	101
Tab. 17: Hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu – vztah mezi průměrnými volebními výsledky a páchaným násilím na palestinském obyvatelstvu. Židovské osady, Západní břeh	103
Tab. 18: Průměrné hodnoty a hodnoty směrodatných odchylek volebních zisků krajně pravicových stran v závislosti na úrovni násilí. Židovské osady, Západní břeh.	104
Tab. 19: Četnostní tabulka jednotlivých typů osad (shluků) podle úrovně násilí. Židovské osady, Západní břeh.	106

Tab. 20: Četnostní tabulka jednotlivých typů osad (shluků) podle úrovně násilí – dvě kategorie násilí.

Židovské osady, Západní břeh. 107

Seznam obrázků

Obr. 1: Prostorové rozložení jednotlivých zón podle Dohod z Osla, Západní břeh. 22

Obr. 2: Prostorové rozložení území nevyužitelného pro palestinské obyvatelstvo Západního břehu. ... 27

Obr. 3: Celkový počet osadnických násilných činů v jednotlivých palestinských guvernorátech
v přepočtu na 1000 obyvatel. Západní břeh, období 2007–2016. 35

Obr. 4: Prostorové rozložení násilných činů v jednotlivých palestinských obcích. Západní břeh, období
2007–2016. 36

Obr. 5: Oblast s častým výskytem osadnického násilí. Guvernorát Nábulus, Západní břeh. 37

Obr. 6: Prostorové rozložení násilných činů v jednotlivých palestinských obcích (místo činu) a
židovských osadách (původ pachatele): lokální prostorová analýza, mapa prostorových shluků se
signifikantními hodnotami ($p < 0,01$). Západní břeh, období 2007–2016. 40

Obr. 7: Prostorové rozložení židovských osad na Západním břehu osad podle jednotlivých shluků
(charakteristických volebních preferencí). 97

Obr. 8: Prostorové rozložení podpory krajní pravice v osadách. Západní břeh, volby 2006–2015. 99

Obr. 9: Prostorové rozložení násilných činů v jednotlivých palestinských obcích a prostorové
rozložení podpory krajní pravice v židovských osadách: lokální prostorová analýza, mapa
prostorových shluků se signifikantními hodnotami ($p < 0,01$). Západní břeh. 109

Seznam grafů

Graf 1: Počty násilných činů v jednotlivých měsících. Západní břeh, období 2010–2016. 29

Graf 2: Počty celkových měsíčních osadnických útoků na Palestince a jejich majetek v závislosti na
útocích Palestinců vůči izraelským osadníkům a jejich majetku. Západní břeh, období 2007 a
2010–2016. 33

Graf 3: Graf faktorových zátěží průměrných volebních výsledků vybraných izraelských politických
stran. Západní břeh, volby 2006–2015. 95

1. Úvod

Svár mezi Židy a Palestinci na území Svaté země byl tradičně synonymem nenávisti „typické“ pro Blízký východ – předpokládalo se, že když se vyřeší tento konflikt, zavládne mír v celé oblasti. To se však nepodařilo. Izraelsko-palestinský konflikt, slovy Čejky (2016), zahrnuje, obě strany konfliktu se radikalizují a společnost polarizuje. Izolované a blokové Gaze vládne islamistický Hamás, okupovanému Západnímu břehu nejednotný a neschopný Fatah (Tartir, 2016), v izraelské vládě sedí nacionalističtí ještrábi. Spojené státy, po Obamově umírněnějším a multilaterálním přístupu (Saltzman, 2017), směřují s Donaldem Trumpem opět k nekritické podpoře Izraele (Schechter, 2017; Stevenson, 2017). Izraelská okupace Západního břehu se v červnu 2017 dočkala padesátiletého výročí. A po tak dlouhé době je pro Izraelce jednoduché zapomenout, že se okupace, ze své podstaty dočasná věc, stala trvalou (The Economist, 2017).

Izraelská kontrola Západního břehu měla od svého počátku v roce 1967 mnoho negativních dopadů na život tamních palestinských obyvatel. Mírové dohody z první poloviny 90. let problémy nevyřešily, nýbrž pod záštitou míru a vzniku Palestinské autonomie okupaci pouze potvrdily a legitimizovaly. Téměř dvě třetiny území Západního břehu spadají pod tzv. zónu C, tedy pod plnou kontrolu Izraele. Zbytek palestinského území je rozdělen do zón A a B, tedy několika ostrovů autonomie, mezi nimiž je pohyb Palestinců cíleně omezován – vše za účelem ochrany obyvatel židovských osad. S přítomností osadníků na Západním břehu souvisejí dvě hlavní témata této práce: Násilí vůči Palestincům a problematika izraelské krajní pravice, k níž velká část židovských obyvatel Západního břehu inklinuje.

Krajně pravicové strany obecně spojuje přesvědčení v přirozený výskyt nerovností ve společnosti a opoziční postoj vůči základním hodnotám liberální demokracie. Jejich společnou ideologií je nativismus, kombinace nacionalismu a xenofobie, víra, že stát by měl být obýván výhradně příslušníky původního národa a že nepůvodní elementy jsou pro stát hrozbou. Sami příznivci krajní pravice potom rozhodují o tom, kdo je původním obyvatelem a kdo není – a kdo je tak hrozba, která by měla být odstraněna. Problematika evropské (např. Norris, 2005; Mudde, 2007; Art, 2011) i české (např. Mareš, 2003; Bastl a kol., 2011) krajní pravice byla v literatuře hojně zpracována. Několik autorů se ve svých pracích věnovalo izraelské krajní pravici (Sprinzak, 1991; Cohen-Almagor, 1994; Pedahzur, Perliger, 2003; Norris, 2005; Freedman a kol., 2014; Shindler, 2015).

Izraelská krajní pravice není jednotná a v některých ohledech se od té evropské liší. Nejčastěji je ideologicky spojována s náboženským sionismem, specifickou kombinací náboženství a

nacionalismu, a s tím souvisejícími stranami a osadnickými hnutími, z nichž nejvýznamnější je Guš emunim (v překladu Blok věrných). V izraelském politickém spektru však figurují či figurovaly rovněž krajně pravicové strany sekulární. Nejradikálnější krajně pravicové strany pak vycházejí z kahanismu, rasistické a militantní ideologie rabína Meira Kahaneho.

Svou roli v ideologii izraelské krajní pravice hrají specifická témata víry a územní kontroly – územní maximalismus a s tím spojené nepřátelství vůči Palestincům (Pedahzur, 2001). Voliči izraelské krajní pravice, zejména, co se týká náboženských sionistů, jsou většinou kvalitněji vzdělaní občané, spokojení se svojí vládou, se stavem demokracie a férovosti volebního procesu. Tím se izraelská krajní pravice liší od té evropské, kde se dá v případě voličů hovořit o opaku (Norris, 2005).

Izraelsko-palestinský konflikt je častým tématem popularizačních i odborných publikací. V Česku se problematice Izraele a Palestiny dlouhodobě věnuje z politologického a právního hlediska Čejka (2006, 2009), odborníkem na roli náboženství v konfliktu je Mendel (2000). Děj zahraničních autorů bylo publikováno znatelně více, v práci jsou využity především texty zaměřené na dějiny a podstatu izraelské okupace (Bregman, 2015), vývoj izraelské pravice (Shindler, 2015) a židovský nacionalismus (Masalha, 2007; Sand, 2015). Rovněž jsou využity články z akademických žurnálů zaměřených na region zájmu (např. *International Journal of Middle East Studies*; *An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies*; *Israel Affairs*; *Israel Studies*; *The Middle East Journal*; *The Journal of Israeli History*; *Mediterranean Politics*), politickou geografii a konflikty (např. *Political Geography*; *Constellations*; *Journal of Peace Research*; *Studies in Conflict & Terrorism*; *Terrorism and Political Violence*; *Electoral Studies*; *American Political Science Review*; *Civil Wars*) či náboženství a etnicitu (např. *Ethnopolitics*; *Ethnic and Racial Studies*; *Religion, State & Society*).

Ve srovnání s jinými aspekty konfliktu je tematika osadnického násilí v literatuře rozebírána méně často. Aran a Hassner (2013), kteří se věnovali historii judaismu a násilí, postulují názor, že židovské náboženské násilí je relativně nový fenomén, spojený především s okupovaným územím a religiózními osadníky. Souvislostí mezi náboženskou identitou a radikalismem v případě židovských osadníků se zabývali Hirsch-Hoefler, Canetti a Eiran (2016). Ve spojení s osadnickou kolektivní identitou byl prokázán efekt náboženské identity na incidenci radikalismu. Gazit (2014) dospěl k závěru, že osadnické akty násilí slouží jako neformální mechanismus politické kontroly izraelské vlády nad Západním břehem. V obou případech nebyly do analýzy zahrnuty volební preference a doposud žádný výzkum se tak nevěnoval vztahu mezi volebními výsledky pro krajní pravici a výskytem osadnického násilí. Vzhledem

k podstatě kahanismu (Cohen-Almagor, 1994; Čejka, 2009; Kahane, 1988; Paine, 1995; více také v kapitole Kahanismus, s. 76) je možné předpokládat inklinaci voličů krajní pravice k násilným činům vůči Palestincům. Prokázaná souvislost by v souladu s výše zmíněnými přístupy mohla znamenat, že existuje určitá skupina izraelských občanů, která inklinuje k násilným činům, a že tyto činy mohou mít souvislost s izraelskou politickou scénou, respektive, že je výskyt těchto činů strukturován podle podpory jednotlivých politických stran.

Problematikou osadnického násilí se zabývají také zahraniční organizace či agentury, jako jsou Amnesty International (2017), Human Rights Watch (2017) nebo OCHAOPT (2011b, 2016, 2017a, 2017b, 2017c).

Hlavním cílem práce je vysvětlit podmíněnosti násilných aktivit židovských osadníků na Západním břehu. Na základě teorií věnovaných izraelské krajní pravici a osadnickému násilí je zkoumána souvislost krajně pravicových volebních preferencí s výskytem násilných činů vůči palestinským obyvatelům Západního břehu, a to analýzou prostorového rozložení obou fenoménů. Kvantitativní prostorovou analýzou je ověřována také pravidelnost výskytu násilných činů.

Pro formulaci hypotéz, které napomohou k dosažení cílů práce, je využita teorie štěpných linií od Lipseta a Rokkana (1967). Ta se opírá o tvrzení, že budování státu a s tím spojené změny, kterými procházela společnost v posledních několika letech, se podílely na vzniku štěpných linií (tzv. cleavages). Izrael je typická přistěhovalecká země, izraelská společnost byla utvářena opakovanými přistěhovaleckými vlnami z různých oblastí, jedná se o zemi kulturně, národnostně a názorově velmi pestrá (viz např. Etzioni-Halevy, Shapira, 1977), což se odráží také ve volebním systému, který tuto pestrost reprezentuje (The State of Israel, 2014). Lze tedy předpokládat, že ona společenská pestrost se v Izraeli přetavila do vzniku politických stran. Teorii štěpných linií na příkladu Izraele ve svých pracích využili Burstein (1978), Čejka (2006) či Weinblum (2008).

Zkoumání uplatnitelnosti teorie štěpných linií a identifikace případných konfliktů v izraelské společnosti je dílčím cílem této práce. Při popisu teorie štěpných linií a její aplikace je využit také koncept etno-symbolismu od Smithe (1991), který zdůrazňuje důležitost etnických štěpných linií a který na rozdíl od Lipseta a Rokkana (1967) tvrdí, že etnická identita bude stále důležitější a neztratí svou relevanci.

V diplomové práci jsou na základě teoretických východisek ověřovány následující výzkumné otázky a s nimi spojené hypotézy:

H1: Jaké jsou politické preference obyvatel židovských osad na Západním břehu? Izraelská krajní pravice vychází ideologicky z etnického nacionalismu a historického práva Židů na území Západního břehu (Smith, 1991; Masalha, 2007; Gans, 2008; Sand, 2015), zdůrazňuje také důležitost izraelské kontroly nad okupovanými teritorii (Ben-Rafael, 2008; Shindler, 2015) a opírá se o náboženský sionismus, kombinaci víry a nacionalismu. Proponenti náboženského sionismu tvrdí, že nacionalismus a s tím spojená územní kontrola je nástroj, pomocí něhož Bůh uskutečňuje svůj plán pro Lid Izraele (Mendel, 2000). Velká část židovských osadníků žije na Západním břehu z ideologických důvodů (Gazit, 2014; Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran, 2016) a zastává ideologii izraelské krajní pravice. Z výše uvedeného je patrné, že obyvatelé židovských osad inklinují k volbám politických stran, které reprezentují jejich (bezpečnostní) zájmy, a je tedy možné předpokládat, že obyvatelé židovských osad na Západním břehu volí převážně krajně pravicové strany. Tyto strany dosáhnou v osadách signifikantně lepších výsledků než celostátně.

H2: Existuje na úrovni osad souvislost mezi volbou pro krajní pravici a počtem spáchaných násilných činů vůči Palestincům? Okolo 90 % pachatelů násilných činů mířených proti Palestincům konaných Židy v Izraeli byli příslušníci religiózní krajní pravice (náboženští sionisté) sympatizující s protiarabskou pravicí (Aran, Hassner, 2013). Komunitní život a pocit sounáležitosti v náboženské komunitě (ideologické osadě) mají přímý vliv na radikální chování. Prostředníkem efektu je náboženská identita (Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran, 2016). Dá se tedy předpokládat, že existuje souvislost mezi spácháním násilného činu vůči Palestincům a volbou pro krajní pravici. Obyvatelé osad, kde krajní pravice dosáhla vyšších volebních výsledků častěji inklinují k násilí vůči Palestincům. Lze tím pádem také předpokládat, že prostorové rozmístění palestinských obcí s vyšším počtem zaznamenaných násilných incidentů souvisí s rozmístěním osad, kde dosáhla krajní pravice lepších výsledků.

H3: Jaké je prostorový vzorec násilných činů vůči Palestincům na Západním břehu? Židovské osady na Západním břehu nejsou ideologicky jednotné (Gazit, 2014; Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran, 2016), v kombinaci s H2 je tedy možné očekávat nepravidelné rozmístění násilných incidentů. Vyšší míra násilí se koncentruje do několika hlavních oblastí, především do okolí lidnatých palestinských měst (Nábulus, Hebron).

H4: Jak vysoká je volební účast židovských osadníků na Západním břehu? Souvisí volba pro krajní pravici s vyšší volební účastí? Voliči izraelské krajní pravice jsou často spokojeni se svojí vládou, se stavem demokracie a férovostí volebního procesu (Norris, 2005), krajně pravicové strany zastupují zájmy osadníků. Dá se tedy předpokládat signifikantně vyšší průměrná volební

účast v osadách oproti celostátnímu průměru. Lze také předpokládat, že volební zisky krajní pravice v jednotlivých osadách korelují s volební účastí.

V první kapitole je rozebírán historický a mezinárodněprávní kontext izraelské okupace Západního břehu. Zvláštní pozornost je věnována humanitárním dopadům okupace na tamní palestinské obyvatelstvo, zejména násilným útokům ze strany osadníků. Rozebírány jsou současné přístupy, které vysvětlují příčiny výskytu osadnického násilí.

Druhá kapitola je věnována teorii štepných linií od autorů Lipseta a Rokkana a její aplikaci na podmínky izraelské společnosti a demokracie. Teoretické předpoklady jsou konfrontovány s izraelskou realitou, identifikované štepné linie v izraelské společnosti jsou poté jednotlivě popsány. Zvláštní pozornost je věnována štepným liniím spojeným s izraelským nacionalismem a krajní pravicí. Vývojem a charakteristikou izraelské krajní pravice se zabývá samostatná podkapitola.

Ve třetí kapitole jsou analyzována data a ověřovány předpoklady rozebírané v teorii. První část obsahuje analýzu jednotlivých izraelských voleb. Zpracovány jsou samostatně volby v letech 2006, 2009, 2013, 2015. V druhé části kapitoly jsou kategorizovány židovské osady na Západním břehu podle průměrných volebních výsledků ve všech analyzovaných volbách. Nejprve pomocí faktorové, poté pomocí shlukové analýzy. Prostor je věnován také prostorovým diferenciacím v podpoře krajní pravice. Třetí, hlavní část kapitoly obsahuje statistickou analýzu závislosti násilných činů vůči Palestincům na volebních výsledcích krajně pravicových stran. Využity jsou parametrické (korelační analýza, jednofaktorová analýza rozptylu), neparametrické (Kruskal-Wallisův test, chí-kvadrát test nezávislosti) testy i prostorová analýza dat (globální prostorová autokorelace; LISA).

2. Data a použité metody

Hlavní závisle proměnná analýzy je výskyt násilných činů vůči Palestincům vykonaných židovskými osadníky na Západním břehu. Ke sběru dat bylo využito volně dostupných týdenních až dvoutýdenních reportů od Úřadu OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí na okupovaných palestinských územích (OCHAOPT, 2017c). Analyzovány byly reporty od roku 2007, kdy začaly být vydávány, do konce roku 2016. Cílem analýzy bylo vyhledat v textu konkrétní zmínky o násilných činech vykonaných židovskými osadníky. Identifikována byla místa – palestinské obce na Západním břehu –, kde došlo k násilným činům ze strany židovských osadníků. Pokud byla informace dostupná, byla k násilnému činu přiřazena i osada, odkud útočníci pocházeli. OCHAOPT reportuje všechny typy násilných činů, od posprejování budovy či krádež dobytka po několikanásobnou vraždu. Vzhledem k časovým možnostem a účelu diplomové práce byly všechny incidenty započítávány jako rovnocenné.

Jako hlavní nezávisle proměnná jsou použity výsledky voleb v izraelských osadách na Západním břehu z let 2006, 2009, 2013 a 2015. Data byla stažena z oficiálních webů izraelského parlamentu v hebrejštině (Ústřední volební komise 17. Knesetu, 2006; Ústřední volební komise 18. Knesetu, 2009; Ústřední volební komise 19. Knesetu, 2013; Ústřední volební komise 20. Knesetu, 2015).

Jednotlivé soubory byly přeloženy, roztrženy a upraveny. Data k analýze tvoří čtyři soubory obsahující informace o procentním zisku jednotlivých stran. Počet jednotek (obcí) je 118 (rok 2006, 2009), 119 (rok 2013), 123 (rok 2015).

Data neobsahují potřebné informace zcela ke všem osadám, které jsou z hlediska výskytu násilí podstatné. Často se totiž jedná o obytné jednotky či obce (tzv. outposts), které nejsou zaregistrované na izraelském ministerstvu vnitra a není tak možné v daném místě volit – jedná se o osady ilegální z pohledu izraelského práva. Některé obce, ve kterých nebylo možné volit v roce 2006 a 2009, byly v roce 2013 či 2015 již registrované – tím lze vysvětlit rozdíl v počtu jednotek. Rok 2006 byl zvolen jako dolní hranice analýzy z důvodu dostupnosti dat – nebylo možné v elektronické podobě nalézt data za volby roku 2003 a starší. Rovněž data o násilí (OCHAOPT, 2017c) začínají rokem 2007.

Specifickým problémem práce se zahraniční tematikou je přepis názvů z cizího jazyka. Geografické názvy i jména politických stran, se kterými práce operuje, mají svůj původ v hebrejštině či arabštině a existuje několik verzí přepisů do latinky. U názvů politických stran

či jiných uskupení je použit český překlad, pokud je běžně užíván. Pokud nebyl nalezen vhodný překlad – především v případě některých palestinských obcí –, je užit název anglický.

2. 1. 1. Použité metody analýzy

K ověření H1 a H4 je využito metod deskriptivní statistiky a následného porovnání průměrných hodnot. K ověření statistické významnosti případných rozdílů v průměrných hodnotách je použit jednovýběrový t-test. Dílčí předpoklad, že volební zisky krajní pravice v jednotlivých osadách korelují s volební účastí, je ověřen korelační analýzou.

Hlavní cíl práce a s ním související H2 jsou zpracovány pomocí parametrických a také neparametrických statistických metod. Jako první parametrická metoda byla zvolena korelační analýza. Kvůli odlehilým hodnotám některých jednotek je využit Spearmanův koeficient pořadové korelace. Druhou užitou parametrickou metodou je jednofaktorová analýza rozptylu. Jako závisle proměnná vstoupily do analýzy průměrné volební zisky krajně pravicových stran. Nezávisle proměnnou jsou kategorie osad podle počtu násilných činů vůči Palestincům.

Před užitím neparametrických metod byla provedena statistická kategorizace židovských osad na Západním břehu. Osady jsou kategorizovány podle průměrných volebních výsledků relevantních politických stran. Ke kategorizaci volebních výsledků bylo využito nejprve faktorové a poté shlukové analýzy.

K ověření validity jednofaktorové analýzy rozptylu je využito Kruskal-Wallisova testu. Testovány jsou počty násilných činů v závislosti na typu osady (typ osady = výstup shlukové analýzy). Testovány jsou také zisky krajně pravicových stran v závislosti na úrovni násilí dané osady. Jednotlivé kategorie – typ osady (výstup shlukové analýzy) a úroveň násilí – jsou navzájem testovány také pomocí chí-kvadrát testu nezávislosti. K provedení statistických testů je využit software IBM SPSS Statistics 20.

K částečnému ověření H3 je využito metody globální a lokální prostorové autokorelace. Globální prostorová korelace osadnických násilných činů podle osady, odkud pachatelé pocházeli, a globální prostorová autokorelace osadnických násilných činů v palestinských obcích je vyjádřena hodnotou Moranova I. Prostorová asociace vysokých či nízkých hodnot je vyjádřena hodnotou obecné G-statistiky. K identifikaci lokální prostorové autokorelace je využito analýzy LISA. Stejným způsobem je zpracována i podpora krajně pravicových stran v židovských osadách. Vizualním porovnáním výsledků analýzy LISA (lokální prostorová autokorelace násilných činů v palestinských obcích a lokální prostorová autokorelace podpory

krajní pravice v židovských osadách) je částečně ověřena H2. Ve všech případech je využit software ArcMap 10.2.

Data, která jsou v práci využívána, mají několik limitů. Prvním limitem je spolehlivost údajů týkajících se počtu násilných činů. Data byla získávána manuálně čtením reportů vydaných OCHAOPT a je třeba brát na vědomí fakt, že mnohé násilné incidenty nemusely být v reportech vůbec zaznamenány, případně nebyly OCHAOPT ani odhaleny. Tento nedostatek byl patrný především v krizových obdobích typu izraelského bombardování Gazy, kdy velká část personálu OCHAOPT věnovala úsilí informačnímu pokrytí humanitární krize v Gaze, a kapitola v reportech věnovaná osadnickému násilí tak byla viditelně omezená.

Druhým limitem je srovnatelnost údajů o násilných činech v čase (neplatí pro OCHAOPT, 2017a, 2017b). Ačkoliv prováděla monitoring násilných činů ve všech sledovaných letech (2007–2016) stejná organizace, mohlo dojít několikrát ke změně metodiky a personálu. Ostatně samotný formát reportů se v průběhu let několikrát změnil.

Poslední limit, který se týká dat ohledně osadnického násilí, je zaznamenávání násilných činů, u kterých pachatel pocházel z ilegální osady, outpostu. Jelikož tyto typy židovských osad nejsou legální z pohledu izraelského práva, nejsou oficiálně registrované na ministerstvu vnitra a nejsou za ně tedy počítány volební výsledky, neměl by záznam takovýchto násilných činů z hlediska analýzy smysl.

3. Izraelská okupace Západního břehu

Židovsko-palestinský konflikt je sporem dvou národních pospolitostí o území (Mendel, 2000), které se snaží legitimizovat své počínání (Miller, 2016). Je to souboj relativně nedávno vzniklých nacionalismů (Hobsbawn, 1983), a jak k tématu zmiňuje Shindler (2015), byla to ironie osudu, že oba nacionalismy vypukly ve stejné době na stejném místě. Konflikt má mnoho dimenzí a existuje mnoho úhlů pohledu, pod kterými je možno jej zkoumat. Dostat se k podstatě věci a zvážit všechny okolnosti složité situace není na úrovni diplomové práce zcela možné, pro účely představení situace v regionu tedy bude pozornost věnována okupaci Západního břehu.

3. 1. Historický a mezinárodněprávní kontext okupace

Počátky izraelské okupace se datují k 5. až 11. červnu roku 1967, kdy Izrael v tzv. Šestidenní válce překvapivě rychle a jednoznačně porazil vojska svých arabských sousedů a obsadil Západní břeh, Jeruzalém, Golanské výšiny, Pásmo Gazy a Sinajský poloostrov. Sinaj byl v letech 1979 až 1982 v rámci mírových smluv vrácen Egyptu, z Gazy byli izraelští osadníci evakuováni v roce 2005, Jeruzalém a Golany byly Izraelem anektovány. Západní břeh zůstává okupován a téměř dvě třetiny území jsou pod plnou vojenskou i civilní správou Izraele (Bregman, 2015).

Ačkoliv Izrael od prvních dnů po obsazení území ujišťoval svět, že okupace bude osvícená, Židé přeci sami mají sami zkušenost s utlačováním, pravdou bylo, že obsazením cizího území se Izrael v očích veřejnosti proměnil z oběti arabské agrese v agresora. Žádná okupace nemůže být z principu osvícená a okolnosti spojené s cenzurou, omezováním lidských práv a koloniálním přístupem to brzy potvrdily. Pět desetiletí trvající okupace Západního břehu je nejvýraznější překážkou vzájemného mírového urovnání Izraelců a Palestinců (Bregman, 2015).

3. 1. 1. Právní a faktická podstata okupace

Okupace je „účinná kontrola určité mocnosti nad územím, které není pod její formální správou, proti vůli skutečných vládařů tohoto území“ (Benvenisti, 1993, s. 4). Izrael jakožto okupant je podle mezinárodního práva zavázán řídit se jistými ustanoveními. Ta byla ukotvena v rámci Haagských úmluv z roku 1907 a Čtvrté ženevské úmluvy z roku 1949 (Regulations concerning

the Laws and Customs of War on Land, 1907; Protection of Civilian Persons in Time of War, 1949). Izrael jako okupační mocnost:

- Nesmí přesouvat vlastní civilní obyvatelstvo na území okupovaného území a deportovat okupované obyvatelstvo.
- Nesmí ničit cizí majetek.
- Musí zajistit dostatečné zásoby jídla a zdravotnických potřeb a udržovat v provozu zdravotnická a hygienická zařízení.

Izrael stavbou osad, destrukcí palestinských obydlí, nemocnic i škol mezinárodní konvence porušuje (Roberts, 1990; OCHAOPT 2012b; Human Rights Watch, 2016). Závazek k mezinárodním konvencím byl v minulosti izraelskými vládami několikrát zpochybňován, hlavní argument spočíval v tom, že Západní břeh byl před rokem 1967 sporná oblast obsazená Jordánskem, a nikoliv suverénní území. Konvence, které platí mezi dvěma nebo více smluvními stranami, tak nemohly platit. Většina právních expertů, mezinárodní politické autority i izraelští politici představitelé však realitu okupace nezpochybňují (Bregman, 2015). Několik měsíců po ukončení Šestidenní války vyzvala Rada bezpečnosti OSN v rámci své Rezoluce č. 242 Izrael k odchodu z okupovaných území (Security Council, 1967), padesát let však zůstává výzva nenaplněna.

Handel (2016) v článku nazvaném What is occupied in Palestine? rozebírá tři možné způsoby nahlížení na izraelskou okupaci Západního břehu. První je takzvaná „zmapovaná“ okupace, která se točí okolo území a otázky, komu co patří a kdo co kontroluje – kolik procent území náleží Izraeli a kolik procent náleží Palestinské autonomii. Téměř 60 % Západního břehu, jak bude rozebíráno níže, náleží do tzv. zóny C, tedy pod kontrolu Izraele, zbytek spravuje palestinská autonomie. S kontrolou prostoru souvisí i kontrola pohybu, Západní břeh je rozdělen do několika ostrovů palestinské autonomie obklopených překážkami znesnadňujícími pohyb, jako jsou např. kontrolní stanoviště.

S kontrolou pohybu se pojí druhá dimenze okupace, a to lidskoprávní. Volnost pohybu je součástí základních lidských práv a svobod¹ a izraelská okupace je tak kritizována lidskoprávními organizacemi. Izraeli je vytýkáno omezování pohybu (obzvláště kolem židovských osad), kolektivní tresty, mučení ve věznicích, zatýkání dětí, mimosoudní popravy,

¹ Viz článek 13 v The Universal Declaration of Human Rights (1948).

demolice domů, nucené stěhování a nadměrné užívání vojenské síly (Amnesty International 2017; Human Rights Watch 2016, 2017).

Třetí přístup nazývá Handel (2016, s. 87) nepolitickým, respektive „více než politickým“. V rámci něj argumentuje, že problém okupace by neměl být zúžen na abstraktní pojmy, jako je populace a území, a že je potřeba zaujmout etnografické metody a použití alternativních zdrojů – blogy, deníky či umění.

3. 1. 2. Historický kontext

Moše Dajan, v době Šestidenní války izraelský ministr obrany, byl jeden z nejvlivnějších lidí rozhodujících o osudu okupovaných území. Byl zastáncem tzv. neviditelné okupace, chtěl Arabů ponechat samovládě, co nejméně zasahovat do jejich životů a zbytečně neprovokovat. Byl sice povahou sekulární, Judeu a Samaří (biblické názvy pro Západní břeh) nicméně považoval za kolébkou židovské historie. Vojensky obsazené území tak chtěl pro Izrael ponechat nadobro. Palestince plánoval ponechat pod autoritou jordánského krále a území integrovat. Za strategickou oblast považoval vnitřní pás pohoří, čímž se jeho plán lišil od druhého přístupu, tzv. Alonova plánu (Bregman, 2015).

Izraelský generál Jigal Alon navrhoval anexi nárazníkového pásma podél řeky Jordán u hranic s Jordánskem, kde také navrhoval výstavbu židovských bezpečnostních osad. Hustěji obydlenému území vnitřního Západního břehu chtěl z obav z demografické převahy ponechat autonomii a později území – spolu s koridorem kolem Jericha – předat Jordánsku. Dajan s plánem nesouhlasil, argumentoval strategickou důležitostí vnitřního pohoří a také tvrdil, že Palestince nebude možné bez odporu „zmáčknot“ mezi dvě izraelská území. Dajanův plán byl oficiálně zamítnut, Alonův nebyl nikdy oficiálně přijat ani zamítnut, stal se však inspirací pro osadnickou politiku Strany práce vládnucí v prvních letech okupace (Bregman, 2015).

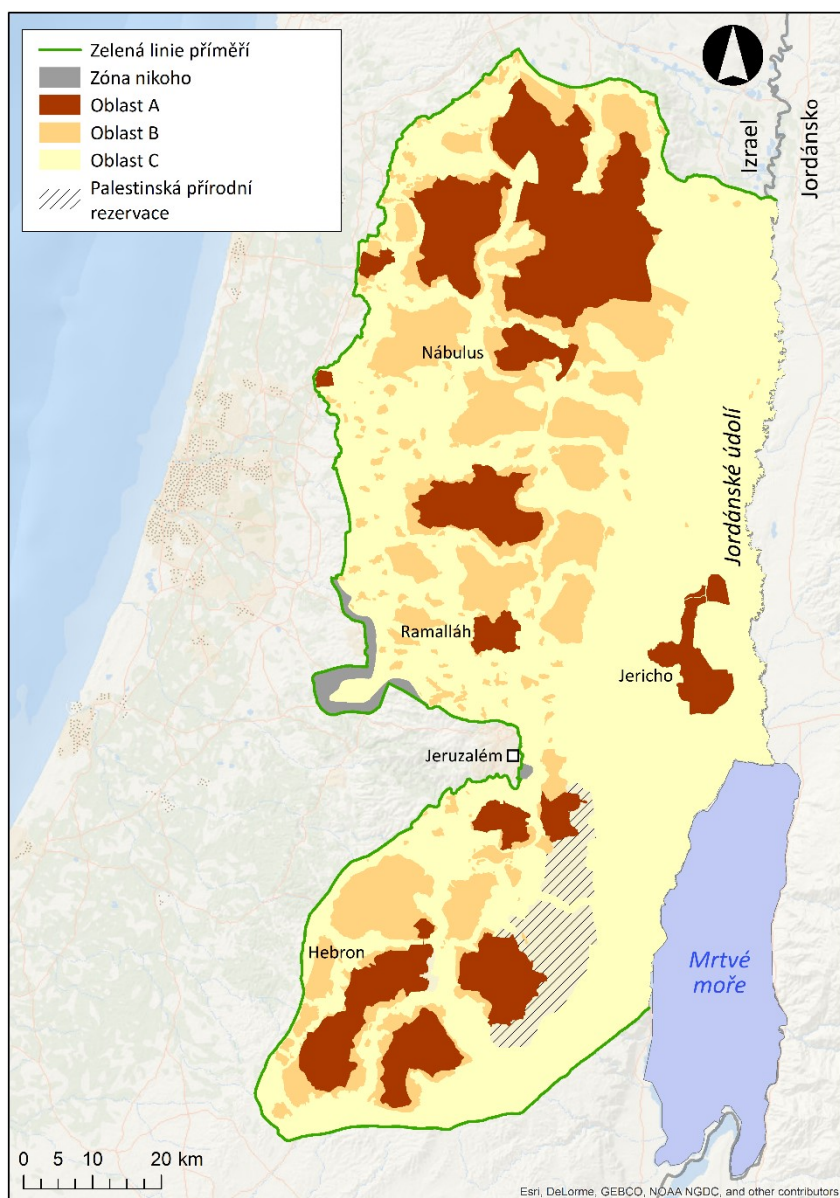
V rámci okupace Západního břehu je možné odlišit dvě období, která jsou charakteristická odlišnou okupační politikou a odlišným přístupem izraelské vlády k Palestincům. Pro první fázi okupace byl typický kolonialistický přístup Izraele založený na pokud možno nenásilném přístupu a využívání levné pracovní síly ze Západního břehu a Gazy (Gordon, 2008; Gazit, 2014). Nezaměstnanost Palestinců klesla a životní úroveň vrostla, což utlumilo politický odpor vůči okupaci. Zároveň však záměrně nebyla rozvíjena palestinská ekonomika a v plánu také nikdy nebylo zcela zařadit palestinské obyvatele do izraelské společnosti. Buňky odporu byly s pomocí vojenského práva cíleně zatýkány a potlačovány. Rovněž tím, jak rostla ekonomická

soběstačnost palestinských obyvatel, klesala jejich závislost na tamních tradičních elitách, a Izrael – s tradičními palestinskými elitami spolupracující – tak paradoxně ztrácel kontrolu. V roce 1977 vyhrála izraelské volby pravice, což mělo za následek růst počtu osad, fragmentaci Západního břehu a s tím rostoucí odpor palestinského obyvatelstva. S rostoucím odporem se zvyšovalo kolektivní vědomí, což pak v roce 1987 vyústilo v lidová povstání, tzv. intifádu (Gordon, 2008).

Okupační politika se rokem 1987 radikálně změnila, zodpovědnost za palestinské obyvatele zmizela, důsledkem toho byly rostoucí ztráty na životech.² Izrael začal praktikovat přístup separace, který se promítl do následných mírových dohod (Gordon, 2008). „Přechodná dohoda o Západním břehu a pásmu Gazy, zvaná Oslo II podepsaná 28. září 1995 měla na dobu pěti let (proto přechodná) rozdělit oblast Západního břehu na tři zóny A, B a C“ (PASSIA, 2012, s. 2). Zóna A měla spadat zcela pod bezpečnostní i civilní kontrolu Palestinské autonomie, zóna B pod palestinskou civilní, ale izraelskou bezpečnostní kontrolu a zóna C po plnou kontrolu Izraele. Jedním z cílů dohod z Osla byla postupná přeměna zón B a C pod plnou palestinskou kontrolu (zónu A), což se však dosud nestalo (PASSIA, 2012), viz Obr. 1.

² Za prvních dvacet let okupace zabili izraelští vojáci dohromady stejný počet Palestinců jako průměrně za jeden rok v období 2001–2007 (Gordon, 2008).

Obr. 1: Prostorové rozložení jednotlivých zón podle Dohod z Osla, Západní břeh.

Zdroj: OCHAOPT (2015b). Zpracováno autorem v programu ArcMap 10.2.

Mírové dohody z Osla jakožto přímý důsledek palestinské intifády znamenaly zlom v pojetí izraelské kontroly Západního břehu a dají se chápat jako pokračování okupace jinými prostředky. Mírové dohody osvobodily Izrael od povinností spojených s okupací a omezily aplikaci mezinárodního práva (Aruri, 2011). Spíše než o stažení Izraele ze Západního břehu šlo o přeorganizování moci. Tím, že Izrael předal Palestinské autonomii plnou zodpovědnost za Palestince a zároveň jí znemožnil přístup na 60 % území (zóna C), oddělil Palestince od své půdy a Palestinskou autonomii od svých obyvatel. Politika separace splnila svůj účel (Gordon, 2008). Podle Hilala (2015) Dohody z Osla pouze přitvrdily a pod iluzí míru a autonomie legitimizovaly izraelskou okupační nadvládu. Umožnily také nárůst počtu osadníků. Tím, že byly oficiálně vytyčeny oblasti palestinského osídlení (oblasti A a B), mohla izraelská vláda

začít cíleně investovat do obchvatů a komunikací, které by propojily jednotlivé osady a zároveň by nevedly přes území hustě obydlené Palestinci. Osadníci se tak při cestování začali cítit bezpečněji a jejich počet narůstal (Bregman, 2015). Počet osadníků – nepočítaje Jeruzalém – se od roku 1995 zvýšil ze 140 235 na 403 156 v roce 2015, viz Tab. 3 (PCBS, 2015). Od roku 1993 bylo na Západním břehu postaveno více židovských osad než kdykoli předtím (Aruri, 2011).

3. 2. Osadnictví a jeho důsledky

V době osmanské (1517–1917) a britské (1917–1948) nadvlády nad Palestinou se Židé v oblasti dnešního Západního břehu příliš neusazovali. Věřící Židé se stěhovali do svatých měst na území dnešního Izraele (Jeruzalém, Tiberias), sekulární zemědělci do oblastí s větším množstvím srážek. Rok 1967 a počátek okupace přinesl zlom v osidlovacím vzorci. Obsazení území biblické Svaté země bylo chápáno jako znamení od Boha a nábožensky a nacionalisticky ladění Židé (náboženští sionisté) to považovali za pobídku k dalšímu osidlování. Na Západním břehu rovněž bylo více volných pozemků (Bregman, 2015).

Prvotní osidlovací politika tehdy vládnoucí Strany práce byla de facto řízena již zmíněným Allonovým plánem. Prvním typem osad, který izraelská vláda začala budovat několik let po obsazení Západního břehu, byly strategické vojenské základny na izraelských hranicích s Jordánskem (Jordánské údolí), které byly posléze proměněny v zemědělské osady a obydleny sekulárními Židy. Druhým typem byly religiózní osady stavěné v srdci Západního břehu, poblíž velkých palestinských center. Výstavba těchto osad souvisela s aktivitami náboženských sionistů. Třetím typem pak byla židovská sousedství v anektovaném východním Jeruzalémě.

V pozdních 70. letech začaly vznikat „předměstské“ osady pro izraelskou střední třídu. Příkladem může být osada Har Gilo, v podstatě předměstí Jeruzaléma. V 90. letech (paradoxně v době mírových dohod a předpokládaného postupného opouštění Západního břehu) vznikly velké osady pro dynamicky rostoucí populaci ultraortodoxních Židů, charedim (Gordon, Ram, 2016), např. Modi'in Ilit, dnes nejlidnatější izraelská osada na Západním břehu (PCBS, 2015).

Posledním typem jsou tzv. outposty, osady stavěné izraelskými občany bez explicitního souhlasu vlády, často však s její tichou podporou (Getmansky, Sinmazdemir, 2017). Obyvatelé outpostů bývají ve většině případů židovští fundamentalisté.³ Ačkoliv je mnoho těchto

³ Jak nicméně upozorňují Eiran a Krause (2016), ne všichni obyvatelé outpostů zastávají stejnou ideologii. Některé outposty jsou pouze vzdálenějším sousedstvím již existující osady a obyvatelé tohoto outpostu tak víceméně

ilegálních obydlí zdemolováno izraelskými úřady, nemálo z nich na svém místě zůstane a bývá zpětně legalizováno⁴ (Gordon, Ram, 2016). Jelikož Izrael od raných 90. let až do nedávné doby (BBC, 2017) oficiálně nezaložil zcela novou osadu, jsou outposty měřítkem nárůstů izraelské teritoriální kontroly nad Západním břehem. V letech 1991 až 2005 bylo založeno 99 outpostů, polovina z nich v době tzv. druhé intifády po březnu 2001 (Getmansky, Sinmazdemir, 2017). Organizace Peace Now (2017) v roce 2017 evidovala 97 outpostů.

V prvním desetiletí izraelské okupace bylo izraelské osidlování Západního břehu relativně – v porovnání s lety následujícími – omezené a týkalo se především bezpečnostních osad daleko od hustě obydlených palestinských obcí (Bregman, 2015). Kromě toho se nicméně na Západním břehu usídlovali také osadníci, kteří se proti oficiálnímu osadnickému plánu vyhrazovali, viz kapitola Osadnické hnutí Guš emunim, s. 72.

Jedním z nejvýraznějších náboženských osadníků byl rabín Moše Levinger. Ten se spolu se svou ženou a dalšími věřícími 12. dubna 1968 na židovský svátek Pesach ubytoval v hotelu v tehdy kompletně palestinském Hebronu, přičemž o den později namísto vyklízení pokoje rodina z okna vyvěsila izraelskou vlajku a odmítala odejít. Započal tím dlouhý spor s izraelskými autoritami, který skončil ústupkem tehdejšího ministra obrany Moše Dajana. V roce 1970 svolil k založení židovské osady Kirjat Arba na východ od Hebronu⁵ a vykonal tak rozhodnutí, které mělo rozsáhlé následky do budoucna. Pro radikální osadníky bylo založení Kirjat Arby důkazem, že při dostatečném odhodlání je možné obejít izraelské zákony a dosáhnout svého. Vzorec je platný do dnes (Bregman, 2015).

Vítězstvím pravicové strany Likud v roce 1977 vstoupilo osadnictví do nové fáze. Likud se snažil být věrný svým tradicím vypjatého nacionalismu a teritoriálního maximalismu, byl mnohem přátelštější vůči osadnickým hnutím (Mendelsohn, 2014). Výstavba osad tak dostala plnou podporu ministrů i armády (Mendel, 2000; Gazit, 2014), což se výrazně projevilo na počtu nově založených osad, viz Tab. 1.

kopírují její životní styl spojený se střední třídou. Některé outposty jsou pak izolované a vzdálené od ostatních komunit a obývá je někdy jen několik obyvatel vyznávajících alternativní životní styl.

⁴ Toto je případ také pěti osad, které budou zahrnuty do analýzy: Bruchin, Shani (Livne), Negohot, Rechelim, Sansana. V roce 2006 a 2009 se nevolilo ani v jedné z nich, v roce 2013 jen v osadě Bruchin, roku 2015 poté již ve všech osadách.

⁵ Kirjat Arba sloužila původně jako vojenská základna. Podobně jako mnohé ostatní osady na Západním břehu je postavena ve vyšší nadmořské výšce než okolní palestinská zástavba a je z ní tak možné strategicky kontrolovat sousední palestinský Hebron. Podle podobného vzorce jsou stavěny i obce na izraelském území, např. většinově židovský Nazaret Ilit („horní Nazaret“). Z něj je možné shlížet na Nazaret, město většinově obydlené arabskými křesťany (Zertal, Eldar, 2007).

Tab. 1: Počet nově založených izraelských osad na Západním břehu v jednotlivých obdobích.

Období	1967- 1970	1971- 1974	1975- 1978	1979- 1982	1983- 1986	1987- 1990	1991- 1994	1995- 1999
Počet osad	15	13	32	40	32	9	2	7

Zdroj: PCBS (2015).

Ne všichni osadníci jsou ideologicky jednotní. Jak konstatuje Gazit (2014), obyvatelé lidnatých osad (kupříkladu Ariel či Ma'ale Adumim), které se nacházejí v blízkosti izraelského území a jsou také ve většině případů připojeny separační bariérou k Izraeli, se cítí být součástí izraelské společnosti – a ta je většinově proti osadnickému násilí vůči Palestincům (Aran, Hassner, 2013). Na druhé straně ideologického spektra stojí izolované, méně lidnaté osady či outposty, jejichž obyvatelé často inklinují k radikalismu a násilí (Gazit, 2014).

Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran (2016) dělí osady podobně – na ty obývané nacionalisty z ideologických důvodů a na ty obývané většinou chudšími ultraortodoxními Židy či mladými rodinami ze zemí bývalého Sovětského svazu z ekonomických důvodů (levnější hypotéky, blízkost velkých izraelských měst). Lze očekávat, že se podobné rozdělení projeví i na volebních preferencích.

3. 2. 1. Dopady okupace

Izraelská okupace Západního břehu má mnoho negativních dopadů na život tamních palestinských obyvatel, přičemž většina z nich souvisí s ochranou židovských osadníků. Ačkoliv osady samotné zabírají méně než dvě procenta rozlohy Západního břehu, jejich administrativní hranice se rozkládají na 42 % území. Dopad osad na život Palestinců tyto hranice přesahuje. Další půda je vyhrazena pro komunikace spojující jednotlivé osady či vojenská kontrolní stanoviště. Velká část Západního břehu je také oddělena od zbytku území tzv. separační bariérou⁶ (B'Tselem, 2002, 2016).

⁶ Izraelská vláda se rozhodla separační bariéru postavit v roce 2002, v době druhé intifády. Měla regulovat vstup Palestinců na území Izraele a tím omezit počet sebevražedných atentátů. Velká část bariéry se skládá z elektrického plotu a příkopů, v hustě obydlených oblastech pak nabývá formy až osmimetrové betonové zdi (El-Atrash, 2016). Předpokládaná délka separační bariéry je 708 km, což je více než má Zelená linie, hranice příměří mezi Západním břehem a Izraelem (320 km). V roce 2011 bylo postaveno 61,8 % plánované délky. Pouze 15 % bariéry kopíruje Zelenou linii, zbytek zasahuje hluboko do palestinského území a de facto anektuje hustě zalidněné židovské území. V roce 2012 bylo bariérou ovlivněno 497 820 Palestinců (B'Tselem, 2012). Komunity ovlivněné bariérou ztratily přístup na svou půdu, mají pouze omezený přístup na trh, ke službám a ostatním komunitám (World Bank, 2014). Téměř 10 % Západního břehu je bariérou odděleno od zbytku území (OCHAOPT, 2011a). V této „zemi nikoho“

S izraelskou ochranou židovských osadníků souvisí mnoho negativních dopadů života v zóně C, která zabírá většinu (zhruba 60 %) území Západního břehu. Jedná se o souvislé území, bohaté na přírodní zdroje. Zóny A a B, které kontroluje Palestinská autonomie, jsou fragmentované do několika ostrůvků ohrazených překážkami pohybu, především kontrolními stanovišti (Niksic, Eddin, Cali, 2014).

Jak uvádí OCHAOPT (2014), zóna C je jedním z klíčových faktorů izraelské okupace. Izraelské úřady své konání obhajují bezpečnostními faktory a ochranou izraelských občanů (osadníků), má to však za následek, že většina území je pro palestinské obyvatele Západního břehu nevyužitelná. Zasaženo je takto přibližně 300 000 Palestinců a ti patří mezi nejzranitelnější obyvatele Západního břehu. Postrádají často i základní služby.

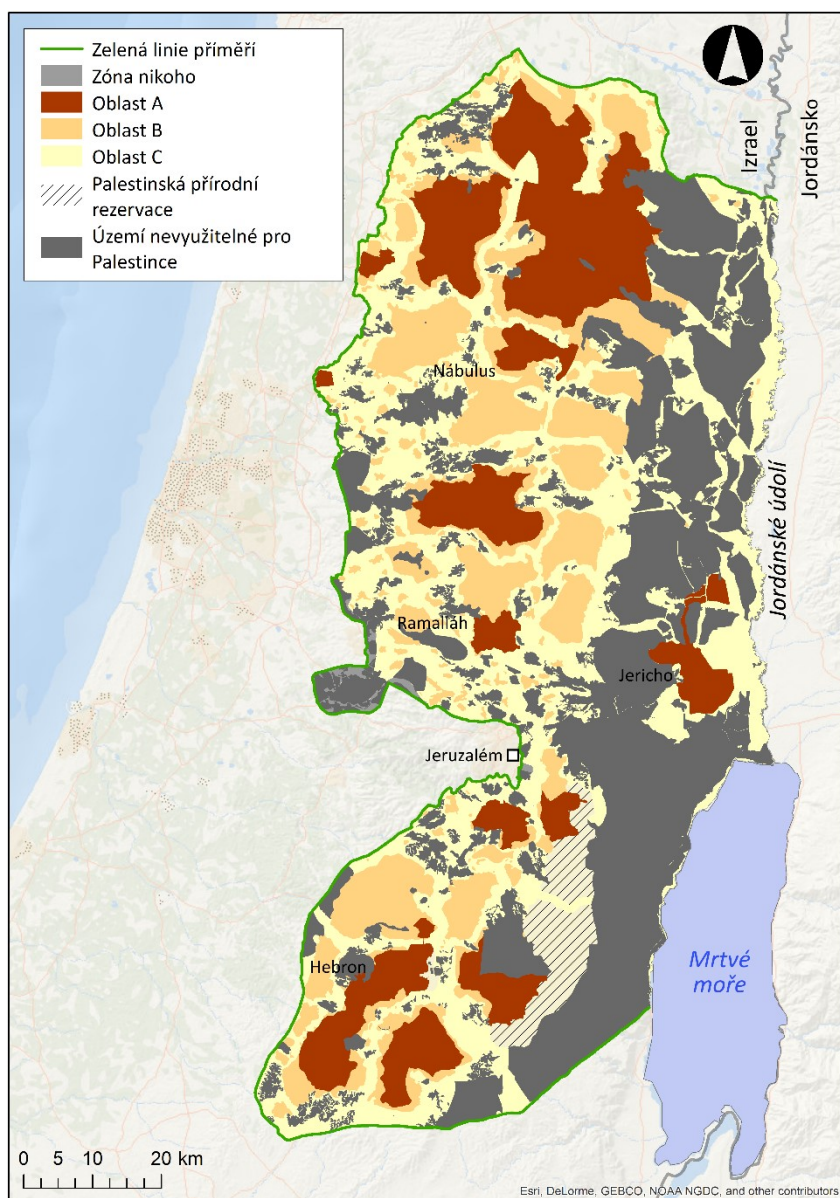
Zatímco na židovské osadníky se vztahuje izraelské civilní právo, palestinští obyvatelé zóny C jsou subjekty izraelského vojenského práva (Benvenisti, 1993). To vede k chaotickému právnímu prostředí a nejasně určeným hranicím mezi legálním a nelegálním (Gazit, 2014). Následkem je mimo jiné shovívavý přístup izraelských úřadů k osadnickému násilí.

Okolo 70 % zóny C je nevyužitelných pro palestinský rozvoj. Na 29 % zóny C je možná palestinská výstavba, rozvoj je však výrazně omezen – získat povolení ke stavbě či opravě domů je téměř nemožné a konstrukce bez povolení jsou izraelskými úřady pravidelně demolovány a rodiny vyháněny. Méně než jedno procento území je vyhrazeno pro rozvoj Palestinců (OCHAOPT, 2014).

Podle B'Tselem (2013) spadá 63 % území zóny C pod správu izraelských osad, 30 % zóny je definováno jako tzv. *firing zone*, vojenská oblast určená k izraelským vojenským cvičením, okolo 14 % je deklarováno jako přírodní rezervace a národní parky, jejichž část měla podle memoranda z Wye River připadnout Palestinské autonomii, ale nestalo se tak (OCHAOPT, 2015). Část přírodních rezervací slouží také jako vojenská území. Pokud se území sečte a vezme v potaz možné překrývání jednotlivých oblastí, je celkem 70 % zóny C nevyužitelných pro Palestince, viz Obr. 2 (B'Tselem, 2013; OCHAOPT, 2014).

mezi Zelenou linií a bariérou, tzv. seam zone, žije okolo 11 000 Palestinců. Aby mohli tito lidé bydlet ve vlastních domovech, musí se spoléhat na složitý systém povolení ke vstupu (OCHAOPT, 2013a).

Obr. 2: Prostorové rozložení území nevyužitelného pro palestinské obyvatelstvo Západního břehu.

Zdroj: OCHA OPT (2015b). Zpracováno autorem v programu ArcMap 10.2.

3. 3. Osadnické násilí na Západním břehu

Mnoho konfliktů se odvíjelo či odvíjí od náboženské linie. Náboženství jakožto kolektivní identita zvyšuje vnitroskupinovou důvěru, může ale vést ke konfliktům s externími skupinami (Atran, Ginges, 2012). V průběhu židovské historie byl vztah mezi vírou a násilím dialektický, judaismus nikdy nebyl více ani méně násilný než ostatní náboženství. Většina současných praktikujících Židů rovněž neprojevuje tendence k násilí (Aran, Hassner, 2013). Existuje nicméně skupina židovských osadníků Západního břehu, kteří ve jménu víry napadají

Palestince, ničí jejich majetek a v některých případech útočí i na příslušníky izraelských vládních jednotek.

„Násilí ze strany izraelských osadníků подрývá fyzické bezpečí a živobytí Palestinců žijících pod dlouhodobou izraelskou vojenskou okupací“ (OCHAOPT, 2011b, s. 1). Násilné akty zahrnují fyzické napadení, obtěžování, krádeže a ničení majetku, znemožňování přístupu na pole či pastviny, ničení úrody, případně fyzické útoky na dobytek. Osadnické násilí je dlouhotrvající fenomén, který je doprovázený nedostatečným vymáháním práva ze strany izraelských úřadů. Násilné činy osadníků jsou často vykonávány jako součást promyšlené strategie s cílem vyhánět Palestince z oblastí, které jsou de facto pod izraelskou kontrolou (OCHAOPT, 2016). Okolo 90 % případů osadnického násilí se událo na území zóny C (Gazit, 2014). Osadnické násilí je jedním z nejvýznamnějších negativních dopadů izraelské okupace Západního břehu.

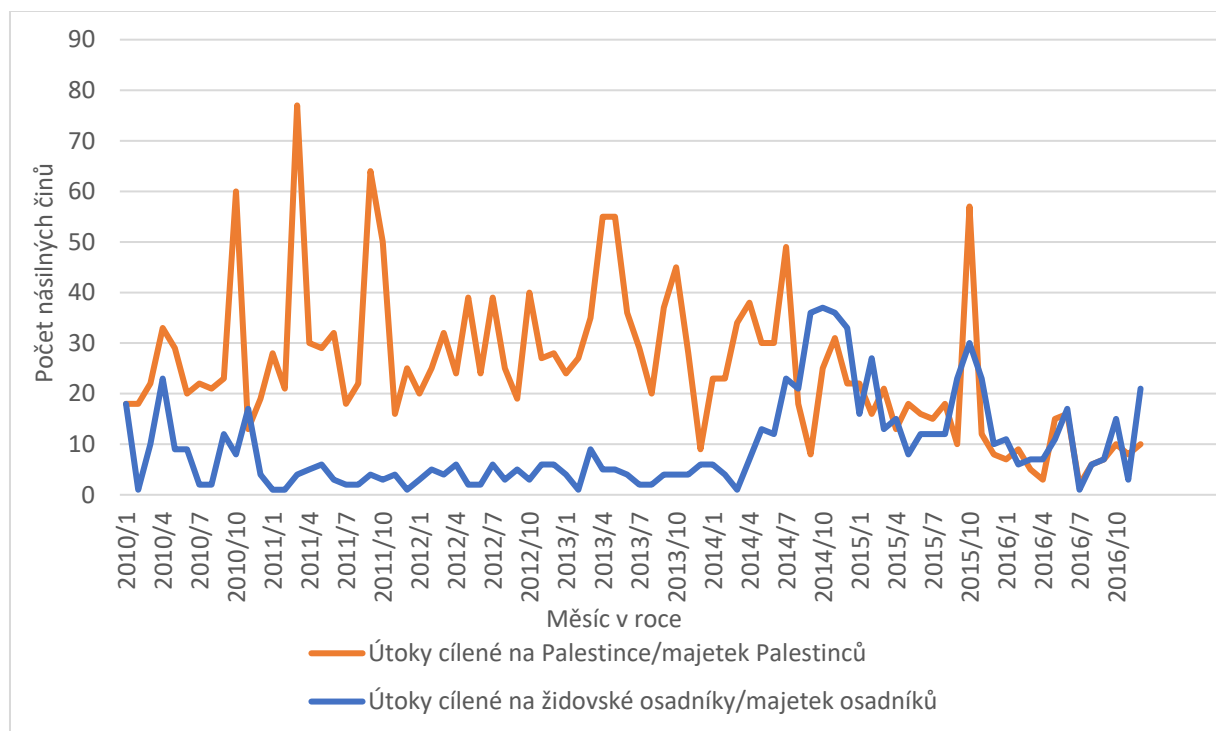
Jak je patrné z Grafu 1, izraelští osadníci nejsou pouze pachatelé, ale také oběti násilných činů. Téměř každý měsíc v pokrytém období nicméně počet útoků cílených na Palestince nebo jejich majetek převyšoval počet útoků, kdy oběti byly izraelské. Výjimkou byl rok 2016 (Tab. 2; Příloha 1), kdy počet izraelských obětí přesáhl počet palestinských obětí. Data na měsíční úrovni byla dostupná pouze od roku 2010. Je nutné zdůraznit, že se v tomto případě jedná o jiný zdroj dat (OCHAOPT, 2017a, 2017b) než ten, který bude následně použit při prostorové analýze násilí a volebních preferencí pro krajní pravici (OCHAOPT, 2017c).

Tab. 2: Počty násilných činů v jednotlivých letech. Západní břeh, období 2010–2016.

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Palestinské ztráty/zranění	79	120	116	94	110	96	30
Palestinské škody na majetku	219	292	226	306	221	130	68
Palestinci celkem	298	412	342	399	331	226	98
Izraelské ztráty/zranění	32	23	35	38	89	91	49
Izraelské škody na majetku	83	13	16	12	140	106	63
Izraelci celkem	115	36	51	50	229	197	112

Zdroj: OCHAOPT (2017a, 2017b).

Graf 1: Počty násilných činů v jednotlivých měsících. Západní břeh, období 2010–2016.

Zdroj: OCHAOPT (2017a, 2017b).

Teoretické přístupy k osadnickému násilí je možné rozdělit do dvou kategorií. V rámci první kategorie je možné hledat příčinu násilí v ideologii osadníků, případně je možné chápat osadnické násilí jako neformální mechanismus politické kontroly izraelské vlády. Do kategorie druhé je možné zařadit přístupy, které vysvětlují osadnické násilí příčinou vnější, tedy jako reakci na okolnosti, nejčastěji palestinské teroristické útoky.

3. 3. 1. Násilí jako součást ideologie židovských osadníků

Aran a Hassner (2013) ve svém článku věnovanému judaismu a násilí rozlišují dvě historické fáze ve vývoji násilných činů konaných Židy. Mezi lety 1932 až 1977 bylo ze strany Židů zaznamenáno 150 násilných činů a ty by se daly shodně identifikovat jako politický teror. Ačkoliv některé násilné skupiny hojně odkazovaly na židovskou tradici (viz kapitola Revizionismus, s. 69), většina násilných činů byla vykonána sekulárními jedinci a byla spojená s moderním židovským nacionalismem. V letech 1978 až 2008 bylo zaznamenáno 170 incidentů mířených proti Palestincům (a v minimálním množství také proti izraelským levicovým aktivistům) a 90 % pachatelů by se dalo označit za náboženské sionisty (osadnická

hnutí, kahanisté a jiná podzemní židovská hnutí), tedy židovskou religiózní krajní pravici. Jak konstatují autoři, židovské náboženské násilí je relativně nový fenomén.

Incidenty spojené se současným židovským násilím mají společné dva znaky. Všechny násilné akty byly vykonány v Izraeli nebo na okupovaných územích a všichni pachatelé byli religiózní Židé sympatizující s izraelskou „jestřábí“ a protiarabskou pravici (Aran, Hassner, 2013).

Z výzkumu provedeném mezi židovskými osadníky v roce 2006 (krátce po vládou nařízené evakuaci osad v Gaze a některých osad na Západním břehu) vyšlo najevo, že náboženská identita (spojená převážně s ideologickými osadami a náboženskými sionisty) je motivující faktor radikálních⁷ akcí, není však přímým spouštěčem. Židovští osadníci, kteří se dopouštějí násilných aktů, se neradikalizují sami od sebe, nýbrž se tak děje v rámci skupiny, která utváří jejich kolektivní identitu. Svou roli hraje komunita a pocit začlenění (Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran, 2016). Přímý efekt náboženské identity se tedy neprokázal jako statisticky významný, náboženská identita sama o sobě neprodukuje násilí. Je to až komunitní život a pocit sounáležitosti v náboženské komunitě (ideologické osadě), které mají přímý vliv na radikální akci a které jsou prostředníkem efektu náboženské identity. U osadníků z ekonomických osad, tedy u těch, kteří žijí na Západním břehu kvůli nižším životním výdajům, byla podle výzkumu pravděpodobnost výskytu radikálního chování menší (Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran, 2016).

Lze tedy očekávat, že obyvatelé osad, ve kterých dosáhly vysokých volebních výsledků strany zastávající zájmy náboženských sionistů a osadníků (krajní pravice), budou vykazovat větší počet násilných činů.

3. 3. 2. Osadnické násilí jako neformální mechanismus politické kontroly

Jak již bylo uvedeno výše, osadnické násilí je sociopatologický fenomén izraelské společnosti, který je doprovázený nedostatečnou reakcí ze strany izraelské armády a policie (OCHAOPT, 2015a). Podle izraelské nevládní organizace zabývající se lidskými právy Yesh Din (2015) nedokončila izraelská policie v letech 2005–2015 vyšetřování u 84,9 % všech ideologicky motivovaných trestných činů židovských osadníků vůči Palestincům či jejich majetku.⁸ Pouze 75 případů (7,3 %), jejichž vyšetřování bylo uzavřeno, skončilo obžalobou viníka.

⁷ Radikalizace podle autorů článku znamená ochotu a připravenost k násilí a jiné ilegální činnosti (Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran, 2016).

⁸ Děje se tak z různých důvodů: Útočník je neznámý, důkazy nejsou dostatečné, někdy je složka s případem ztracena a případ tak nikdy není vyšetřován. Možnost právního vymáhání je pro Palestince rovněž ztížena tím, že policejní stanice se často nachází na území osad, tedy v oblastech, kam Palestinci nesmí vstoupit (Gazit, 2014; Yesh Din, 2015).

Vysvětlením nedostatečné reakce izraelských bezpečnostních složek se ve svém článku zabýval Gazit (2014) a ve svých závěrech došel k tomu, že násilí osadníků slouží jako neformální mechanismus politické kontroly izraelské vlády nad Západním břehem.

Násilí ze strany občanů je často charakterizováno jako síla, která zpochybňuje monopol státu na legální užití násilí. Když se však násilné incidenty dějí vně oficiálních hranic států, případně v okrajových oblastech (kde je suverenita státu fragmentována a pod tlakem nedostatečné lokální i mezinárodní legitimacy, např. okupovaná území), je stát ochoten se svého monopolu vzdát ve prospěch alternativních mechanismů kontroly nad daným územím (Gazit, 2014). A ačkoliv jsou u demokratických států⁹ možnosti násilí vůči vlastním obyvatelům omezené, existují případy násilí vůči „jiným“ občanům (Palestinci spadají pod izraelské vojenské právo), opozičním skupinám a politickým soupeřům (Rolston, 2005). Vlády tak konají samy nebo skrytě ve spolupráci s nestátními aktéry či paramilitárními jednotkami. V případě Izraele jsou těmito jednotkami ozbrojení osadníci.

Židovští osadníci jsou vyzbrojováni se souhlasem a podporou izraelské armády, takovéto akty jsou součástí izraelské doktríny vůči palestinské bezpečnostní hrozbě. Slabost a neschopnost Izraele vynutit si autoritu nad vlastními občany vede k tomu, že osadníci, byť svými akcemi často konající proti izraelské autoritě,¹⁰ ve výsledku slouží jako prodloužená ruka izraelské dominance na Západním břehu¹¹ a nahrazují tak neschopnost a nemožnost Izraele (kvůli mezinárodnímu tlaku) formálně anektovat okupované území (Gazit, 2014).

V souladu s výše uvedeným přístupem lze formulovat předpoklad, že větší výskyt osadnického násilí může mít souvislost s oficiální politickou scénou Izraele. Jak bude patrné v kapitolách níže, voliči izraelské krajní pravice jsou často spokojeni se svojí vládou, se stavem demokracie a férovostí volebního procesu (Norris, 2005). Jimi podporované krajně pravicové strany pak rétoricky, případně – jsou-li zrovna v parlamentu či ve vládě – reálně podporují zájmy ideologických osadníků. Jelikož se jedná o legální a oficiální politické strany, je možné na základě teorie Gazita (2014) a výše uvedených teorií (Aran, Hassner, 2013; Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran, 2016) předpokládat souvislost mezi volebními zisky krajní pravice a výskytem násilných činů v jednotlivých osadách na Západním břehu.

⁹ O úrovni izraelské demokracie, viz kapitola Specifika izraelské demokracie.

¹⁰ Viz ilegální outposty.

¹¹ Závěry pak lze podle Gazita (2014) podložit také daty. Data, jak tvrdí autor, dokazují, že osadnické násilí roste v době relativního klidu izraelské vojenské aktivity – při slabé vojenské přítomnosti izraelských vojáků na Západním břehu přichází na řadu násilí osadníků.

3. 3. 3. Radikalizace osadníků jako reakce na násilí palestinské

Palestinští obyvatelé Západního břehu nejsou vždy jen oběti násilných činů, ale často také pachatelé a existují tak teoretické přístupy, které vysvětlují příčinu radikalizace osadníků jako reakci na násilí palestinské. Od vzniku prvních osad, a především v dobách palestinských povstání (intifád) v letech 1987–1993 a 2000–2005, umřely nebo byly zraněny na následky palestinských útoků stovky osadníků (Gazit, 2014) nepočítaje sebevražedné útoky hnutí Hamás na izraelském území. V roce 2016 bylo podle dostupných dat (Tab. 2) útoků na osadníky více než útoků na Palestince.

Getmansky, Sinmazdemir (2017) se ve svém článku zabývali vlivem palestinských teroristických útoků v letech 2000–2005 na ilegální obsazování půdy a výstavbu outpostů ze strany židovských osadníků. Z výsledků je patrné, že úspěšný teroristický útok měl za následek větší počet založených outpostů v oblasti původu útočníka. Útoky s fatálními následky (smrt oběti) rovněž měly za následek expanzi outpostů v místě útoku.¹² Článek se opírá o krátkodobý, tříměsíční efekt těchto útoků (Jaeger, a kol., 2012).¹³

Výsledky výše zmíněného výzkumu lze podložit předchozími studiemi. Pedahzur a Perliger (2003) ve svém článku prokázali, že počet Palestinců zabitých židovskými osadníky roste v návaznosti na zvýšený počet palestinských útoků. Nutnost dlouhodobě čelit teroristickým útokům vede ze strany Izraelců k nižší politické toleranci vůči Palestincům (Peffley, Hutchison, Shamir, 2015) a rovněž k silnější podpoře pravicových uskupeníh ve volbách (Berrebi, Klor, 2008) – tedy těch, které častěji než jiné hájí zájmy osadníků a tolerují územní expanzi na Západním břehu. Skupiny, které jsou při konfliktech vystaveny násilí,¹⁴ projevují silnější vnitroskupinovou kohezi, animozitu vůči skupinám vnějším a častěji podnikají skupinové akce (Bauer a kol., 2016), čímž lze – bereme-li v potaz v odstavci výše zmíněné přístupy – vysvětlit intenzivnější výstavbu ilegálních outpostů v odpovědi na palestinské teroristické útoky (Getmansky, Sinmazdemir, 2017).

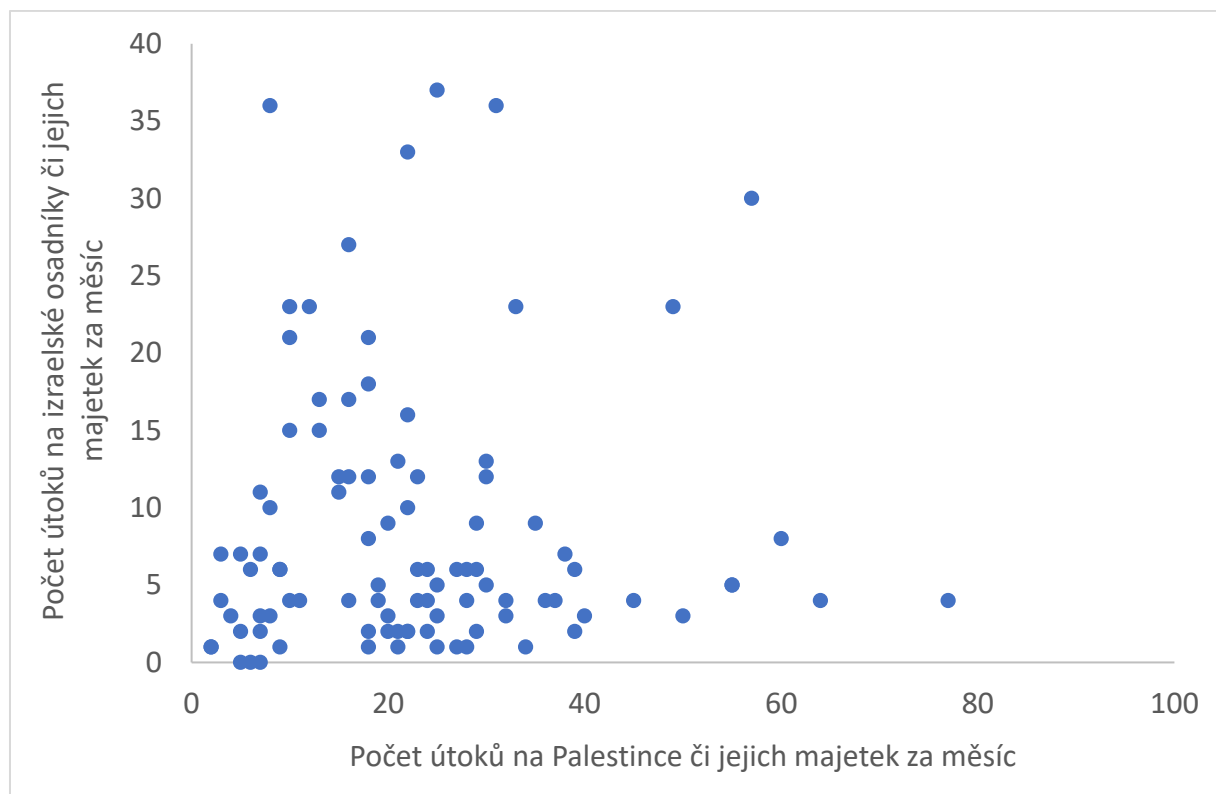
¹² Jména nových outpostů či sousedství bývala někdy nazývána po izraelské oběti, příkladem může být Ma'oz Ester, v češtině Esterina pevnost. Efekt rovněž není omezený pouze na ilegální outposty, v některých případech zareagovala na útok přímo izraelská vláda a rozhodla o rozšíření stávajících osad (Getmansky, Sinmazdemir, 2017).

¹³ Lokální násilí židovských osadníků se signifikantně podílí na radikalizaci Palestinců, tento efekt nicméně po 90 dnech mizí (Jaeger, a kol., 2012). Getmansky, Sinmazdemir (2017) pracují s předpokladem, že podobný mechanismus funguje i naopak, tedy ve vztahu radikalizace osadníků na útoky Palestinců.

¹⁴ Studie byla vykonána na základě dat ze 40 zemí, kde panoval ozbrojený konflikt (Bauer a kol., 2016).

Data týkající se násilných činů osadníků a Palestinců z let 2007 a 2010–2016 (Graf 2) o vzájemné korelaci nevypovídají. Nelze tedy předpokládat, že v tomto období byla příčinou osadnických útoku na Palestince a jejich majetek odplata či reakce na palestinské násilí.

Graf 2: Počty celkových měsíčních osadnických útoků na Palestince a jejich majetek v závislosti na útocích Palestinců vůči izraelským osadníkům a jejich majetku. Západní břeh, období 2007 a 2010–2016.

Zdroj: OCHAOPT (2017a, 2017b). Data za roky 2009 a 2010 nejsou dostupná ve srovnatelné podobě. Za rok 2007 se jedná pouze o útoky na osoby, útoky na majetek nejsou započteny.

3. 3. 4. Prostorové rozložení osadnického násilí

Nejvíce byli osadnickým násilím postiženi obyvatelé guvernoratů Nábulus, Hebron a Ramalláh, nejméně naopak obyvatelé žijící na východě a severozápadě Západního břehu. Podrobněji, viz Tab. 3 a Obr. 3 a Obr. 4.

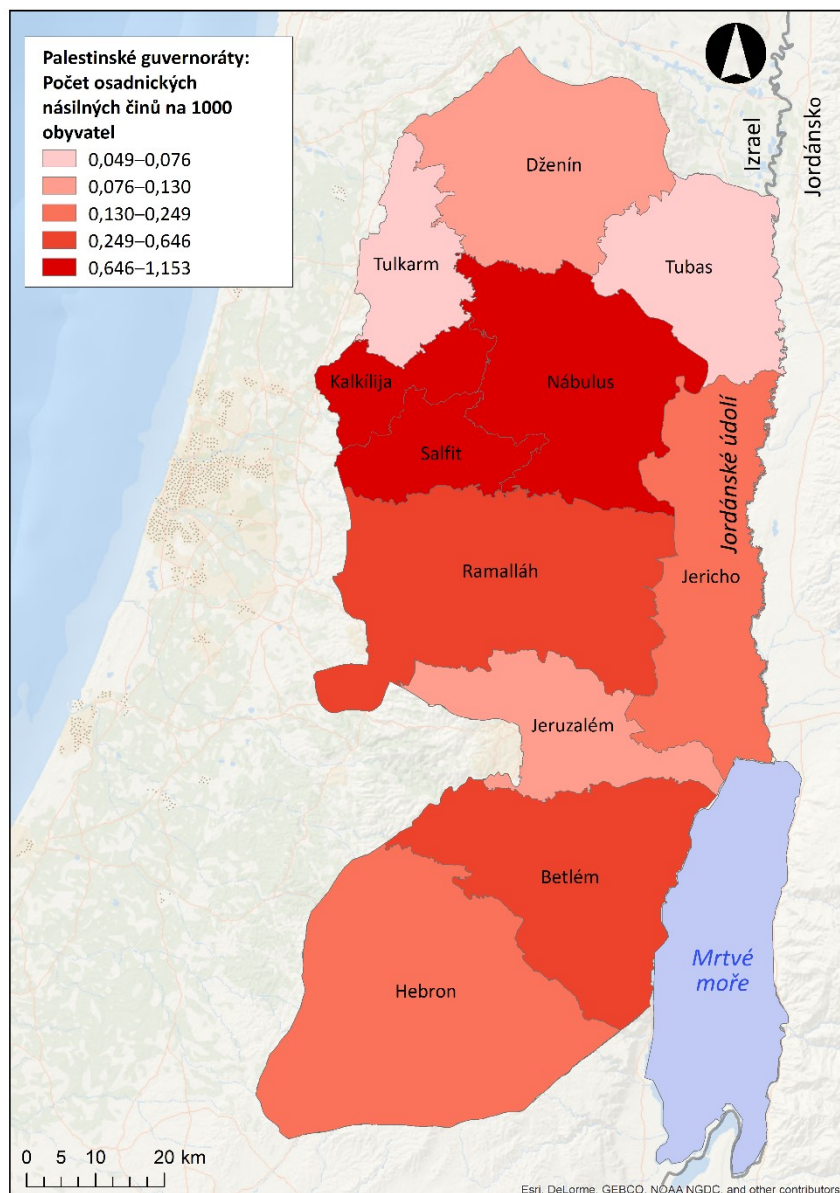
Tab. 3: Počet a podíl osadníků a celkový počet osadnických násilných činů v jednotlivých palestinských guvernorátech. Západní břeh.

Guvernorát	Počet Palestinců (2015)	Počet osadníků (2015)	Podíl osadníků na palestinské populaci [%]	Počet násilných činů (2007–2016)
Betlém	218958	75320	34,4	95
Dženín	315094	2851	0,9	39
Hebron	717851	17856	2,5	179
Jericho	52858	6286	11,9	13
Jeruzalém	422821	292555	69,2	55
Kalkílija	112187	37006	33	127
Nábulus	385145	17706	4,6	444
Ramalláh	353039	123194	34,9	228
Salfit	71503	39488	55,2	65
Tubas	65787	2036	3,1	5
Tulkarm	183684	2993	1,6	9
Celkem	2898927	617291	21,3	1259

Zdroj: OCHAOPT (2017c), PCBS (2015). Při analýze týdenních reportů OCHAOPT (2017c) byly zaznamenány pouze incidenty, u kterých bylo přesně určené místo činu (obec). Předchozí statistiky výše v textu (Graf 1, Tab. 2) zahrnují všechny incidenty, i ty, u kterých nebylo doloženo místo činu. Počty se tedy u přehledu prostorového rozložení mohou od celkových statistik lišit.

Obr. 3 znázorňuje relativní počty osadnických násilných činů v přepočtu na 1000 obyvatel. Nábulus byl i v relativním měřítku guvernorátem nejvíce zasaženým palestinským násilím. Silně zasaženy byly také guvernoráty Salfit a Kalkílija. Relativně nejméně byly naopak osadnickým násilím zasaženy guvernoráty Tubas (část Jordánského údolí) a Tulkarm, a to díky nízkému počtu zaznamenaných násilných činů (viz Tab. 3). Malý počet zaznamenaných násilných činů byl také v guvernorátu Jericho (zahrnující podstatnou část Jordánského údolí), kvůli malému počtu obyvatel však byl relativní počet násilných činů poměrně vysoký.

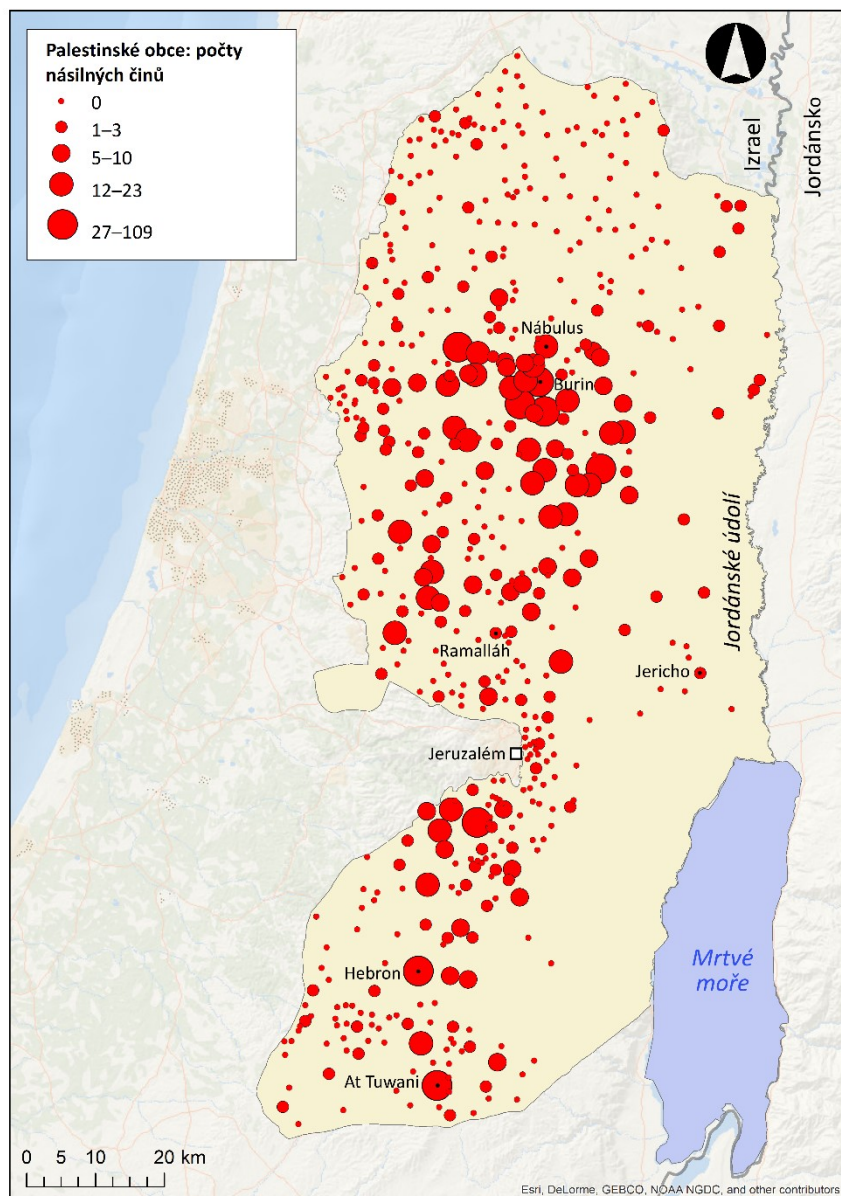
Obr. 3: Celkový počet osadnických násilných činů v jednotlivých palestinských guvernorátech v přepočtu na 1000 obyvatel. Západní břeh, období 2007–2016.

Zdroj: OCHA OPT (2017c). Zpracováno autorem v programu ArcMap 10.2.

Jak je patrné z Tab. 3, v guvernorátech, kde žije relativně nejméně osadníků, bylo vykonáno nejméně násilných činů (Tubas, Tulkarm, Jericho). Počet násilných činů vůči Palestincům však s podílem osadníků na populaci daného guvernorátu ne zcela souvisí. V guvernorátech Nábulus i Hebron bylo spácháno osadníky relativně mnoho násilných činů, i když jich tam v porovnání s Palestinci žije relativně málo. Pachatelé násilných činů totiž, jak bude zřejmé dále v textu, pochází často z radikálních, ale nepříliš lidnatých osad.

Obr. 4: Prostorové rozložení násilných činů v jednotlivých palestinských obcích. Západní břeh, období 2007–2016.

Zdroj: OCHAOPT (2017c). Zpracováno autorem v programu ArcMap 10.2.

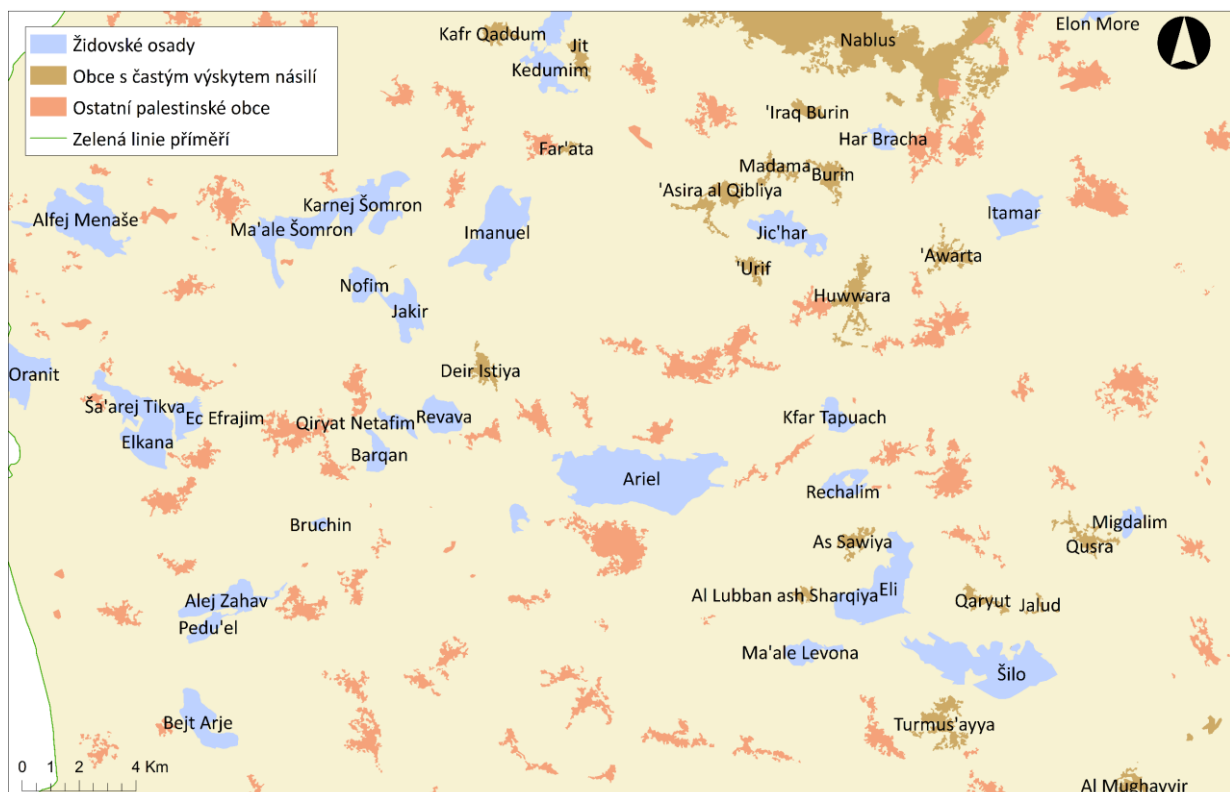
V letech 2007–2016 byly osadnickým násilím nejvíce postižené tyto obce:

- Burin (103 identifikovaných incidentů): palestinská obec nacházející se v guvernorátu Nábulus.
- At Tuwani (49 identifikovaných incidentů): palestinská obec nacházející se v guvernorátu Hebron.
- Hebron (45 identifikovaných incidentů): palestinské město.
- Huwwara (30 identifikovaných incidentů): palestinská obec nacházející se v guvernorátu Nábulus.

- Kafr Qaddum (29 identifikovaných incidentů): palestinská obec nacházející se v guvernorátu Nábulus.
- 'Urif (29 identifikovaných incidentů): palestinská obec nacházející se v guvernorátu Nábulus.
- Qusra (26 identifikovaných incidentů): palestinská obec nacházející se v guvernorátu Nábulus.

Některé z nejvíce osadnickým násilím postižených obcí (Burin, Huwwara, Kafr Qaddum, 'Urif, Qusra) jsou zobrazeny na Obr. 5. Téměř všechna palestinská sídla v okolí osad Imanuel, Itamar, Jic'har, Har Bracha a Kedumim byla významně (více než 15 incidentů za zkoumané období) postižena osadnickým násilím. Obyvatelé těchto osad patří mezi nejčastější pachatele násilných činů vůči Palestincům. Častý výskyt násilných činů v palestinské obci At Tuwani souvisí s blízkostí osad Ma'on a Susja, jejichž obyvatelé patří rovněž mezi časté pachatele násilných činů. Situace v Hebronu je specifická. Město je rozděleno na dvě zóny a osada je vystavěná uvnitř palestinského města.

Obr. 5: Oblast s častým výskytem osadnického násilí. Guvernorát Nábulus, Západní břeh.

Zdroj: OCHAOPT (2017c). Zpracováno autorem v programu ArcMap 10.2.

Pokud byla informace dostupná, byla při zpracování dat (OCHAOPT, 2017c) k násilnému činu přiřazena i osada, odkud útočník/útočníci pocházeli, viz Tab. 4, kde je uvedeno prvních patnáct osad s nejvyšším počtem spáchaných násilných činů.

Tab. 4: Osady, jejichž obyvatelé spáchali nejvíce násilných činů vůči Palestincům. Západní břeh, období 2007–2016.

Osada	Počet násilných činů	Násilné činy/1000 obyvatel
Hebron (osada)	109	196,75
Jic'har	104	105,69
Har Brakha	39	23,16
Kirjat Arba	35	4,96
Itamar	28	27,48
Kedumim	27	7,17
Bat Ajin	23	22,87
Bejtar Ilit	23	0,61
Susja	23	25,90
Eli	18	5,61
Ma'on	18	44,78
Šilo	17	6,80
Efrata	14	1,81
Chalamiš	13	11,79
Karnej Šomron	12	1,85

Zdroj: CBS (2015); OCHAOPT (2017c).

Osadou, jejíž obyvatelé se dopustili největšího počtu násilných činů, je Hebron, osada ve většinově palestinském městě, které je rozdělené na dvě zóny: Hebron 1 vyhrazený Palestincům, Hebron 2 vyhrazený osadníkům. Rozdělení bylo definované v roce 1997 v rámci tzv. Hebronského protokolu. V roce 2013 žilo v izraelské části Hebronu okolo 40 000 Palestinců a zhruba 700 židovských osadníků (OCHAOPT, 2013b). Osada byla od obsazení území roku 1967 centrem židovského terorismu a radikalismu, tamní osadníci patří mezi nejradikálnější na Západním břehu (Boudreau, 2014). Palestínští obyvatelé Hebronu 2 jsou pod trvalou hrozbou osadnického útoku, tisíce z nich opustilo své domovy, osadníci (a ostatní

izraelští návštěvníci města, druhého nejsvatějšího pro vyznavače judaismu) jsou naopak chráněni armádou (OCHAOPT, 2013b).

Osadou s extrémně násilným obyvatelstvem je také Jic'har. Ačkoliv v této osadě žije pouze 1380 lidí (CBS, 2015), jsou její obyvatelé vážnou hrozbou pro okolní palestinské obce, ve kterých žije celkově 18 700 osob (OCHAOPT, 2012a). Obyvatelé těchto komunit čelí fyzickým útokům a útokům na majetek i úrodu, především olivovníky (OHCHR, 2013). Ve volbách v roce 2015 volilo v osadě Jic'har 74 % obyvatel radikální krajně pravicovou stranu Jachad, 20 % stranu Židovský domov, 2 % Likud, čtyři obyvatelé volili libertariánskou stranu Ale jarok a jeden člověk Sjedenocenou kandidátku (Ústřední volební komise 20. Knesetu, 2015).

Jednou z hypotéz, kterou práce ověřuje, je nepravidelnost výskytu násilí na Západním břehu. Lze předpokládat souvislost výskytu násilného činu s volbou pro krajní pravici, a jelikož židovské osady na Západním břehu nejsou ideologicky jednotné (Gazit, 2014; Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran, 2016), lze očekávat nepravidelné rozmístění násilných incidentů. Vyšší míra násilí se bude koncentrovat do několika hlavních oblastí.

Globální prostorová autokorelace osadnických násilných činů v palestinských obcích je vyjádřena hodnotou Moranova I kritéria = 0,178, hodnota z-skóre 11,32 ($p < 0,001$). Jedná se tedy o pozitivní prostorovou autokorelaci: Sousední jednotky vykazují podobné hodnoty. Hodnoty obecné G-statistiky, $G(d) = 0,005$, z-skóre = 11,12 ($p < 0,001$), indikují prostorovou asociaci vysokých hodnot.¹⁵

Globální prostorová korelace osadnických násilných činů podle osady, odkud pachatelé pocházeli, je vyjádřena hodnotou Moranova I kritéria = 0,237, hodnota z-skóre 6,03 ($p < 0,001$). Jedná se tedy o pozitivní prostorovou autokorelaci: Sousední jednotky vykazují podobné hodnoty. Hodnoty obecné G-statistiky, $G(d) = 0,020$, z-skóre = 5,97 ($p < 0,001$), indikují prostorovou asociaci vysokých hodnot.¹⁶

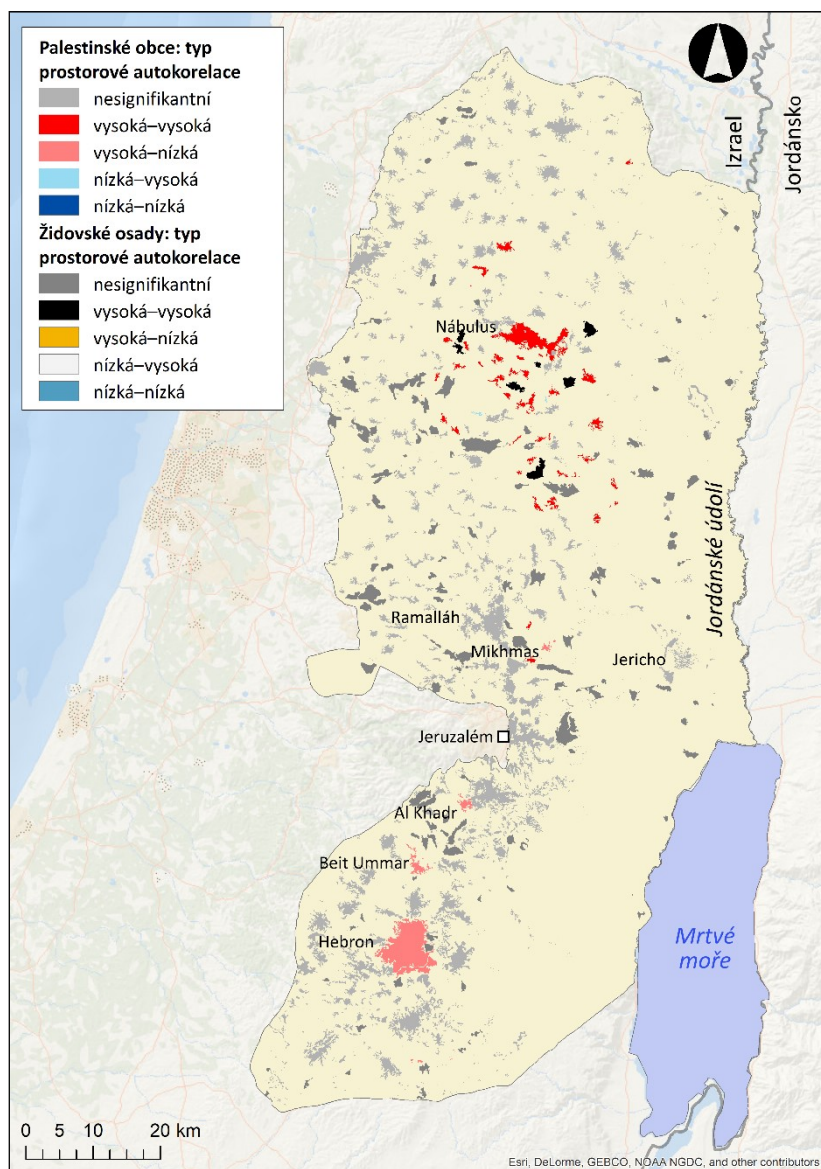
Hodnoty lokální prostorové autokorelace (analýza LISA) jsou patrné na Obr. 6. Guvernorát Nábulus je místem, kde se signifikantně ($p < 0,01$) shlukují palestinské obce, kde došlo k vysokému počtu osadnických násilných činů. Kromě toho také obce (popisováno v pořadí z jihu na sever) Hebron, Beit Ummar, Al Khadr a Mikhmas vynikají vysokými hodnotami násilných činů oproti okolním palestinským obcím (prostorová autokorelace vysoká–nízká).

¹⁵ V obou případech byl zvolen vzdálenostní přístup tvorby prostorových vah: mezní inverzní vzdálenost 8 720,51 m; Euklidovská metrika. Prostorové váhy byly standardizovány.

¹⁶ V obou případech byl zvolen vzdálenostní přístup tvorby prostorových vah: mezní inverzní vzdálenost 14 673,19 m; Euklidovská metrika. Prostorové váhy byly standardizovány.

Guvernorát Nábulus je rovněž místem, kde se signifikantně ($p < 0,01$) shlukují osady, jejichž obyvatelé byli častými pachateli osadnických násilných činů.

Obr. 6: Prostorové rozložení násilných činů v jednotlivých palestinských obcích (místo činu) a židovských osadách (původ pachatele): lokální prostorová analýza, mapa prostorových shluků se signifikantními hodnotami ($p < 0,01$). Západní břeh, období 2007–2016.

Zdroj: OCHAOPT (2017c). Zpracováno autorem v programu ArcMap 10.2.

Na základě popisné statistiky i výsledků prostorové autokorelace lze usuzovat, že rozmístění násilných incidentů jak ze strany obětí, tak ze strany pachatelů, je nepravidelné, vyšší míra násilí se koncentruje do okolí palestinského města Nábulus. Je tedy možné potvrdit H3.

3. 4. Širší kontext izraelské okupace

Izraelsko-palestinský konflikt je prototypem neřešitelného konfliktu. Je vleklý a trvá dostatečně dlouho na to, aby existovaly skupiny lidí, které v životě nezažily jinou realitu. Je násilný, vojáci a civilisté umírají při pravidelných eskalacích násilí a s tím, jak je účastníky vnímán jako neřešitelný, roste očekávání dalšího násilí, což má za následek rozsáhlé investice do pokračování konfliktu. Každá ze stran se soustředí pouze na své potřeby, bez kompromisů. Neřešitelný konflikt je totální a zaujímá centrální pozici v životech všech zainteresovaných lidí (Bar-Tal, 2007), přetrvává a je destruktivní bez ohledu na opakované pokusy o vyřešení (Kriesberg, 2005).

Izrael a okolní země podle Mendela (2016) pojmají svou historii převážně emotivně a subjektivně. Emoce v politice, včetně politiky strachu a strachu z demografické převahy mají negativní vliv na jakékoliv řešení konfliktu (Tartir, Martins, 2016). Velkou roli v šíření národních mýtů a sentimentů hraje školský systém. Izraelské vyučování je hlavním nosičem sionistického nacionalistického narativu, což, jak argumentuje Agbaria (2016), utvrzuje etnocentrickou povahu politického režimu. Vyučování je založeno na třech pilířích: separace Palestinců a Židů v rámci školského systému, bránění vzájemných kontaktů; podpora silně etnicko-náboženského étosu a rozšiřování propasti mezi Židy (my) a Palestinci (oni); neideologické a nepolitické vyučování Palestinců, současně však politické a ideologické vzdělání Židů. Tyto tři faktory, jak konstatuje autor, utvrzují státní kontrolu nad vzděláváním Arabů a podporují nerovnosti ve společnosti, co často bývá zdrojem problémů (Agbaria, 2016). Weizman (2016) zdůrazňuje roli kritické pedagogiky, výuky zaměřené na problémy druhé strany konfliktu, v případě Izraele Palestinců. Takovéto vyučování je podstatné pro úspěšnou dekolonizaci, tedy odstoupení Izraele z okupovaných území a následné vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu.

Emotivní a subjektivní je také zkoumání konfliktu z vnějšího prostředí. V Evropě a Severní Americe se tak děje často z důvodu různě motivovaných sympatií politiků, intelektuálů či novinářů k Izraeli a sionismu, v Asii a Africe pak téměř až na výjimky k jednotné sympatii k palestinským Arabům (Mendel, 2016). Příklad emotivního přístupu ke konfliktu uvádí Kaplan (2013). V roce 2010 zadržela izraelská armáda flotilu šesti lodí, které vezly humanitární pomoc z Turecka do Hamásem kontrolované Gazy. Turecká vláda, jinak tradiční spojenec Izraele, tehdy neviděl „boj za Palestinu jako arabsko-izraelský konflikt, ve kterém Turci nemohli hrát žádnou roli, ale jako konflikt muslimů a Židů, v němž Turci mají prosazovat

muslimskou věc“ (Kaplan, 2013, s. 286). Emoční náboj každopádně časem vyprchal a v roce 2016 Turecko a Izrael své vztahy normalizovalo (BBC, 2016).

V kontextu podobných incidentů působí zpětně o to překvapivěji události Arabského jara. Lidová povstání v arabských zemích na začátku roku 2011 se na okupovaných území Palestiny nijak zvlášť neprojevila. Stejně tak se izraelsko-palestinský konflikt nijak nepromítl do Arabského jara. „Arabské jaro roku 2011 se stalo prvním významným počinem v soudobých arabských dějinách, kdy politické reprezentace, ani revoltující davy v ulicích neparazitovaly na palestinské otázce nebo muslimském statusu Jeruzaléma v zájmu posílení svých ideových argumentů“ (Mendel, 2016, s. 95).

Důležitou roli v konfliktu hraje náboženství, náboženské hodnoty se do konfliktu často promítají v podobě ideologické argumentace, a to za účelem mobilizace veřejného mínění (Mendel, 2016). Prapůvod arabsko-izraelského konfliktu však v rozdílné víře nespočívá. Jedním z mýtů ve vztahu Arabů a Židů je přítomnost odvěkého konfliktu, jakási prastará nenávist. Nic takového však neexistuje. Arabové sice vpadli do Svaté země jako dobyvatelé, „ale jelikož se nepokoušeli nikoho vyhánět ani obracet na islám, původní obyvatelé zůstali křesťany a židy“ (Chapman, 2015, s. 24).

Životem Židů v muslimských zemích ve srovnání s těmi křesťanskými se zabýval Cohen (2013). Ačkoliv zdůraznil, že často zmiňovaná mezináboženská utopie je mýtus, na příkladech ukázal, proč byly vztahy muslimů a Židů v islámských říších harmoničtější nežli v Evropě pod nadvládou křesťanství. Akt zabití Ježíše Krista byl ze strany křesťanů chápán jako neodpuštělný čin, zrození islámu s vraždou Proroka spojené není. Islám se navíc zrodil na periferii judaismu, daleko od center rabinátů v Palestině a Babylonii. Na rozdíl od křesťanství nepociťoval islám potřebu ustanovit svou identitu na úkor Židů. Židé a křesťané spolu sdílejí nároky na Písmo, což vedlo k napětí, Islám bibli odmítl jako pokaženou podobu Božího slova. Důležitou roli v rozdílném postavení Židů měla také právní úprava a podstata hospodářství. Právní úprava jinověrců v islámském světě byla svázaná s tzv. džizjou, daní z hlavy. Ta s sebou sice nesla finanční zátěž i ponížení, ale také jistotu ochrany před nepřáteli, v Evropě Židé nijak chráněni nebyli. První Židé se v Evropě uchytili jako kupci ve městech, přičemž na obchod a města pohlížely církevní i světské autority s nelibostí. V islámských zemích byli Židé do ekonomického života dobře integrováni, stejně tak města byla integrální součástí širšího politického systému. Židé tam zastávali mnoho profesí a společná účast na trzích pomáhala spolupráci a bránila rozmachu iracionálních stereotypů (Cohen, 2013).

3. 4. 1. Možnosti řešení

V roce 2016 nic nenasvědčovalo tomu, že by Izraelci a Palestinci byli s to obnovit mírové rozhovory, případně pracovat na jejich uvedení v praxi (Tartir, Martins, 2016). Jak tvrdí někteří autoři (Ghanem, Bavly, 2016; Tartir, 2016; Thrall, 2016), myšlenka dvoustátního řešení je mrtvá. Mírový proces z Osla byl definitivně pohřben nástupem pragmatického jestřába Ariela Šarona v roce 2001 (Shindler 2015), rozsáhlá výstavba židovských osad na Západním břehu zabraňuje jejich případnému vyklizení a následnému vzniku palestinského státu. Za současných geopolitických podmínek by nezávislý stát nesplnil palestinská očekávání. Dvoustátní řešení nebere v úvahu izraelskou bezpečnost, status Jeruzaléma, demografickou krizi v Gaze, práva izraelských Arabů a jejich demografické vyhlídky. Na vědomí je třeba mít také závislost palestinského státu na zahraniční pomoci (Ghanem, Bavly, 2016). V roce 2013 si 68 % Palestinců z Gazy, Východního Jeruzaléma a Západního břehu myslelo, že šance na vznik nezávislého palestinského státu v horizontu pěti let jsou mizivé, případně žádné (Shihaki, 2013).

Jednou z navrhovaných alternativ je řešení ve formě dvojnárodnostního státu, kde by Židé i Palestinci měli rovná práva. Návrh má své příznivce i odpůrce ze stran Židů i Palestinců. Palestinci na jedné straně návrh podporují (32 % z nich, viz Shihaki, 2013), mnozí intelektuálové tvrdí, že z morálního hlediska takového řešení narovná křivdu, která vznikla založením státu Izrael. Na druhé straně existují palestinští oponenti, kteří vidí současný status quo a dohody z Osla jako postupnou cestu k nezávislosti a dvojnárodnostní stát by naopak podle nich byl cestou k apartheidu (Ghanem, Bavly, 2016).

Argumentem židovských příznivců dvojnárodnostního státu je morální hledisko, jedineč takového řešení může přinést nový náhled na konflikt (Ghanem, Bavly, 2016). Hasson (2005) se domnívá, že režim v nově vzniklém státě by se zprvu vyznačoval prvky apartheidu, postupem času by se ale pod tlakem rostoucí populace Palestinců demokratizoval.

Demografický tlak je nicméně jedna z obav izraelské společnosti a je tedy zřejmé, že dvojnárodnostní řešení má mezi Židy mnoho odpůrců. Morálním argumentem je fakt, že společný stát by vedl k perzekuci Židů, kteří by se tak museli vzdát nezávislé země. Argumenty odpůrců rovněž odkazují na neúspěšné pokusy o mnohonárodnostní státy (Sovětský svaz, Československo či Jugoslávii). Jednostátní řešení by podle nich vedlo zprvu k sofistikovanější nadvládě nad Palestinci a posléze ke krveprolití (Ghanem, Bavly, 2016).

Z dvoustátního řešení žádná ze stran formálně neustoupila a na straně Palestinců i Izraelců je stále hodně lidí, kteří věří, že se konflikt vyřeší ve prospěch jejich narativu a morálních zásad (např. právo na návrat palestinských uprchlíků z roku 1948, ze strany Izraelců pak ustanovení Jeruzaléma jako hlavního města Izraele). Existují tedy názory, že jediným možným řešením konfliktu je vznik dvou nezávislých států. Argumenty ve svém článku uvádí Miller (2016). Konflikt je podle něj soubojem dvou národů a jejich nacionalismů, Palestinci a Izraelci si nárokují stejné území, o kterém tvrdí, že z různých důvodů, demografických či historických, náleží právě a jenom jim. Hlavním cílem je nezávislost obou entit. Jak dále zdůrazňuje autor, mezi oběma aktéry navíc panuje vzájemná nevraživost prokládaná opakovaným násilím. „V případě Izraele a Palestiny bylo vždycky třeba třetí strany, která sloužila jako mediátor jejich rozepří, jak by tedy mohli spolupracovat na chodu dvojnárodnostního státu“ (Miller, 2016, s. 450)? Hranice by podle autora vedly podél linie příměří z roku 1967, nejlidnatější osady by připadly Izraeli, ty menší by byly evakuovány. Přivlastněné území by bylo Palestincům navraceno jinde. Dvoustátní řešení podle autora podporuje většina Izraelců, Palestinců nicméně už méně.

Bez ohledu na preference a proveditelnost jednotlivých návrhů, skutečná jednání se nesou v duchu úplné shody, nic nebude dohodnuto, dokud se účastníci neshodnou na všem, což má vliv na trvání okupace. Vyřešení všech problémů se stalo prerekvizitou ukončení okupace, na místo jednoho z důsledků izraelského odchodu ze Západního břehu (Thrall, 2016). Za předpokladu, že Izrael nechce udržovat režim apartheidu (Ghanem, Bavly, 2016), je nicméně ukončení okupace jeden z hlavních předpokladů následného mírového řešení, jedностátního či dvoustátního (Tartir, 2016). Udržování současného status quo je ekonomicky stále výhodnější, pro Izrael i Palestinskou autonomii ale cena okupace roste. Izraelští představitelé její rostoucí cenu nepřiznávají, v izraelské společnosti převládá pocit nadřazenosti a také fobie z demografického vývoje Palestinců. Palestinské vedení je nejednotné, chybí mu jasné vize a plány do budoucna, Jedině odmítnutím mírových dohod z Osla, které zakonzervovaly současný status quo, bude, jak se domnívá Tartir (2016), mít palestinské vedení příležitost k tomu legálně bojovat proti izraelské okupaci a ukončit tak perzekuci svých obyvatel. Až poté, co cena okupace přesáhne cenu teritoriálních ústupků, je možné, že Izrael začne považovat vznik palestinského státu za únik před něčím horším (Thrall, 2016).

4. Teorie štěpných linií

Průkopníci teorie štěpných linií jsou politologové Stein Rokkan a Seymour Martin Lipset, kteří se v roce 1967 podíleli na knize *Party Systems and Voter Alignments*, v níž přiblížili proces vytváření politických stran v 19. a na začátku 20. století (Lipset, Rokkan, 1967).

V literatuře jsou patrné dva přístupy vysvětlující vznik štěpných linií. Zastánci modernizačních teorií tvrdí, že výsledkem společenské modernizace a s tím související dělby práce je vznik nacionalismu (Gellner, 1983). Skrze tuto změnu dělby práce v rámci urbanizačního a industrializačního procesu zastánci těchto teorií vysvětlují generování štěpných linií – původní lokální a regionální identity se přetaví v národní a třídní identity (Lipset, Rokkan, 1967). Druhý přístup zdůrazňuje v rámci utváření štěpných linií ve společnosti roli státu a politiků, buďto skrze kulturní homogenizaci, nebo expandující stát, který pomocí zdanění či branné povinnosti zasahuje do všech sfér života (Tilly, 1992).

Podle Lipseta a Rokkana (1967) má každá z tradičních politických stran svůj elektorát, který je utvářen na základě historického formování strany. Strany, jak tvrdí autoři, vyhledávají štěpné linie a snaží se polarizované sociální skupiny reprezentovat, čímž se štěpné linie institucionalizují. Jedná se o proces obousměrný. Strany vznikají na základě rozdělení elektorátu do skupin a zároveň jsou tyto skupiny stranami přetvářeny/institucionalizovány do politického systému. Voliči poté nevolí stranu jen dle jejího aktuálního programu, ale na základě „balíčků“ volebních programů, závazků a pohledů na určitou problematiku – hodnotí ji komplexněji v kontextu jejího dosavadního fungování či spolehlivosti. Strany mají expresivní funkci, dokáží přetransformovat kulturní a sociální kontrasty v akci a případnou protiakci. „Nutí občany řadit se podél strukturálních štěpných linií“ (Lipset, Rokkan, 1967, s. 5).

Štěpné linie jsou produktem dvou revolucí, národní a průmyslové. Přičemž existují ve dvou dimenzích, teritoriální a funkcionální (Tab. 5).

Tab. 5: Teorie štěpných linií – přehled

	Teritoriální dimenze	Funkcionální dimenze
Národní revoluce	centrum vs. periferie	stát vs. církve
Průmyslová revoluce	město vs. venkov	vlastníci vs. pracující

Zdroj: Lipset, Rokkan (1967).

Konflikt mezi centrem a periferií popsali Lipset a Rokkan (1967) jako konflikt mezi centralistickým budováním národního státu (vytváření národní identity) a odporem etnických,

jazykových či náboženských menšin na okraji či v provinciích. Konflikt mezi státem a církví pak jako svár mezi sekularizujícím se centralistickým a standardizovaným státem a tradičními privilegii církevních autorit. Industriální revoluce vnesla do společnosti štěpnou linii ve formě konfliktu vlastníků půdy (venkov) a vlastníků továren (město) a také vlastníků a zaměstnavatelů na jedné straně a nájemníků a zaměstnanců na straně druhé.

Lipset a Rokkan (1967) ve své analýze vycházeli z dat sebraných z 12 zemí a hojně pracují s příkladem habsburské monarchie a první rakouské republiky (Kopeček, 2002). Rokkan byl podle Flory (1999) ovlivněn svým severoevropským původem. Jih Evropy mu byl vzdálenější nežli habsburská monarchie. Kromě deseti zemí Západu zahrnuli autoři do analýzy také Japonsko a Brazílii.

Model od svého publikování doznal několika doplnění i disputací. Jedním z příkladů může být etno-symbolismus, přístup A. D. Smithe, který zdůrazňuje důležitost etnických štěpných linií a který na rozdíl od Lipseta a Rokkana (1967) tvrdí, že etnická identita bude stále důležitější a neztratí svou relevanci. Jeho přístup, jak bude rozebíráno dále, je potřeba vzít v potaz k vysvětlení vzniku některých štěpných linií v Izraeli. Podle Smithe (1991) existuje několik identit, se kterými se jedinec může ztotožnit: rodina, teritorium (regionální identita), třída (socio-ekonomická identita), náboženství, etnicita a gender. Etnická a náboženská identita spolu často úzce souvisí. Co mohlo začít jako čistě náboženská skupina, může skončit jako komunita výlučně etnická. Náboženství i etnicita navíc mohou sloužit jako inkluzivní a všeobjímající identity – se stejnou etnicitou či náboženstvím se identifikují jedinci z různých oblastí i socio-ekonomických tříd. Nacionalismus z náboženských motivů čerpá, přičemž každá společnost míchá svaté a světské jiným způsobem (Smith, 1991).

Kohn (1955, 1967) rozděluje koncepci národa na dva typy: západní, vystavěný na převažujících občanských prvcích ve francouzském nacionalismu, založený na historickém území, právně-politické komunitě, rovnosti všech členů, společně kultuře a ideologii; a na východní, založený na etnických prvcích v německém nacionalismu. Východní koncepce národa, která je Smithem (1991, s. 12) nazývaná etnická a která je běžnější pro národy ve východní Evropě a Asii, klade důraz na rodnou komunitu a kulturu – národ je „velkou rodinou“, komunitou založenou na společném původu, která je mobilizována nářečím, mýty, zvyky a tradicemi. Od toho se pak odvíjí štěpné linie ve společnosti a jejich mobilizace.

Mnohé štěpné linie, stejně tak jako klasické dělení politických stran, mnohdy neodpovídají reálnému rozhodování voličů. Od 60. let začalo být v některých evropských zemích¹⁷ dominantní nové dělení společnosti, často doplňující původní ekonomické konflikty: dělení na tzv. Novou levice a radikální pravici (Oesch, 2012). Nová levice láká mladé voliče zaměstnané ve službách, střední třídu, velký důraz je kladen na svobodu a společenský liberalismus. Radikální pravice je alternativou socialistických stran, a ačkoliv veřejně proklamuje, že reprezentuje zájmy méně vzdělané pracující třídy, její voliči se spíše než ekonomickými faktory identifikují s názory na svobodu (přesněji její omezení s důrazem na autoritářství). Mudde (2007) pojmenoval tyto relativně nově vyprofilované skupiny stran jako Zelené a populistickou krajní pravici. Jsou to podle něj jediné ideologické skupiny, které vznikly až po druhé světové válce.

V Izraeli jsou relevantní tyto štěpné linie:

- Stát–církev, v Izraeli konkrétně sekulární stát – teokracie,
- pracující–vlastníci, v Izraeli promítnuto částečně do konfliktu pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům (levice–pravice),
- centrum–periferie, v Izraeli starousedlíci – přistěhovalci/Arabové.

K výčtu klasických štěpných linií lze přičíst ještě ty, které jsou specifické výhradně pro Izrael:

- Sefardé–Aškenázi,
- sionisté–antisionisté (nesionisté).

V rámci štěpné linie sionisté – antisionisté (nesionisté) je v práci větší prostor věnován roli nacionalismu a náboženství v Izraeli.

Teorie štěpných linií, tedy princip založený na tvrzení, že pomocí zkoumání štěpných linií lze vysvětlit politické afiliace a chování lidí, silně kritizoval John Agnew ve svém díle *Place and Politics*. *Place*, místo, je podle něj definováno geografickým kontextem nebo lokalitou, ve které jednotliví činitelé ovlivňují sociální strukturu, a politické chování je potom viděno jako produkt těchto činitelů. Agnew (1987) nevyvrací, že štěpné linie mohou ovlivňovat chování obyvatel v konkrétní lokalitě, ale tvrdí, že to není rozhodující činitel, neboť tím je utváření místa s jeho historií a sociálními kontakty, které vznikají mezi tamními obyvateli. Tudíž zatímco v jednom

¹⁷ Oesch (2012) provedl analýzu na základě dat z Rakouska, Dánska, Norska a Švýcarska.

místě může mít identifikace podél štěpné linie na volební chování vliv pozitivní, v jiném místě vliv žádný nebo negativní.

4. 1. Štěpné linie v izraelské společnosti

Uplatnění teorie štěpných linií na izraelské obyvatelstvo je v mnohých ohledech specifické spolu s tím, jak je specifická izraelská, společnost, demokracie a židovský nacionalismus. Některé konflikty ve společnosti, které vykrystalizovaly ve vznik politických stran, jsou pro Izrael jedinečné, naopak uplatnění některých klasických štěpných linií typických pro západní demokracie je problematické.

K vysvětlení vzniku některých štěpných linií je potřeba vzít v potaz přístup Smithe (1991) a jeho chápání etnického nacionalismu. Sionismus je typickým příkladem etnického nacionalismu, všichni původní sionisté se považovali za členy národa, který neměl svou zemi, ale který měl právo na sebeurčení (Gans, 2008). Vznik některých štěpných linií v Izraeli se odvíjí podle toho, do jaké míry se jedinci identifikují s etnickou či náboženskou identitou a do jaké míry cítí příslušnost k židovskému národu. Dané linie ve společnosti pak také ve svých proklamacích a volebních programech reflektují příslušné politické strany.

Izraelský politický systém nevznikl v den vyhlášení nezávislosti, ale utvářel se částečně již před vznikem státu. Souvisel s předchozím politickým vývojem, především v souvislosti s jednotlivými přistěhovaleckými vlnami, tzv. alijemi a ideologickými konflikty mezi nimi (Etzioni-Halevy, Shapira, 1977). Nejvýznamnější vliv získala před vznikem Izraele druhá a třetí přistěhovalecká vlna skládající se z migrantů z Ruska a východní Evropy. Jejich kolektivní přístup k obdělávání půdy a životu obecně se ukázal jako nejvhodnější k životu na území Palestiny. Izraelská Dělnická strana Izraele (Mapaj), v roce 1968 Sloučena ve Stranu práce tak měla až do roku 1977 dominantní vliv na izraelské politické scéně.

Burstein (1978) se ve svém článku zabýval vztahem mezi ekonomickým postavením, etnicitou, náboženstvím a volebními preferencemi v Izraeli v roce 1969. Nezávisle proměnné autor zvolil podle práce Lipseta a Rokkana (1967). Jako závisle proměnné byly zvoleny volební preference jedné ze tří stran: Ma'arach (seskupení levicových stran), Gachal (pravicový předchůdce strany Likud) a Mafdal (Národní náboženská strana, náboženští sionisté). Z výsledků autorovy analýzy bylo patrné následující:

- Manuální pracovníci a pracovníci zaměstnaní v rámci odborového svazu Histardut¹⁸ byli nejsilnější příznivci levice, zatímco zaměstnanci v soukromém sektoru podporovali pravici (v roce 1969 byli v pravicové koalici také liberálové).
- Vztah mezi etnicitou a volbou strany byl statisticky významný, ale ne příliš silný, vztah také nebyl ovlivněn jinými veličinami a nezdál se tak být ovlivněn věkem, délkou pobytu v Izraeli (první, druhá či třetí generace), zaměstnáním či náboženstvím. Nejsilnější byl vztah mezi přistěhovalci z Evropy (Aškenázi) a volbou levice, Sefardé (autorem nazývaní židé orientální) volili vyrovnaně všechny strany.
- Vliv náboženství (měřeno ve frekvenci návštěv synagogy) dopadl podle očekávání. Mafdal volili v podstatě ve všech třech ekonomických sektorech (soukromý, Histardut, veřejný) pouze nejvíce religiózní voliči, nejčastěji zaměstnanci v soukromém sektoru, což indikuje sekulární význam odborového svazu, výsledky však nebyly signifikantní.

Aplikací teorie štěpných linií na Izrael se ve své práci zabývala také Weinblum (2008). Stejně jako Etzioni-Halevy a Shapira (1977) zdůraznila vliv předstátního období na rozvoj izraelského politického systému, kdy byly patrné tři štěpné linie: mezi sionisty a anti-sionisty (zakladateli a odpůrci nového státu; štěpná linie stát–církev), mezi sionisty a Araby (kolonisty a původním obyvatelstvem; štěpná linie centrum–periferie) a mezi sionisty a komunisty. V rámci sionismu se vyprofilovalo několik směrů,¹⁹ které dotvořily štěpné linie: labouristický sionismus – náboženský sionismus (stát–církev) a všeobecní sionisté – labouristický sionismus (vlastníci–pracující).

Po vzniku Izraele anti-sionisté v podstatě zanikli, neboť byli zakomponováni do fungování státu. Komunisté a Arabové, případně arabské komunistické strany utvořily periferii. Štěpná linie stát–církev už nebyla podle Weinblum (2008) založena na odporu vůči státu, ale na důležitosti a roli náboženství v nově vzniklém státě. Pravice, přesněji řečeno sjednocená opozice vůči dominantnímu labourismu sestávala ze tří křídel: liberálů (všeobecní sionisté), etno-nacionalistů (revizionisté) a stran zastávajících zájmy nově příchozích orientálních Židů. Linie pracující–vlastníci po vzniku státu následkem toho zanikla, a to ze tří důvodů: Liberální pravice ve snaze přilákat chudší orientální voliče opustila od ideálů kapitalismu; strana Mapaj a jí přidružené odbory měla zásadní roli v nově vznikajícím hospodářství; utlačované složky obyvatelstva podporované pravici vedly v podstatě „třídní“ boj vůči levicové straně Mapaj.

¹⁸ Histardut měl výraznou roli při vzniku Izraele a jeho působení bylo obzvláště v prvních desetiletích existence Izraele výrazné (Etzioni-Halevy, Shapira, 1977; Weinblum, 2008).

¹⁹ O sionismu a jeho směrech, viz kapitola Zrození moderního sionismu.

Po roce 1967 se stal osud okupovaných území hlavním tématem politického soupeření, což vedlo postupně k dominanci pravicových stran a jejich spojení se stranami náboženskými (ideologický soulad, pragmatismus náboženských stran). Rovněž to vedlo k dominanci štěpné linie levice–pravice (ne však, jak bylo řečeno výše, v linii vlastníci–pracující). Podél této linie se postupně vyprofilovaly všechny působící strany, zároveň to však nevedlo k zániku původních štěpných linií (církve–stát, centrum–periferie). Všechny nové strany, které v tomto období vznikly, byly profilovány podél alespoň jedné již existující štěpné linie (Weinblum, 2008).

4. 1. 1. Specifika izraelské demokracie

Izraelská demokracii je na jednu stranu v politickém prostředí oslavována jako jediná svého druhu na blízkém východě,²⁰ na druhou stranu je za mnoho věcí kritizována. V deklaraci nezávislosti státu Izrael slovo demokratický chybí, občanům je však oficiálně zaručena rovnost v sociálních i politických právech, bez ohledu na náboženství rasu a pohlaví (Provisional Government of Israel, 1948). Jak nicméně upozorňují Rouhana a Ghanem (1998), rovnost daná deklarací není vždy v praxi uplatňována. Izrael je příklad etnického státu,²¹ který byl založen jako domovina židovského lidu. Když je tedy použit termín Židovský stát jako synonymum Izraele, neslouží to jako popis toho, že Izrael má židovskou většinu a že jeho kultura je touto většinou ovlivněna. „[Termín] se používá nejenom k tomu, aby naznačoval, že Židé jsou upřednostňováni před Araby, co se týká některých zákonů a pravidel ve státě, ale aby naznačoval, že Izrael je stát Židů, bez ohledu na občanství či status pobytu“ (Rouhana, Ghanem, 1998, s. 322).

Izrael uplatňuje sofistikovanou politiku inkluze a zároveň exkluze vůči arabské menšině. „Arabští občané jsou pobízeni k participaci na politickém, ekonomickém a kulturním životě; za

²⁰Podle organizace Freedom House (2017) je Izrael svobodná země a se svými 80 body ze 100 se nachází daleko před ostatními zeměmi v regionu: Egypt (26 bodů, nesvobodná země); Jordánsko (37 bodů, částečně svobodná země); Libanon (44 bodů, částečně svobodná země); Pásmo Gazy (12 bodů); Západní břeh (28 bodů). Na druhou stranu, například Tunisko dosáhlo v hodnocení v roce 2017 78 bodů a bylo hodnocené také jako svobodná země (Freedom House, 2017). Žebříček Democracy Index 2016 od The Economist Intelligence Unit (2017) pak zhodnotil Izrael jako částečně „chybnou“ demokracii (*flawed democracy*), v žebříčku se Izrael umístil na 29. místě, o dvě příčky výše než Česko, přičemž, co se týká politické participace, volebního procesu/pluralismu, funkčnosti vlády, tedy dílčích ukazatelů indikátoru Democracy Index 2016, umístil se Izrael v prvním kvartilu pořadí všech zemí (Heller, a kol., 2016; The Economist Intelligence Unit, 2017).

²¹Většina států v mezinárodním systému je multietnických. Liberálně demokratické multietnické státy slouží svým občanům bez ohledu na etnickou příslušnost, občanství je pak faktorem, který garantuje rovné příležitosti. Etnické státy naopak slouží jedné etnicko-národnostní skupině, zatímco ty ostatní vylučují, bez ohledu na jejich občanství. Není to tedy občanství ani jiné členství v rámci státního systému, které garantuje rovné příležitosti, nýbrž náležitost k dominantní etnické skupině (Rouhana, Ghanem, 1998).

žádných okolností jim však není nabízena rovnost“ (Ghanem, 1998, s. 443). Čejka (2006) považuje izraelskou demokracii za velmi osobitou, *sui generis*. Tradiční prvky židovství se podle něj v Izraeli mísí s modernizací izraelské společnosti.

Izrael je mezi demokratickými zeměmi výjimečný i svým vztahem bezpečnosti a demokracie. Jak ve své knize *Security and Defensive Democracy in Israel* konstatuje Weinblum (2015), den po svém vzniku byl stát napaden armádami sedmi států, i poté byla jeho existence ohrožována menšími či většími konflikty. Tato specifická „situace“²² vedla k zavedení stavu ohrožení, který do dnes nebyl zrušen, a k zakomponování bezpečnostních pravidel z doby britského mandátu. Ty umožňují izraelské exekutivě v rámci území státu i okupovaných teritorií mnoho pravomocí. Ačkoliv je toto zřízení často vysvětlováno nevyhnutelností situace a právem demokracie bránit sebe sama, je za to Izrael rovněž často kritizován. Podle Weizmana (2016) umožňuje důraz izraelských politiků na bezpečnost ospravedlňovat a legitimizovat izraelskou demokracii, i přes její nacionálně-etnickou podstatu.

Důraz na bezpečnost měl mnohdy hlavní slovo při volebních kampaních i při mírových jednáních s Palestinci a je důležitým faktorem izraelské demokracie. Z výzkumu izraelské demokracie *The Israeli Democracy Index 2016* (Heller, a kol., 2016) vyplývá, že většina Židů při otázkách týkajících se bezpečnosti a demokracie vykazovala tendence vidět svět spíše pravicově, tedy s důrazem na bezpečnost a etnický stát.

Součástí výzkumu izraelské demokracie *The Israeli Democracy Index 2016* bylo také zhodnocení postavení Izraele v rámci mezinárodních žebříčků, které srovnávají úroveň demokracie v určitých oblastech. Autoři hodnotící zprávy konstatují, že v porovnání s ostatními zeměmi je u izraelské demokracie prostor pro zlepšení (Heller, a kol., 2016). Nejhorší si Izrael vedl v žebříčku občanských svobod od *The Economist Intelligence Unit* (2017), skóre 6,18 z 10, třetí kvartil; a v politické stabilitě a absenci násilí či terorismu, skóre -0,99 na škále od -2,5 do 2,5, čtvrtý kvartil.

Velkou překážkou izraelské demokracie je dlouhodobá okupace Západního břehu. Proti deklarované snaze Izraele prezentovat se na mezinárodním poli jako demokratický stát tak stojí mimo jiné jeho tolerance osadnického násilí vůči Palestincům, případně skrytá podpora těchto aktů (Gazit, 2014).

²² Izraelci používají slovo „*ha matzav*“ (Weinblum, 2015, s. 4).

Při studiu izraelského politického systému je třeba brát v potaz okolnosti izraelsko-palestinského konfliktu, ten je nabitý emocemi a jeho komplikovanost svádí politiky a mnohdy i zahraniční pozorovatele k jednostranným úsudkům a zkratkám. Klíčem nezávislého přístupu je použití a uplatnění mezinárodního práva. Jediným pilířem legitimacy Izraele je rezoluce č. 181 Valného shromáždění OSN z listopadu 1947 (United Nations, 1947). V ní se hovoří o konci britského Mandátu pro Palestinu a o vzniku dvou nezávislých států na jeho území. Jakékoliv argumenty o historických právech Židů na území tehdejšího starověkého Izraele patří podle Mendela (2016) do nacionalistické mytologie a nemohou sloužit jako racionální a politicky respektovaný argument ke zdůvodnění nároků na území v bývalém britském mandátu. Rovněž není zcela možné hovořit o Palestincích před rokem 1948 jako o uvědomělé národní entitě, svou identitu si utvořili až posléze, kdy pod vlivem nakby (katastrofy), jak vznik Izraele nazývají, museli ve velkém odejít do vyhnanství okolních arabských států (Mendel, 2016).

4. 1. 2. Aplikace klasických štěpných linií na Izrael

Štěpné linie, podle kterých se řadí izraelský elektorát, lze ke klasickým štěpným liniím přirovnat pouze částečně. Jak ve své práci uvádí Čejka (2006), nejvíce zřejmé pro Izrael je štěpení v rovině stát–církev, v izraelské rovině sekulární stát – teokracie, kombinovaně s konfliktem sionisté–antisionisté. Klasické dělení na vlastníky–pracující, a tedy zjednodušeně na pravici a levici je nutno podle autora zkombinovat se štěpnou linií pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům. U vzniku Izraele, jak již bylo řečeno výše, stály klasické levicové ideály, v současném Izraeli nicméně již není běžné dělení na levici a pravici podle ekonomického klíče zcela výstižné a tuto linii je třeba zkoumat z jiných perspektiv.

Konflikt mezi centrem a periferií, tedy konflikt mezi centralistickým státem a menšinami je v Izraeli specifický. Izraelských Arabů je v Izraeli okolo 20 %, necelých 83 % z nich jsou muslimové,²³ paradoxně se však tento fakt na vzniku politických stran významně nepodílel. Vnitro-izraelská rovina sporu Židů a Arabů byla izraelskými politiky po většinu času administrativně otupována, i proto v Izraeli po celou dobu jeho existence nevznikla silná programová arabská strana.

Vliv arabských stran býval také ovlivněn účastí Arabů ve volbách. Jak ve svém článku konstatuje Rudnitzky (2016), účast ve volbách 2006, 2009 a 2013 byla ze strany Arabů nižší než celková účast. Celková účast činila v letech 2006, 2009 a 2013 63,5 %, 64,7 % a 67,8 %

²³ Většina izraelských muslimů jsou sunnité, 9 % izraelských Arabů jsou Drúzové, 9 % křesťané (CBS, 2014).

(The State of Israel, 2015), volební účast Arabů a Drúzů pak byla vždy okolo 55 % (Rudnitzky, 2016). Ve volbách v roce 2015 nicméně oproti očekávání volební účast Arabů významně stoupla na 63,5 %, přičemž celková účast byla 72,3 % (Rudnitzky, 2015).

Zájmy arabských voličů ve volbách roku 2015 zastupovala Sjednocená kandidátka (Joint list) zahrnující hlavní arabské politické strany. Ve volbách získala kandidátka 16 křesel, což byl od roku 1949 rekordní počet. Hlas jí dalo 82,4 % arabských voličů. Reprezentace politických zájmů Arabů v parlamentu dosáhla svého historického vrcholu, jestli to však bude mít efekt na jejich větší politickou participaci, záleží na úspěchu Sjednocené kandidátky (Rudnitzky, 2016).

Do předchozích úvah záměrně nebyli zahrnutí Arabové z okupovaných palestinských území. Na Západním břehu a v Gaze jich podle PCBS (2010) žilo v roce 2010 zhruba 3,9 milionu, avšak ačkoliv je jejich život úzce spjatý s okupační mocností, izraelské občanství a s tím i spojené volební právo nemají. Tudíž není možné v jejich případě sledovat a analyzovat politické dopady uplatňování izraelských štěpných linií.

Konflikt centrum–periferie může být podle Čejky (2006) do jisté míry vyjádřen i v rámci dělení na nové přistěhovalce a starousedlíky. Významnou část přistěhovalců nedávné doby tvořili rusky mluvící Židé, kteří se do Izraele přistěhovali po rozpadu Sovětského svazu. Ti se někdy dostávají na periferii – geografickou, společenskou i kulturní. S ruskojazyčnou populací je nejvíce spojována strana Jisra'el bejtenu (v překladu Izrael, náš domov) vedená Avigdorem Liebermanem. I přes jeho snahu o to změnit ruskou image strany bylo z výsledků voleb 2006 i 2009 patrné, že většina hlasů strany šla od voličů ruské národnosti (Ghanem, 2013). Svou rétorikou je strana pravicová až krajně pravicová (Pedahzur, 2001; Shindler, 2015) a pro účely práce je tudíž hodnocena také dle štěpné linie pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům.

Linie město–venkov v Izraeli není zcela směrodatná. Izrael je vyspělá země s malým, vysoce urbanizovaným územím, kde venkov jako takový spočívá v pouštních oblastech a pahorkatinách. Tradiční agrární strany ani periferní identity v hospodářském smyslu (primér–sekundér) se podle Čejky (2006) neměly šanci v Izraeli rozvinout. Výjimkou mohou být některé venkovské zemědělské osady typu kibuc a mošav, založené na ideách společného vlastnictví. Jejich zájmy jsou však povětšinou kryty velkými levicovými stranami a tato linie tudíž nemá významný vliv na politické preference.

4. 1. 3. Sefardé–Aškenázi

Národností, kulturní a náboženská pestrost Izraele je velkým předpokladem pro vznik konfliktních linií ve společnosti. Izrael je typická přistěhovalecká země. Židé se do země stěhovali v několika vlnách, tzv. alijích, přičemž každá z významnějších vln nějakým způsobem poměnila národnostní složení občanů, respektive jejich vnitroetnický původ (Etzioni-Halevy, Shapira, 1977).

„Aškenázští židé (heb. Aškenazim) přišli do Izraele většinou z evropských zemí, hlavně z Německa, Polska, Pobaltí, Maďarska, Rumunska, Ukrajiny, Ruska a ze Severní i Jižní Ameriky.

Sefardští Židé (Sefardité, Sefardim, správněji Sfaradim) pocházejí spíše z mediteránních oblastí a Blízkého východu, tj. hlavně ze Španělska, jižní Evropy, severní Afriky – Tunisu, Maroka a Alžírska, také z Etiopie, Sýrie, Libanonu, Iráku, Íránu, Indie či bývalých sovětských středoasijských republik“ (Čejka, 2006, s. 27).

Rozdílnost země původu s sebou nese i rozdíly kulturní a sociální. Sefardé byli vždy více nábožensky a tradicionalisticky založení. Byli to ostatně oni, jak upozorňuje Cohen (2013), kteří vědomě či nevědomě zdůrazňovali svou vlastní historickou perzekuci v arabských zemích, aby ospravedlnili svůj rovný podíl při budování státu. Izrael založili aškenázští Židé²⁴ a první tři desetiletí stáli víceméně v jeho čele. Sám zakladatel státu Ben Gurion nebyl zvykům Sefardů příliš nakloněn (Shindler, 2015). Židovským přistěhovalcům z arabských zemí často byly upírány rovné příležitosti, neřídka byli segregováni i fyzicky. Důsledkem je to, že jsou vůči Arabům ve snaze odlišit se častěji nepřátelští (Cohen, 2013). Aškenázští Židé jsou obecně více sekularizovaní a moderní, na druhou stranu velká část izraelských ultraortodoxních Židů jsou potomci Aškenázů.

Ačkoliv na Sefardy a Aškenáze je možno rozdělit v podstatě celé židovské obyvatelstvo Izraele, levicové i pravicové, sekulární i religiózní, sionistické i nesionistické, budou níže popsány ty politické strany, které se zaměřují na voliče téměř výhradně jedné či druhé skupiny a které také cílí povětšinou na ultraortodoxní voliče.

²⁴ Sefardé nebyli v zemích svého původu zdaleka tolik vystaveni antisemitismu a později pochopitelně ani holocaustu. Sionistické hnutí spojené s osídlováním Palestiny mezi nimi nezapustilo tak hluboké kořeny a Sefardé se tudíž do Izraele začali stěhovat až později, po založení státu. Často v reakci na nepřátelství obyvatel své domovské země po roce 1948 (Čejka, 2006).

Zájmy sefardských ultraortodoxních Židů jsou v izraelském volebním systému zastoupeny stranou Šas. Strana byla založena v roce 1984 a prakticky vzápětí se stala významným politickým uskupením. Brzy se do jejího čela postavil charismatický rabín Ovadja Josef a strana Šas se stala stranou jednoho muže. Ovadja byl ochotný kompromisu s Araby, odporoval radikalismu. Vyjádřil se například, že respektuje halachu (židovské náboženské právo) a že lidský život je podstatnější než země (Mendel, 2000). Díky Ovadjově ideologickému směřování mohla být strana Šas, na rozdíl od stran aškenázských, součástí levicových koalic (Leon, 2015). Náboženská vyhraněnost u voličů strany Šas byla nižší než u voličů aškenázských stran (Mendel, 2000), přičemž strana měla rovněž širší voličskou základnu – volili ji sefardští charedim, ale i sefardští tradicionalisté či sociálně slabší vrstvy obyvatelstva, kterým pomáhaly sociální systémy strany Šas. V době svého vrcholu byla strana Šas třetí největší a nejvlivnější v Izraeli. Velkého úspěchu dosáhla ve volbách v roce 1996²⁵ a 1999, kdy dostala jen o procento méně hlasů než tradičně silná strana Likud (Leon, 2015).

Po roce 2000 se strana Šas svými postoji více přiblížila pravici a mnohokrát konala rozporuplně, což paradoxně vedlo k úspěchu. Nesourodé zájmy sefardských voličů byly populisticky prezentovány jako společný odpor proti dezintegraci vlastní identity (Čejka, 2009). Rozporuplné byly také postoje členů strany Šas vůči Arabům – díky svým důležitým pozicím ve vládě se strana často vyhraňovala podobně jako izraelská pravice (Čejka, 2009). Ovadjova ochota k teritoriálním kompromisům byla založena na nacionálních myšlenkách – fyzicky se vyhnout nepřátelům. Ovadja Araby démonizoval a okupované území chtěl vracet jen proto, aby byli Židé co nejdále od Arabů. Tento nábožensko-nacionalistický pohled podle Leona (2015) pramení, kromě tradičně rezervovaného postoje judaismu vůči gójům (nežidům), z etnicko-třídního prostředí, odkud pochází voliči strany Šas. Ti se jakožto příslušníci nižší sociální vrstvy snaží vyhradit vůči Arabům, stejně tak jako vůči přistěhovalcům z bývalého Sovětského svazu. Obě skupiny totiž obsazují podobné místo na socioekonomickém žebříčku (Leon, 2015).

Pedahzur (2001) zařadil stranu Šas spolu se stranou Jisra'el bejtenu do skupiny tzv. nové krajní pravice, skupiny stran, která se objevila v 80. letech. Strana Šas byla ve svém vrcholném období v 90. letech oblíbená bývalými příslušníky rasistické strany Kach a ve stejném smyslu se tedy vyhraňovala vůči Arabům, později z pragmatických důvodů zaměřila svou propagandu vůči cizím pracovníkům v Izraeli a také, jak již bylo zmíněno, vůči Židům z bývalého Sovětského

²⁵ Skupiny věřících Židů, kteří obvykle nabádali k bojkotu voleb, svou snahu před tehdejšími volbami utlumili. Zástupci strany Šas naopak v rámci předvolební kampaně chodili dům od domu na osobní návštěvy (Krupp, 1999). Kombinace těchto dvou faktorů přinesla v roce 1996 velký úspěch straně Šas.

svazu. Freedman a kol. (2014) při zkoumání izraelských voleb v roce 2009 zjistil, že voliči strany Šas vykazovali mezi respondenty nejvíce extrémně pravicové názory. Strana Šas bude v analýze této práce uvažovaná jako krajně pravicová.

V posledních několika letech volební úspěchy strany Šas slábly, a to především, jak konstatuje Leon (2015), kvůli změnám volebního systému, vnitřním rozporům a sekulárním obranným reakcím na její dříve značný vliv. Po smrti rabína Ovadja Josefa v říjnu 2013 se strana nicméně stabilizovala (Howson, 2015), a i přesto že nebyla schopna zopakovat úspěchy 90. let, zůstává stabilním zrcadlem aškenázských ultraortodoxních stran a také výrazným, velmi pragmatickým hráčem v izraelském systému stran.

Aškenázské náboženské strany jsou z hlediska existence jednoznačně staršího data. Samotné ultraortodoxní pojetí judaismu pochází od Aškenázů a až do poměrně nedávné doby nebylo typické pro Židy jiného původu (Ben-Rafael, 2008). Nejstarší z politických stran je Agudat Jisra'el, tradiční aškenázská nesionistická strana s kořeny z počátku 20. století.

Strana Agudat Jisra'el byla založena roku 1912. Odmítala politický sionismus ve světě i na území Palestiny a jejím hlavním záměrem bylo přesvědčovat Židy, aby se podřídili židovskému náboženskému právu: „Židovský lid bude obrozen a znovu sjednocen v zaslíbené zemi teprve po příchodu Mesiáše. Ten okamžik ještě nenastal a nic nenasvědčuje tomu, že právě nastává. Proto musí Židé ctít nařízení svatých textů judaismu, setrvat v diaspoře a trpělivě očekávat Mesiáše a své vykoupení“ (Mendel, 2000, s. 63). Jakýkoliv čin, který přiblížil lid Izraele vykoupení, byl podle strany Agudat Jisra'el hrubé porušení smlouvy s Bohem.²⁶ Členové strany Agudat Jisra'el se projevovali v mnohém extrémně, avšak názory, které zastupovali, nebyly zcela neobvyklé. Svatá země (Palestina) nebyla tradičně významným centrem judaismu. „Ačkoliv Svatá země hrála důležitou roli v rámci náboženských představ Židů, nikdy se tyto představy nepřetavily do politické, sociální, ekonomické, demografické, kulturní a intelektuální reality“ (Masalha, 2007, s. 2).

S nástupem nacismu v Německu a po zkušenosti s holocaustem strana Agudat Jisra'el ustoupila ze svého dogmatismu a po vzniku Izraele se zapojila do rozvoje státu. Neviděla v tom nicméně žádný přínos pro hodnoty judaismu a veškerá jejich participace v parlamentu měla vždy pouze pragmatický důvod (Mendel, 2000). Zájmy aškenázských charedim jsou v izraelském

²⁶ Pro pochopení podobných tvrzení je nutno vnímat exkluzivní aspekty judaismu. Dle formulace některých vyznavačů této víry jsou židé entita, které byla Bohem nabídnuta smlouva a která byla povolána k tomu uskutečnit jeho záměr. To, že židé smlouvu uzavřeli a přijali Tóru, z nich podle některých výkladů tvoří lid vyvolený (Mendel, 2000).

parlamentu zastoupeny stranou Sjednocený judaismus Tóry (Jahadut ha-Tora, v textu dále zkratkou SJT) – koalicí, která zahrnuje několik ultraortodoxních aškenázských stran. Strana Agudat Jisra'el hraje v koalici nejdůležitější roli. V parlamentu strana SJT usiluje především o udržení náboženského charakteru státu, a co se týká okupovaných území, byla tradičně na základě svého nesionistického charakteru smířlivější nežli strany náboženského sionismu. Zároveň však mají charedim sklon k tomu být pragmatičtí²⁷ a na základě průzkumů veřejného mínění lze navíc konstatovat, že se výrazně „sionizují“ a jejich přístup k Arabům se stává méně kompromisním (Heller, a kol., 2016).

4. 1. 4. Pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům (levice – pravice)

Linie, která dělí strany a tím i voliče podle vztahu k Arabům, je jedna z nejkomplexnějších v Izraeli a úzce souvisí i s ostatními štěpnými liniemi. Tradiční konfliktní linie vlastníci–pracující byla podle Čejky (2006) a Etzioni-Halevy a Shapiry (1977) silná hlavně v období před vznikem státu a poté v období od roku 1948 do roku 1967. Vznik izraelské levice může být do jisté míry srovnáván s počátky evropských socialistických stran, situace s pravicí je komplikovanější, viz kapitola Vývoj izraelské pravice, s. 74.

Od počátku existence státu Izrael se dalo voličstvo rozdělit do tří sektorů: středolevý labourismus, středová pravice a náboženské skupiny (Etzioni-Halevy, Shapira, 1977). Každou z těchto tří skupin bylo možné rozdělit na umírněnou a extrémní variantu. Umírněná levice byla reprezentována stranou Mapaj, extrémní levice komunisty. Umírněný pravý střed byl reprezentován Všeobecnými a progresivními sionisty, extrémní pravici zastupovali revizionisté. Umírněná religiózní strana byla Mizrachi (předchůdci strany Mafdal), extrémní pak Agudat Jisra'el. Tradičně byla podle autorek inklinace k izraelské levici spojena s hodnotami rovnostářství a inklinace k pravici s aktivním přístupem v zahraniční politice (agresivní–neagresivní).

Linie aktivního přístupu v zahraniční politice nakonec výrazně posílila, zejména v souvislosti s rokem 1967, který byl poznamenán Šestidenní válkou a následnou izraelskou okupací rozsáhlých území. Obsazení Judey a Samaří, biblických srdcí Izraele, bylo mnohými bráno jako znamení. Rokem 1967 začala etapa budování velkého Izraele – úspěch vyvolal vlnu nacionalismu a náboženští sionisté viděli ve vítězství krok blíž k vykoupení. V prvním návalu

²⁷ Ve volebním roce 1996 například svým podílem na vládě prostřednictvím svého náměstka ministra výstavby našli řešení bytové problematiky svých tradičně početných a chudých rodin ve zvýhodněném bydlení v osadách na Západním břehu. Začali tak mít praktický zájem na trvalé okupaci Západního břehu (Čejky, 2009).

euforie byli náchylní uvěřit takové interpretaci i mnozí sekulárně smýšlející Izraelci. Obsazení Jeruzaléma pro ně bylo znamení z nebes (Mendel, 2000; Masalha, 2007). Otázka okupace, palestinského obyvatelstva a případného návratu území se nakonec stala dominantní v izraelském politickém diskurzu (Etzioni-Halevy, Shapira, 1977). Klasické hodnoty levice a pravice naopak ustupovaly do pozadí a ekonomické dělení na levici a pravici se přetransformovalo do linie pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům (Čejka, 2006).²⁸ Konflikt s Palestinci a přístup k okupovaným teritoriím se rokem 1967 stal nejdůležitější štěpnou linií promítající se do volebních preferencí, a to do té míry, že zastínil ostatní štěpné linie (Arian, Shamir, 2008).

Rok 1967 jako počátek štěpné linie pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům nicméně nelze brát zcela dogmaticky. Jak konstatuje Vater (2016), problematika vztahu původního arabského obyvatelstva a židovských přistěhovalců byla podstatná pro sionistické hnutí již od jeho počátku. Různé přístupy k problému daly zárodky ke vzniku levice a pravice – od snahy o dvojnárodnostní řešení a mírové uspořádání po radikální šovinismus a vyhnání Arabů (viz např. Maximalisté, s. 69)

Současnou štěpnou linií lze charakterizovat tak, že izraelská levice je (alespoň rétoricky) ochotnější ke kompromisům s Araby, pravice má sklon k silovým a méně diplomatickým řešením (Čejka, 2006). Dělení však není a ani nikdy nebylo zcela stoprocentní. Jak je patrné z kapitoly věnované historickému kontextu okupace, i levicové vlády nebyly kupříkladu schopny a ochotny bránit rozvoji osadnictví. O první mírovou smlouvu s Egyptem i o evakuaci osad z pásma Gazy se paradoxně zasadila pravice (Bregman, 2015). V případě levice i pravice se však vždy jednalo spíše o pragmatické nežli ideologické kroky. Oren (2010) ve své studii věnované analýze volebních kampaní levice a pravice v letech 1967 až 2003 konstatuje, že levice projevovala více přátelský přístup k Arabům a palestinské státnosti než pravice. Zástupci pravice až do roku 1996 v kampaních palestinskou státnost ignorovali a o Palestincích referovali jako o Arabech.

Volbu pravice či levice podle výzkumů ovlivňuje také protiteroristická rétorika nacionalistické pravice v kombinaci se skutečnou hrozbou teroristického útoku. Z výzkumu zkoumajícího volební preference v letech 2003–2009 v souvislosti se vzdáleností od pásma Gazy vyšlo najevo, že lidé žijící pod hrozbou dopadu raket vystřelovaných Hamásem z Gazy volili

²⁸ Nutno však dodat, že situaci opět není možné úplně zjednodušovat a původní štěpná linie se s tou současnou stále kříží. Tématem voleb 2013 např. byly ekonomické problémy, především rostoucí ceny bydlení i jiných komodit (Rahat, Hazan, 2013).

průměrně o 2–6 % výrazněji pro nacionalistické strany (Getmansky, Zeitzoff, 2014). V rámci voleb 1988 až 2003 měl efekt teroristické hrozby statisticky významný vliv na volbu pravice (Berrebi, Klor, 2008).

Přístup izraelských Židů k Arabům lze hodnotit také podle výzkumu veřejného mínění z roku 2016 (Heller, a kol., 2016):

- Na otázku, proč je Izrael kritizován ostatními státy, byla odpověď příznivců levice následující: přístup a politika vůči Palestincům (69 % odpovědí). Příznivci pravice naopak zdůvodňovali mezinárodní kritiku antisemitismem (40 % odpovědí).
- S výrokem, že by při boji proti teroru neměly být brány v potaz etické otázky, většina Židů souhlasila (62 %), s tímto výrokem souhlasilo 76 % respondentů s pravicovými názory, ale jen 31 % levice. Co se týká rozdělení do náboženských skupin, největší zastánci boje proti teroru bez etických úvah byli charedim (81 %), tradiční religiózní (79 %), náboženští sionisté byli poměrně menší zastánci (59,5 %), nejméně souhlasili sekulární Židé (54 %).
- Většina respondentů s levicovými (92 %) i centristickými (67 %) názory se domnívá, že Arabové jsou v Izraeli diskriminováni na úkor Židů, tento názor zastává jen menšina pravice (34 %), při roztřídění odpovědí podle náboženských skupin vyšli jako nejmenší zastánci názoru, že Arabové jsou diskriminováni, charedim (27 %), poté náboženství sionisté (31 %), většina sekulárních s výrokem souhlasila (67 %).
- Arabské občany Izraele vnímá jako hrozbu 63 % Židů s pravicovým smýšlením, 26 % se smýšlením centristickým a 13,5 % se smýšlením levicovým. Největší obavy z izraelských Arabů jakožto bezpečnostní hrozby vykazali v průzkumu charedim (80, 5 % z nich s tvrzením souhlasilo), následováni náboženskými sionisty (64 %), tradičně religiózními (54 %) a sekulárními (27 %).

Obecně lze konstatovat, že většina stran, které jsou v Izraeli označovány jako pravicové, jsou nekompromisní vůči Arabům. Nelze je však pouze kvůli tomu řadit do krajní pravice. Strany náboženského sionismu, které budou v textu rozebírány dále, jsou k Arabům nekompromisní také. Jelikož tento fakt tvoří základ jejich identity, řadí se tyto strany ve většině případů ke krajní pravici. Nesionistické náboženské strany ultraortodoxních Židů, Sefardů i Aškenázů je na škále obtížné zařadit, byť jak již bylo zmíněno, charedim se sionizují a výše uvedené průzkumy veřejného mínění tomu odpovídají. Sefardská strana Šas byla v několika pracích explicitně označována jako krajně pravicová (Pedahzur, 2001; Freedman a kol., 2014) a v

analýze jako krajně pravicová chápána bude. Aškenázská strana SJT, především z tradičních důvodů, nikoliv.

4. 1. 5. Sekulární stát – teokracie

Štěpná linie mezi náboženským a sekulárním je často zmiňována jako jedna z nevýraznějších v Izraeli. „Je obecně známo, že napětí mezi sekulárním a náboženským sektorem je charakteristickou vlastností izraelské společnosti“ (Ben-Rafael, 2008, s. 90). Konfliktní linie sekulární–náboženský je sice v Izraeli historicky důležitá, nicméně, jak zmiňuje Weinblum (2013), náboženství jakožto součást identity nutně nevede ke konfliktu se sekularismem a v konečné podobě je náboženství pojátkem obou skupin. Je zdrojem autority, znakem identity a zdrojem hodnot. Náboženstvím je ovlivněný také židovský nacionalismus (Smith, 1991). Izrael je stát, který vznikl jako země pro všechny Židy, a jako takový se nedá označit za standardní demokracii. Mnoho věcí v zemi je založeno na etnicko-konfesijním základě, jmenovitě třeba zisk občanství. Podle Čejky (2006) se tedy nedá v případě Izraele hovořit o konfliktu mezi sekulárními a religiózními obyvateli, vhodné je podle něj konfliktní linii pojmenovat spíše jako sekulární stát – teokracie.

Převážná většina sekulárních obyvatel a také část těch religiózních jsou podle Čejky (2006) příznivci demokratického sekulárního státu. V zemi nicméně existují také občané, hluboce věřící Židé, kteří by odklon státu od demokratické formy směrem k teokracii uvítali. Teokracie je v jejich pojetí založena na tradičním židovském náboženském právu (halacha). Do této skupiny je možné zařadit podstatnou část komunity charedim.

Charedim podle Mendela (2000) obecně zachovávají rezervovaný až nepřátelský vztah k sekulárnímu sionismu, nejzásadovější z nich neuznávají státní instituce a kupříkladu hovoří pouze v jidiš,²⁹ jazykem židovské diaspory. Z průzkumů z let 1999 a 2000 (Ben-Rafael, 2008) vyplývá, že pro 86 % charedim měla demokracie druhořadou hodnotu oproti židovství. U náboženských sionistů byla tato hodnota 56 %, přičemž 63 % sekulárních Židů naopak dalo demokracii na první místo.

Pojem charedim nevymysleli sami příslušníci této skupiny, nýbrž méně ortodoxní židé: „Charedim se stal termínem pro ty stoupence judaismu, kteří stylem života, oblečením, dodržováním náboženských rituálů, půstu a halachických zákazů zacházeli dále než ‚běžní‘

²⁹ Reformu původní hebrejštiny a zavedení mluveného ivritu (moderní hebrejštiny) totiž někteří charedim považují za znesvěcení liturgického jazyka (Mendel, 2000).

diasporní židé, kteří se většinou označovali za „ortodoxní“, což vlastně znamenalo totéž jako „náboženský“ či „věřící“ (Mendel, 2000, s. 51). Charedim sami sebe označují za ctnostné židy, jako ty, kteří dodržují zásady platné pro všechny, kdo se za židy považují. Charedim bývají často dobrovolně kulturně a sociálně segregováni od ostatních Izraelců a někdy takhle stráví celý svůj život (Čejka, 2006).

Jak již bylo řečeno, hluboce věřící Židé odporovali vzniku Izraele. Sionističtí zakladatelé státu sice byli odhodláni projevy jejich víry do jisté míry tolerovat – v jistém smyslu je považovali za kulturní dědictví (Mendel, 2000) – za žádnou cenu ale nechtěli charedim pustit do vysoké politiky. Ultraortodoxním Židům tedy nezbývalo nic jiného, než se po roce 1948 postupně zorientovat, najít své místo v politice a tam pragmaticky vyjednávat ve prospěch svých potřeb. Nesionističtí charedim v současnosti požívají paradoxně mnoha státních výhod, mají kupříkladu celý život status studenta.

Integrace charedim do společnosti se stala v posledních několika letech tématem společenské debaty. „I když možná není konsenzus v tom, jak toho dosáhnout a kolik peněz by mělo být vynaloženo, jen malá část společnosti nesouhlasí s tím, že zapojení této populačně velmi dynamické skupiny do společnosti by mělo velký ekonomický a sociální význam“ (Heller, a kol., 2016, s. 167). Průzkumy veřejného mínění zaměřené výhradně na charedim (Heller, a kol., 2016, kapitola pracující výhradně s odpověďmi charedim) ukazují následující:

- V otázce zkoumající nejdůležitější identitu byla u charedim nejčastější odpověď žid/židovka (55,5 %), poté věřící (41,5 %), pouze pro 1 % charedim byla nejdůležitější identita izraelská. U ne-charedim populace zvítězila identita izraelská (56 %), následovaná identitou žid/židovka (33 %), pouze 4 % ne-charedim populace se nejvíce ztotožnila s identitou věřící.

Co se týká vztahu charedim k Arabům, má se obecně za to, že vzhledem k vlažnému vztahu k nacionalismu a státu Izrael jsou teritoriální nároky ultraortodoxních Židů méně vyhraněné. Jak již ale bylo řečeno, charedim často konají ve svůj prospěch, což se ne vždy kryje se zájmem Arabů. Charedim se sionizují, posunují se více napravo a stále více ultraortodoxních Židů se identifikuje s okupační politikou Izraele. Podle Čejky (2009) je to způsobené mimo jiné imigrací amerických, sionismu více nakloněných charedim a také faktem že samotní ultraortodoxní byli několikrát obětmi palestinských atentátníků. Svou roli hraje také spolupráce ultraortodoxních stran s pravicovými vládami, které se ukázaly k otázkám charedim tolerantnější (Čejka, 2009).

Sionizaci a obecně více pravicové smýšlení charedim dokazují průzkumy veřejného mínění, viz kapitola věnující se štěpné linii pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům.³⁰ Z kapitoly průzkumu Israeli Democracy Index 2016 (Heller, a kol., 2016) věnované výhradně charedim je patrné následující:

- V průměru 75 % charedim se identifikovalo s pravíci, 12 % centristicky a 3 % bylo spřízněno s levicí. Nejvíce pravicoví byli Sefardé (86 %), méně Aškenázi (70,5 %). V průměru 10 % charedim odpovědělo, že neví.
- Zatímco 40 % v průzkumu ne-charedim vnímalo Araby jako bezpečnostní hrozbu, u charedim to bylo 80 %.

V politickém spektru zastupuje zájmy charedim již zmíněná strana sefardských Židů Šas a také aškenázská strana SJT, do analýzy bude jakožto krajně pravicová zahrnuta pouze strana Šas.

4. 1. 6. Sionisté – antisionisté (nesionisté)

Se štěpnou linií sekulární stát – teokracie úzce souvisí i konfliktní linie sionisté–antisionisté. Na tuto štěpnou linii lze pohlížet z několika úhlů pohledu. Jako na konflikt sekulárních Izraelců, včetně Arabů (nesionisté) a religiózních nacionalistů (sionisté); jako na analogii štěpné linie sekulární stát a teokracie (přijímání sionistické podoby moderního státu vs. respektování náboženského práva); případně jako na rozkol uvnitř voličů náboženských stran (Čejka, 2006).

I když se charedim v poslední době sionizují, obzvláště Aškenázi stále v mnohém zastávají náboženský antisionismus a je tak v Izraeli možné najít radikálně antisionistická, a tedy antistátní uskupení podobná těm, která existovala před vznikem státu. Podle Čejky (2009) se jedná převážně o Židy tzv. starého jišuvu, tedy potomky židovských charedim z předSIONISTICKÉHO období,³¹ kteří žijí v přísně uzavřených čtvrtích.³² Antisionističtí Židé se s ideou Izraele nikdy nesmířili a většinu izraelských Židů považují za heretiky. Rabín Hirsche, hlavní ideolog antisionistického hnutí Naturej Karta, tvrdil, že sionismus je posledním pokusem sil zla svést lid izraelský z cesty před blížícím se konečným vykoupením (Mendel, 2000). Ve svém odmítání státu jsou antisionističtí charedim zásadoví. Nepřijímají žádnou pomoc, neplatí daně, zcela se odmítají účastnit politického života, nenosí průkaz totožnosti, odmítají všechny státní vlajky i symboly a na Den nezávislosti dávají najevo své postoje demonstrací

³⁰ Charedim byli největší zastánci boje proti teroru bez etických úvah, nejméně často souhlasili s tím, že izraelští Arabové jsou diskriminováni, a naopak nejčastěji Araby vnímali jako bezpečnostní hrozbu (Heller, a kol., 2016).

³¹ Do Izraele se nastěhovali v průběhu nadvlády Osmanské říše.

³² Jeruzalemská Mea Šearim a Bnej Brak u Tel-Avivu.

palestinských vlajek. Židovský stát podle nich může obnovit jen mesiáš a boj o půdu s Araby je pro ně rebelie proti Bohu. Zemi izraelskou nelze podle nich podrobit za pomoci síly (Čejka, 2009). Jelikož však z principu věci antisioništičtí radikálové odmítají zakládat politické strany a volit, je jejich vliv na občanské dění v Izraeli mizivý.

Sionismus zahrnuje širší skupiny stran a jejich voličů. Za sionistické bývají považovány pravicové až krajně pravicové strany sekulární, tak i náboženské. V rámci sionismu navíc sekularismus, nacionalismus a náboženství částečně splývají a hranice nejsou vždy zcela zřejmé. Roli nacionalismu a náboženství jakožto štěpné linii v Izraeli bude věnována samostatná kapitola.

4. 2. Sionismus – nacionalismus a náboženství v Izraeli

Jedním z přístupů ke zkoumání krajní pravice, který ve své knize zmiňuje Mudde (2007, s. 15), je koncept tzv. „nejmenšího společného jmenovatele“, tedy definování základních charakteristik, které mají ideologie všech krajně pravicových stran společné. Prvním nejmenším jmenovatelem, který autor zmiňuje, je nacionalismus.³³ Pro lepší uchopení ideologických dogmat izraelské krajní pravice bude část textu věnována bližšímu pohledu na židovský nacionalismus.

Při zkoumání národů a nacionalismu se obvykle rozlišují dvě linie: primordialismus a modernistické neboli konstruktivistické a instrumentalistické paradigma. Základním štěpícím parametrem těchto dvou přístupů je otázka původnosti a starobylosti národa, potažmo etnika (Gellner, 1997). Přístupy prosazující jistou neměnnou danost a přirozenost národa – tedy to, že národ v historii existoval již od pradávna a je přirozenou součástí člověka, stejně samozřejmou jako lidské smysly – se souhrnně označují za primordialistické. Podle modernistů je národ produktem určitých společenských a historických podmínek, které nastaly až s příchodem modernity. „Před příchodem modernity byl národ do značné míry neznámý pojem a lidé cítili loajalitu k většímu počtu subjektů; náboženské komunity, města, říše či království byla hlavními aktéry kolektivní identity“ (Smith, 1998, s. 146).

³³ Konkrétně, jak uvádí Mudde (2007) a jak bude v textu dále rozebíráno, nativismus.

4. 2. 1. Prastarý národ – Židé optikou primordialismu

Rozdíl mezi primordialismem a modernismem lze chápat jako rozdíl mezi praxí (politikou³⁴) a teorií (akademickým přístupem).³⁵ Primordialismus tedy touto optikou není toliko teorie jako spíše přístup. S národy se zachází jako s něčím, co je dané a co není třeba podrobovat kritickému zkoumání. Pohledem primordialistů mají národy jednotnou kulturu, společný jazyk a původ – historický i pokrevní. Národ jako primordialistický se jeví jeho příslušníkům, pohledem modernistickým je národ zkoumán především vnějšími pozorovateli. Vnější pozorovatelé jsou ti, kteří zkoumají určitý národ z pohledu příslušníka jiného národa, případně ti, kteří sice mohou být objektivně považováni za členy národa, ale kteří se tak necítí a zastávají modernistické paradigma.

Co se týká Izraele, panuje rozkol ve vnímání vlastního národa také. Kimmerling (1985) popisuje střet mezi primordialistickou a humanisticko-občanskou součástí izraelské identity. Primordialistická identita je reprezentována náboženskými a do jisté míry také sekulárními „jestřábími“ stranami a je spojena s etnicko-náboženským charakterem Izraele. Humanisticko-občanská součást Izraele zdůrazňuje naopak univerzální principy demokracie a občanské společnosti, reprezentována je levicovými stranami.

S primordialismem souvisí koncept tzv. invented traditions. Hobsbawm (1983) při popisu konceptu představil myšlenku, že mnohé tradice, které se pokládají ze staré, jsou ve skutečnosti poměrně nedávno (a občas také zcela uměle) vytvořené. Opakováním a odkazováním na minulost – pokud možno příhodnou část minulosti – se tyto tradice ritualizují a formalizují. Jelikož většina tradic byla vytvářena k aktuálním účelům a jelikož národ, národní symboly a budování národa jsou v historickém kontextu Blízkého východu novinky,³⁶ je vynalézání tradic podle autora obzvláště relevantní v souvislosti s nacionalismem, tím židovským nevylézá.

Sionismus, židovský nacionalismus, od svého počátku hledal své kořeny a snažil se historii reinterpretovat takovým způsobem, aby souhlasila s nově vzniklými národními dogmaty (Masalha, 2007). Oficiální výklad historie Izraele je tak protkán mnoha mýty, vynalezenými

³⁴ Primordialismus [...] může být chápán za součást politické agendy nebo jako disponibilní zbraň jak nacionalistů, tak i budovatelů říší“ (Conversi, 2003, s. 284).

³⁵ Rozdělení však není zcela černobílé. I modernistický přístup se uplatnil v praxi, byť ne v národním měřítku. Některé nadnárodní či naopak regionální instituce směřují k překonání paradigmatu o národu jakožto výhradním objektu identifikace. Některé zakládající ideje Evropské unie by se rovněž daly označit jako vycházející z modernistického přístupu k nacionalismu.

³⁶ Jelikož koncept národních států, které by odpovídaly současným územím, nebyl na Blízkém východě před sto lety vůbec brán v úvahu, židovský a palestinský nacionalismus jsou novinky (Hobsbawm, 1983).

tradicemi, které se obracejí do vhodné části historie – v židovském případě to jsou příběhy Starého zákona.

Většina Izraelců židovského původu je podle Sanda (2015)³⁷ přesvědčena, že židovský lid existuje od chvíle, kdy Mojžíš na hoře Sinaj obdržel kamenné desky Zákona. Většina Izraelců věří, že izraelský lid po vyhnání v roce 70 téměř dva tisíce let bloudil exilem, že je rozptýlený po celém světě, ale zároveň spojený pokrevními vztahy, aby se nakonec mohl vrátit do své země zaslíbené.³⁸ Výzkum veřejného mínění v Izraeli na konci 90. letech tyto tendence částečně kvantifikoval. Okolo 68 % respondentů se domnívalo, že Židé jsou vyvolený národ a pouze 20 % tento etnocentrický pohled odmítlo (Kimmerling, 1999).

Židé jsou národ, který pojímá Bibli – ve své podstatě teologické pojednání – jako historickou knihu, jako spolehlivé historické svědectví. V minulosti se však židovští historici paradoxně o Bibli nijak zvlášť nezajímali. V době mezi počátkem našeho letopočtu a novověkem se nikdo nesnažil sepsat historii Židů, sebepojetí židovsko-německých intelektuálů bylo kulturně-náboženské, chtěli víceméně dosažení rovných práv (Sand, 2015). Jak udává Hobsbawn (1983), vytváření tradic se nejčastěji objevovalo, když byly na straně nabídky nebo poptávky dostatečně rychlé a významné změny. Vznik sionistického hnutí a založení nezávislého státu Izrael tyto podmínky naplňovalo a mohla tak být „vynalezena“ tradice židovského národa. Bibli pro politické účely využíval mimo jiné zakladatel státu Ben Gurion. Bibli, a to především knihu Jozue pojednávající mimo jiné o dobytí Svaté země použil jako mobilizační nástroj sekulárních i religiózních Židů (Masalha, 2007). Bibli dokázal proměnit v sekulárně-národní text, jako průkaz totožnosti izraelského lidu (Sand, 2015).

S Biblí byly spojovány také archeologické nálezy. Biblická archeologie, jak udává Masalha (2007), byla od svého počátku v 19. století založena s čistě koloniálním účelem. Aby historicky podložila Starý zákon, doložila kořeny západní civilizace ve Svaté zemi a ospravedlnila tak územní nároky. Politický sionismus ostatně, pokud se nebere v potaz ryze biblická mytologie a rétorika exilu a návratu, následoval ve snaze podmanit či nahradit původní obyvatelstvo ideologií velké koloniální projekty v Africe, Asii či Americe. Palestina byla v rétorice

³⁷ Sand (2015) ve své monografii *Jak byl vynalezen židovský národ* (původně publikované hebrejsky) zkoumá historiografické koncepce a konstrukce, které převládají v obecně pojímané historii židovského národa, a přináší tak kritický pohled na zrod židovského nacionalismu. Kniha byla ohlášena jako bestseller, který boří veškeré konotace spojené s židovskou historií. Ovšem i když byla psaná pro hebrejské čtenáře, oceněna byla spíše čtenářstvem zahraničním. Kniha upozorňuje na mnohé prvky a symboly židovského nacionalismu, které ovlivňují současnou izraelskou politiku a identitu a s tím i spojené volební chování.

³⁸ Zároveň však Izraelci považují za směšné například to, že mnoho Egyptanů si je naprosto jisto tím, že jejich prvním národním státem byla říše faraonů (Sand, 2015).

tehdejšího politického sionismu zemí bez lidí čekající na příchod evropských Židů, „odvěkých majitelů“ této země. Toto, slovy Masalhy (2007, s. 7), „mýtické kontinuum mezi starověkým a moderním“, umožnilo Židům obhájit svůj nárok na půdu a s tím i spojenou teritoriální expanzi a vyhánění Palestinců.

Prakticky všichni tehdejší archeologové byli křesťané ze Západu či Židé a hebrejská archeologie byla sponzorovaná britskou koloniální vládou. Zatímco se však pohled Britů na Blízký východ začal po druhé světové válce měnit, pro Židy v Izraeli se po založení státu v roce 1948 stala z archeologie obsese. Disciplína byla zcela akademicky institucionalizovaná za účelem delegitimace arabských či muslimských vazeb na zemi, kde nově vzniklý stát ležel. I když se objevil nějaký nález, který byl v rozporu se svatým textem, Bible měla vždy poslední slovo – stala se sekulární knihou, o které se učí děti ve škole, aby věděly, kdo byli jejich předci.

Židovská identita je podle Sanda (2015) založena na některých historicky vyvratitelných mýtech. Jedním z nich je exil a vyhnání Římany v době pádu druhého chrámu (rok 70). Římané nicméně podle řešerše, kterou provedl autor, takto nikoho hromadně vyhnat nemohli. Deportovat prostý lid, který by obdělával půdu a platil daně, by bylo nevýhodné. Prapůvod mýtu je třeba hledat v křesťanství. Vyhnání bylo interpretováno jako trest seslaný Bohem za vraždu proroka. Být v exilu se tak stalo pro Židy existenciálním stavem, jedná se o nezpochybnitelnou pravdu hluboce v lidech zakořeněnou, kterou není třeba rozebírat (Sand, 2015).

Náležitost k diaspoře bývá u Židů aktivně podporována diasporizací, „procesem, pomocí kterého se rozptýlení jedinci stávají součástí kolektivu orientovaného směrem k imaginární nebo skutečné domovině“ (Abramson, 2017, s. 15).³⁹

Každý monoteismus má podle Sanda (2015) misijní potenciál, ne jinak tomu bylo u judaismu. Cohen (2013) zmiňuje obavy rané křesťanské obce z židovských konverzí – judaismus byl populární a ohrožoval jejich existenci. V římské říši, jak upozorňuje Sand (2015), byl judaismus rovněž oblíben. Konverzemi vznikly četné skupiny Židů například v Jemenu, severní Africe i jinde po světě. Lze tak vysvětlit židovskou diasporu (Sand, 2015).

³⁹ Abramson (2017) zkoumal proces diasporizace na příkladu neplacených Taglit-Birthright zájezdů do Izraele. Tento program cílí na americké židy ve věku 18 až 26 let a byl vytvořen jako prostředek boje proti asimilaci americké židovské populace. Je sponzorovaný mimo jiné ze státního rozpočtu Izraele a příspěvků filantropů či židovských skupin ve Spojených státech. Spočívá v desetidenním neplaceném zájezdu do Izraele, během kterého je účastníkům pomocí společných emociálních zážitků či společného provádění židovských rituálů vštěpována identita sdílené domoviny.

Při hledání legitimizace k osidlování Svaté země dostala prostor také eugenika a rasismus. Žabotinský⁴⁰ tvrdil, že Židé mají jedinečnou krev, která se odlišuje od ostatních lidí, rasa pro něj byl vědecký pojem. Po skončení 2. světové války pojem rasa vymizel a nahradilo ho hledání společného židovského genu. Židovského jedince se na základě biologických kritérií nicméně identifikovat nepodařilo a jediným pojátkem národa tak zůstává náboženství. Přesto však Izrael není teokracie. Posilování náboženských prvků totiž podle Sanda (2015) probíhá spolu s jejich stále silnější modernizací a tyto prvky se stávají nacionalističtějšími a rasističtějšími. Neoddělená moc světská a duchovní není důkazem silné víry, ale spíše produktem slabosti nacionalismu, který si z judaismu byl nucen vypůjčovat většinu svých obrazů a symbolů. „Čímž se zároveň stal jeho rukojmím“ (Sand, 2015, s. 363).

Vzhledem ke kritickému vyznění byly Sandovy (2015) názory přijaty rozporuplně. Shindler (2013) v recenzi autora kritizoval za to, co sám Sand ve svém díle vytýká ostatním – selektivnost a redukcionismus. Například, co se Žabotinského týče.⁴¹ Sionismus podle Shindlera (2013) nezapadá zcela do klasických politických teorií a mnozí levicově zaměřeni nesionisté jej pro tuto jinakost vnímají jako špatný. To je, jak se domnívá autor, případ Sanda. I přes to, že svou knihou správně upozornil na výstřednost izraelské společnosti a tamní politickou stagnaci, je z jeho díla až příliš cítit frustrace a nihilismus.

4. 2. 2. Zrození moderního sionismu

Vnější pozorovatelé a akademici pohlíží na národ obvykle pohledem modernistickým. Jako čistě modernistickou lze označit práci Ernesta Gellnera. Gellnerova modernistická teze je podpořena teorií o konstrukci národa pomocí transformace ekonomiky v době industrializace. Národ Gellner (1983, s.7) definuje takto:

1. Dva lidé patří ke stejnému národu, když a jedině když sdílejí stejnou kulturu, přičemž kultura znamená soubor myšlenek a znaků a představ a způsobů chování a dorozumívání.
2. Dva lidé patří ke stejnému národu, když a jedině když *uznají* jeden druhého za náležejícího ke stejnému národu. Jinými slovy, člověk dělá národy. [...] Je to jejich vzájemné uznání jako společníků tohoto druhu, které je mění na národ, a nikoli ostatní sdílené vlastnosti, ať jsou jakékoliv, které oddělují tuto kategorii od nečlenů.

⁴⁰ Vladimír Žabotinský byl zakladatel revizionistického sionismu, jednoho ze směrů sionismu.

⁴¹ Žabotinský rasistický článek s názvem Židovská krev, ve kterém tvrdí, že Židé mají jedinečnou krev, skutečně napsal, jedná se o však o jeden z jeho prvních textů na téma židovské otázky. Jak dále v recenzi konstatuje Shindler (2013), mimo jiné také odborník na vývoj izraelské pravice a autor monografie *The Rise of the Israeli Right*, Žabotinský jakožto ruský intelektuál se svých raných myšlenek později zřekl.

V dílech zabývajících se dějinami Izraele je nejčastěji uváděno, že sionismus vznikl jako reakce na antisemitismus. Jak už bylo zmíněno výše, v zemích Blízkého východu se Židé těšili tradičně poměrně dobrému postavení, středověká a raně novověká Evropa však byla převážně antisemitská. Krvavé pogromy nebyly výjimkou. Antisemitismus měl původně náboženský charakter – Židé byli viněni z vraždy Ježíše. Později však nabyl politického a hospodářského charakteru, čímž ještě umocňoval příčinu a v lidech zůstával (Herzl, 2009). V Evropě rovněž rostl nacionalismus, obyvatelé států a impérií se začali identifikovat s příslušnými národy a Židé do těchto národních kategorií nebyli přizváni. V reakci na diskriminaci a rostoucí nacionalismus vznikl (ve spolupráci s myšlenkami liberalismu a osvícenství) obranný židovský nacionalismus, sionismus. Jeho duchovní otec je Theodor Herzl, který v roce 1893 sepsal knihu *Židovský stát*, a v té se o potřebě židovské domoviny vyjádřil následovně: „Svět židovský stát potřebuje, a proto vznikne“ (Herzl, 2009, s. 43).

Theodor Herzl rozhodně nebyl prvním sionistou, v roce 1862 se ve svém díle *Řím a Jeruzalém* vyjádřil Moses Hess, spolupracovník Karla Marxe, o potřebě židovského státu. Byl toho názoru, že bez své země nemohou Židé existovat jako normální národ (Hess, 2010). Byl to nicméně až Theodor Herzl, kdo ze sionismu udělal vlivné politické hnutí. Jelikož se jednalo o veskrze sekulární a pragmatický projekt, řadil Herzl mezi možná místa ke vzniku státu kromě Palestiny také Argentinu, Ugandu⁴² nebo Madagaskar (Johnson, 1995). Jelikož se však vyjednávacím komisím zdálo nesmyslné začínat s osidlováním zcela od začátku, když v Palestině již bydlelo pět tisíc osadníků a padesát tisíc lidí ve městech, zvítězila nakonec možnost Palestiny (Krupp, 1999). Herzl se, jak dále pokračuje autor, domníval, že dosaženého cíle lze dosáhnout pouze v rámci vysoké politiky. Dbal na řádném právním zajištění a striktně odmítal postupné pronikání do Palestiny, čímž se však lišil od jiných sionistů své doby. Sionismus nebyl ideologicky ani organizačně jednotným hnutím a je v rámci něj možné sledovat několik proudů (Mendel, 2000):

1. Socialistický proud spjatý s labouristickou a sekulárně orientovanou politickou praxí. Byli to labouristé, kteří hráli dominantní roli při vyhlášení Izraele a až do roku 1977 se bez přerušení drželi u moci.
2. Druhý proud vyplňoval pravý střed ideologického spektra a sdružoval radikální sekulární komponenty židovského nacionalismu. Židovský stát bylo podle

⁴² Uganda se projednávala na sedmém kongresu Sionistického hnutí: „Zpráva příslušné komise byla negativní. Vyhlédnuté území bylo příliš malé a nevhodné, nesplňovalo podmínky pro osídlení takového rozsahu“ (Krupp, 1999, s. 50–51).

stoupenců tohoto proudu třeba založit za každou cenu a s použitím všech dostupných prostředků, i ozbrojeného odboje. Duchovní oporu hledal tento proud výhradně ve starších vrstvách vlastního duchovně-kulturního dědictví. Pojí se s revizionistickým hnutím a ideologicky odtud vychází některé proudy izraelské krajní pravice.

3. Náboženský proud. Moderní židovský sionismus nebyl primárně založen na náboženských hodnotách, což zprvu vyvolávala jednotný odpor mezi věřícími Židy. I tak ovšem v průběhu vývoje vznikl relativně nezávislý, nábožensky orientovaný proud, který dokázal akceptovat variantu vzniku státu. Novou židovskou identitu hodlal budovat spíše na duchovním odkazu Tóry než na ideálu židovského národa a zemědělského kolektivismu, kterým vynikal proud socialistický. Momentálně je možné náboženský proud sionismu nazývat souhrnně náboženským sionismem. Jak nicméně bude patrné v kapitolách níže, s duchovní podstatou již nemá dnešní náboženský sionismus mnoho společného. Obecně je svou povahou mnohem nacionalističtější a lze jej také označit za krajně pravicový.

4. 2. 3. Revizionismus

Vznik revizionistického směru se pojí nejčastěji s osobou Vladimira Žabotinského. Žabotinský se narodil v Oděse, ukrajinském městě tehdejšího ruského impéria. Byl rusifikovaným Židem, a ačkoliv později užíval židovských symbolů k přilákání příznivců, neměl v oblibě organizované náboženství. Názorově se odlišoval od náboženských sionistů – to co podle něj umožnilo Židům přežít dva tisíce let v exilu, bylo národní cítění, ne víra (Shindler, 2015).

Založením revizionistického hnutí chtěl Žabotinský změnit podmínky Židů. Byl toho názoru, že Židé v diaspoře budou vždy jen ovládanou menšinou. „Židovská většina [v Palestině] neznamená, že chceme vládnout svým sousedům; chceme, aby se Sión stal státem, kde Židé již nebudou ovládáni“ (Žabotinský, 1926, citováno v Shindler, 2015, s. 78).

Žabotinský sice považoval 700 tisíc Arabů žijících v Palestině ve dvacátých letech 20. století za primitivní a polygamní a později toto vidění vztáhl na celý islám, nebyl však, jak upozorňuje Shindler (2015), přesvědčeným rasistou. Žádnou rasu nepovažoval za nadřazenou ani podřazenou. Své představy o státu sdíleném Židy a Palestinci vyjádřil v esejí *Železná zeď*. Arabský nacionalismus neviděl kompatibilní s židovskými aspiracemi, arabsko-židovská spolupráce tak podle něj nemohla fungovat. Vyhnání Arabů nicméně nepovažoval za řešení (Žabotinský, 1926). Vysmíval se lidem, kteří – třeba jako v roce 1931 Weizmann, labourista a prezident Světové sionistické organizace – byli zaslepení nadějí na spolupráci. Tvrdil, že

sionisté musí být realističtí, Židé budou v Palestině vždy kolonisté, arabský odpor nastane bez ohledu na přístup Židů. Nástup arabského nacionalismu, arabská povstání a odpor v pozdějších 30. letech pak daly za pravdu spíše revizionistům. A nakonec dotlačily ke změně názoru i labouristy (Shindler, 2015).

Revizionisté nebyli jednotní, součástí hnutí byli například Maximalisté, jejichž cílem bylo zachránit revizionismus před liberalismem (Shindler, 2015). Příznivci maximalismu sympatizovali s fašismem (před rokem 1937 ještě ne antisemitským) a podporovali například italskou invazi do Etiopie (Kaplan, 2005), Žabotinský byl příznivce liberalismu, za pluralismus v rámci hnutí a nezávislé militantní křídlo byl nicméně vděčný (Shindler, 2015).

Po smrti Žabotinského se hnutí rozdělilo na tři frakce: pokračovatele revizionistů, Irgun a Lehi. Irgun (v čele s Beginem) konal ozbrojený odpor proti britské okupaci. Lehi (v čele s Šamirem) se dopouštěl individuálních teroristických útoků na britské úředníky a také na Židy, kteří pracovali pro Brity. Begin i Šamir se později stali premiéry Izraele, Begin v roce 1979 obdržel Nobelovu cenu míru (Shindler, 2015).

4. 2. 4. Náboženský sionismus

Náboženští sionisté se zpočátku vzniku Izraele řadili mezi umírněné proudy judaismu. Postupem času, zvláště však po obsazení okupovaných území v roce 1967, nicméně v rámci strany vykryštovaly extrémně pravicové náboženské subjekty (Čejka, 2009). Náboženští sionisté vnímají víru jako to, co dává židovskému lidu význam, ale zároveň – na rozdíl od některých charedim – považují judaismus za kompatibilní s moderním životem. Jakožto sionisté vnímají svůj závazek vůči státu Izrael jako náboženskou povinnost. Z analýzy odpovědí průzkumu z let 1999 a 2000 vyplynulo, že náboženští sionisté výrazněji oproti ostatním skupinám v rámci náboženských štěpných linií⁴³ zdůrazňují důležitost izraelské kontroly nad okupovanými teritorii (Ben-Rafael, 2008).

Nejdůležitější stranou náboženského sionismu je strana Mafdal (dnes součástí strany Židovský domov). Koncepce strany Mafdal byla vždy založena na přesvědčení, že moderní sionismus není jen hnutí sekulárních nacionalistů, ale nástroj, pomocí něhož Bůh uskutečňuje svůj plán pro židovský lid. Založení Izraele v roce 1948 pak bylo chápáno jako konkrétní projev Boží vůle (Mendel, 2000).

⁴³ Ben-Rafael (2008) analyzoval charedim, náboženské sionisty, tradiční religiózní a sekulární.

Pojetí sionismu jako nástroje Boží vůle poprvé důkladněji rozpracoval rabín Jicchak Kúk (1865–1935). Věřil, že izraelský národ je dědicem židovského národa, že Izrael oddělí Židy žijící v této zemi od Židů žijících v diaspoře a že stát tak bude ve výsledku patřit všem lidem, kteří tam žijí, nejen Židům (Shindler, 2015). Na jeho myšlenky zprvu navázala strana Mafdal, později nicméně také jeho syn Cvi Jehuda Kúk, který odkaz svého otce znesvětil. Cvi Jehuda Kúk byl duchovní zakladatel politických fundamentalistů a osadnického hnutí Guš emunim (v překladu Blok věrných). S Guš emunim, jak tvrdí Mendel (2000), definitivně končí linie spirituálních a umírněných náboženských sionistů.

Podle Guš emunim bylo vítězství ve válce 1967 a obsazení zbytku zemí, na kterém se zhruba rozkládal starověký Izrael a Judsko, nejnovějším důkazem toho, že nastal věk mesiáše. Masalha (2007) nazývá ideologii po roce 1967 jako tzv. mesianistický sionismus (neo-sionismus). Pro krajní zastánce tohoto názorového směru jsou Palestinci ilegální obyvatelé Země zaslíbené a jako takoví jsou překážkou v procesu návratu mesiáše. Cvi Jehuda Kúk v době svého působení vybízel k pokračování antické bitvy o zemi izraelskou, přičemž výhry podle něj mělo být dosaženo kombinací víry a boje. Ideologií náboženského mesianismu tak byly inspirovány židovské teroristické útoky v 70., 80. a 90 letech, hebronský masakr v roce 1994⁴⁴ či vražda izraelského premiéra Rabina. V polovině sedmdesátých let se s Guš emunim spojila strana Mafdal a členská základna strany se stala studnicí osadnického hnutí (Mendel, 2000).

4. 2. 5. Národní náboženská strana – Mafdal

Strana Mafdal byla díky kombinování náboženství a sionismu již od založení Izraele považována za více státoprvnou než dogmatické ultraortodoxní strany typu Agudat Jisra'el. Byla proto koaličním partnerem všech levicových vlád až do roku 1977 (Čejka, 2009). V roce 1977, po velkém a také historicky prvním vítězství izraelské pravice strana Mafdal vstoupila do koalice se stranou Likud. Ve spolupráci s tehdejšími předsedou vlády Beginem se členové strany Mafdal zcela otevřeně identifikovali s nacionalistickou pravicí a později se stali přímo ztělesněním nejradikálnější linie zachování osad na okupovaných územích. Strana se v té době ale také zároveň štěpila a celkově oslabovala. Mezníkem ve ztrátě voličské přízně bylo podpoření mírové dohody s Egyptem v roce 1979. V té době zároveň rostla popularita Guš emunim a voličská základna strany Mafdal se postupně posouvala směrem k podpoře osadnických hnutí (Mendel, 2000).

⁴⁴ Baruch Goldstein, pachatel masakru v roce 1994, byl také členem extrémistické strany Kach, popisu události tedy bude věnován prostor v kapitole Kahanismus.

Mafdal má silnou podporu mezi voliči na okupovaných území, v kontextu teorie štěpných linií tuto stranu volí lidé, kteří by se dali zařadit do skupin pravice a sionistů. Osidlování okupovaných území strana podporuje jako jednu z podmínek existence židovského státu. Má své příznivce mezi Sefardy i Aškenázi. Od voleb v roce 2009 jsou členové strany Mafdal součástí uskupení Židovský domov (Habajit HaJehudi) pod vedením Naftali Beneta. V rétorice strany Židovský domov jsou Palestinci považováni za ilegální obyvatele Země zaslíbené, když tam zrovna nejsou Židé, její právoplatní majitelé. V roce 2015 byl Benet toho názoru, že mírový proces je zbytečný a anexe Západního břehu je nevyhnutelná (Shindler, 2015).

I když se strana v původu a vývoji liší od izraelské krajní pravice typu strany Šas či Kach rozebírané dále, vzhledem k elektorátu a rétorice strany budou strany Mafdal i Židovský domov zahrnuty do analýzy diplomové práce jakožto krajně pravicové subjekty.

4. 2. 6. Osadnické hnutí Guš emunim

Hnutí Guš emunim bylo založeno radikalizovanými členy strany Mafdal a profilovalo se jako uskupení věřících, kterým jde o uplatnění Bohem daného práva na návrat do Země zaslíbené, do své domoviny⁴⁵ (Mendel, 2000). Ačkoliv hnutí zůstalo vždy mimo parlament, jeho zájmy byly hájeny krajně pravicovými poslanci (např. Moraša, Techija).

Oficiálně bylo hnutí Guš emunim založeno v roce 1974 s cílem vytvořit politické uskupení, které by zabránilo tomu, aby jakákoliv část území kontrolovaná Izraelem byla kdy vrácená (Newman, 2005). Zakladatelem hnutí byl radikální rabín Moše Levinger s ženou Miriam a jeho vývoj se dá rozdělit do několika fází. První fáze byla poznamenána divokým osidlováním území, které nebylo součástí oficiálního okupačního plánu.⁴⁶ Členové Guš emunim vstoupili na politickou scénu sérií spontánních obsazení půdy v těsné blízkosti arabských měst Hebron či Nábulus. Své osady budovali na místech, kde izraelští archeologové lokalizovali starověká biblická sídliště. Činili tak se samopaly na zádech a s exempláři svatých textů v rukou (Mendel, 2000).

⁴⁵ Boj o domov má pro religiózní osadníky na Západním břehu zvláštní význam. Jak píše Feige (2013), osadníci jsou konceptem domova téměř posedlí. Stavějí židovské domovy, ve svaté židovské domovině a ty jsou tak prohlášeny za svaté ihned po dostavění. „Proměna z nic neříkající stavby, kterou je ‚dům‘, ve všeobjímající ‚domov‘ spojený se závazky a vášní, je okamžitá“ (Feige, 2013, s. 109). Když jsou osadníci izraelskými úřady evakuováni, považují to za zločin mytologických rozměrů, zradu židovského národa. „Každý domov, který je postavený, i když nelegálně, donutí vládu zůstat zase na dalším kusu Země Izrael,“ popsal Levinson (2013) z deníku Haarec strategii zakladatele Amana, organizace přidružené ke Guš emunim.

⁴⁶ Viz Bregman (2015) a kapitola věnovaná historickému zarámování okupace.

Vítězstvím strany Likud v roce 1977 vstoupilo obsazování Západního břehu do své druhé fáze. Ačkoliv strana nebyla klerikální, její členové byli mnohdy iniciativám náboženských fundamentalistů nakloněni. Ti tak mohli naplno rozvinout své duchovní i praktické představy. Volbami roku 1984, kdy se v rámci stran Moraša či Techija dostali někteří aktivisté hnutí do parlamentu, začala fáze třetí. Guš emunim se etablovalo jako politicky vlivný a mediálně zajímavý subjekt, kterému byla vláda nakloněná (Mendel, 2000).

Sprinzak (1991) popisuje proměnu hnutí v 70. letech (tedy začátek druhé fáze) následovně: „Z kolektivu mesianistických pravověrných věřících, kteří si mysleli, že mohou změnit svět soustředěnou spiritualitou a pionýrským odhodláním, se stalo hnutí reprezentující desítky osad, tisíce osadníků s finančními prostředky a materiálními zájmy“ (Sprinzak, 1991, s. 107). Masalha (2007) dává tuto proměnu do souvislosti s obecným charakterem neo-sionismu, tedy již výše zmíněné (státní) ideologie po roce 1967. Neo-sionismus je podle něj fenoménem střední třídy, je tvořený státní politikou, sionistickými elitami a koalicemi v parlamentu. Vstřícné vystupování k radikálním osadníkům tak k tomuto fenoménu přirozeně patří.

Hnutí Guš emunim inspirovalo mnoho osadnických, politických a ideologických organizací (Newman, 2005). Jednou z nich je také organizace Amana, která byla založena v roce 1978 a jejímž generálním ředitelem byl mimo jiné Uri Ariel, ministr pro výstavbu ve vládě 2013–2015. Amana, jak v investigativní reportáži odhalil deník Haarec (Levinson, 2013), je zodpovědná za výstavbu ilegálních outpostů. Vedoucí organizace je Ze'ev Hever, bývalý člen Židovského podzemí, teroristické organizace aktivní na Západním břehu v 80. letech. Díky jeho konexím na vysoce postavené autority a také bohatému zdroji kapitálu jsou osady postavené pod záštitou Hevera většinou legalizovány, případně ponechány bez kontroly. Ty outposty, které ochranná křídla Hevera, nemají, bývají většinou demolovány izraelskými úřady. Díky financím má rovněž Amana absolutní kontrolu nad vedoucími regionálních rad na Západním břehu (Levinson, 2013).

Hever, jak dále pokračuje Levinson (2013), byl blízký přítel Ariela Šarona. Když se Šaron stal ministrem výstavby (1990–1992), nastal stavební boom na Západním břehu. Hever se s Šaronem v mnohém shodli. Oba byli příznivci akce a odpůrci byrokratů a právních expertů. Ministr argumentoval výstavbu potřebou nových domů pro přistěhovalce, kteří přišli po rozpadu Sovětského svazu, ideologicky mu ale stavba osad na Západním břehu nepřekážela. Dal tak Heverovi volnou ruku (Levinson, 2013).

Silná ideologická organizace vedená bývalým členem teroristické organizace, který má kontrolu nad osadami na Západním břehu, téměř neomezené finance a politické konexe, může sloužit jako jeden z dalších příkladů třetí fáze vývoje osadnického hnutí Guš emunim. Existence organizací, jako je Amana, je také jeden z důvodů, proč výstavba osad a outpostů na okupovaném území pokračuje a proč by případná evakuace byla velmi obtížná.

4. 2. 7. Vývoj izraelské pravice

Nejvýraznějším představitelem pravice v nově vzniklém Izraeli se stal Menahem Begin, vůdce předstátní militantní organizace Irgun (viz konec kapitoly Revizionismus, s. 69), po roce 1948 předseda pravicové strany Cherut. Begin rétoricky navazoval na odkaz Žabotinského, na rozdíl od něj však (v období Irgunu) nahrazoval diplomacii ozbrojeným bojem (Shindler, 2015).

Cherut byla ideologicky populistická strana vyhraňující se vůči vládnoucí levici. Bez jasného programu přicházel Cherut se zjednodušujícími frázemi o zdanění bohatých a nakrmení chudých. Ben-Gurion, první premiér a předseda strany Mapaj, viděl Begina jako fašistu, upřel jemu i celému Irgunu zásluhu na budování státu, byť spolu Gurionovy legie a jednotky Irgunu při válce o nezávislost (i při předchozích etnických čistkách) spolupracovaly (Shindler, 2015).

V prvních izraelských volbách získala levice dominantní postavení. Begin se svou stranou od té doby (až do volebního úspěchu roku 1977) zastával roli radikála a oportunisty. Měl podporu u nově přichozích Židů ze zemí Blízkého východu, často chudých a také s nezájmem o kolektivismus typický pro stranu Mapaj (Shindler, 2015).

Begin často vytahoval křivdy minulosti a aplikoval je na tehdejší situaci. Byl rovněž silně ovlivněný zkušeností z holocaustu. Jásira Arafata, vůdce Organizace pro osvobození Palestiny (PLO) nazýval Hitlerem (Shindler, 2015). Jeho politika k okupovaným územím se nesla v duchu odvěkého a posvátného práva Židů na svou zemi – zakládal ji na historii, náboženství a bezpečnosti (Naor, 2015).

Kromě strany Cherut působili v Izraeli ještě liberálové, strana rétorikou bližší západnímu pojetí pravice, která kladla menší důraz na náboženství a lákala soukromníky. V 60. letech se liberálové spojili se stranou Cherut, v roce 1973 po sloučení s dalšími stranami vznikla aliance Likud, která se následně v roce 1988 sloučila v jednu oficiální stranu (Shindler, 2015).

Období po odchodu Begina v roce 1983 se neslo ve znamení ústupu jasných linií mezi pravíci a levicí, sekulárním a náboženských. Sílu získávala krajní pravice – Moledet, krajně pravicová strana vycházející ze Strany práce, se stala v roce 1991 součástí vlády. Politickou atmosféru

tehdejší doby může symbolizovat fakt, že to „nebylo vnímané jako něco překračující rámce politické slušnosti“ (Shindler, 2015, s. 336).

Posledních několik volebních období v Izraeli se neslo ve znamení nadvlády strany Likud s Benjaminem Netanjahuem v čele. Ve volbách v roce 2015 se zdál být Netanjahu odepsaný, se stranou panovala obecná nespokojenost, očekával se velký úspěch stran Židovský domov a Jisra'el bejtenu, ty nakonec ale oproti očekávání ztratily na úkor jasného vítězství strany Likud. Netanjahu byl pro voliče zárukou stability v době otřesu na Blízkém východě. Fragmentace pravice po roce 1979 se tak zdála být zvrácena a Netanjahu započal své čtvrté volební období (Shindler, 2015).

4. 3. Izraelská krajní pravice

Předtím, než budou popsány krajně pravicové subjekty v izraelské politice, bude věnován prostor definici krajní pravici obecně. Mudde (2007) nazývá a definuje politické subjekty vycházející z krajně pravicové ideologie jako populistickou krajní pravici (*populist radical right*), kde slovo *krajní* symbolizuje opozici vůči základním hodnotám liberální demokracie a *pravice* pak víru v přirozený výskyt nerovností ve společnosti. Společnou ideologií všech krajně pravicových subjektů je podle Muddeho (2007) nativismus, do češtiny běžně nepřekládaný anglický termín *nativism* – kombinace nacionalismu a xenofobie. Zastánci této ideologie věří, že stát by měl být obýván výhradně příslušníky původního národa a že nepůvodní elementy (osoby i myšlenky) jsou pro stát hrozbou. Cílem je dosáhnout vnitřní homogenizace (*internal homogenization*) – a to kombinací různých strategií zahrnujících separatismus, asimilaci, vyhnání a v krajním případě také genocidu. Nativismus se, jak upozorňuje autor, liší od nacionalismu, tudíž zatímco všichni pravicové radikálové jsou nacionalisté, ne všichni nacionalisté jsou pravicoví radikálové.

Dalším prvkem krajní pravice je autoritarismus, tedy důraz na striktní pořádek ve společnosti a trestání případného porušení autority a také populismus, kterýžto Mudde (2004, s. 543) definuje jako ideologii, jejíž zastánci proklamují, že společnost je rozdělena na „obyčejné čisté lidi“ a „zkorumpovanou elitu“. Art (2011), který se analýze krajně pravicových subjektů také věnoval, populismus do definice nezahrnul. Některé jím analyzované krajně pravicové strany se totiž staly součástí vládních koalic a tím pádem měly omezené možnost tvrdit, že ony samy nejsou součástí zkorumpovaných elit. Krajně pravicovou rétoriku si však zachovaly i ve vládě.

Krajní pravici je rovněž nutné oddělovat od extrémistické pravice, včetně fašismu (neofašismu) a nacismu (neonacismu). *Krajní* v pojetí Bastla a kol. (2011) znamená, že jsou do krajnosti uváděny některé součásti pravicových ideologií anebo je zřejmý odpor ke stávajícímu politickému systému. To ale ovšem nemusí znamenat extremitu, nelegitimitu či ilegálnost. Ačkoliv krajní pravice oponuje hodnotám liberální demokracie, je součástí demokratického procesu. Extrémisté jsou naopak ve své podstatě protisystémoví, demokracii oponují a neváhají užít násilí či terorismu (Norris, 2005; Mudde, 2007). Pravicový politický extremismus je antitezí k demokratickému ústavnímu státu, místo principu stejných politických práv by měl podle extrémistů nastoupit politický řád, který institucionalizuje nerovnost lidí na základě původu, výkonu, národa, etnika či rasy (Mareš, 2003).

Rozdělení na krajní pravici a extrémní pravici bude bráno v potaz i při analýze této práce. Všechny politické subjekty, které budou analyzovány, se zúčastnily voleb do parlamentu. Nejsou v principu protisystémové a lze je označit za krajní pravici. Hranice nicméně nejsou vždy zcela jasně vymezené, hlavně co se týká strany Kach a obecně ideologie kahanismu (viz níže). Rovněž někteří vrcholní izraelští politici – a později třeba i nositelé Nobelovy ceny míru (Menachem Begin) – začínali jako extrémisté, potažmo teroristé.

4. 3. 1. Kahanismus

Hranice mezi extrémní a krajní pravici jsou někdy tenké. V Izraeli může jako příklad tohoto fenoménu sloužit radikální rabín Kahane, jeho strana Kach a s ní spojená ideologie kahanismu. Kahanismus byl a stále je způsob života spojený s agresivitou a militantností (Čejka, 2009). V každém ze čtyř ročníků analyzovaných voleb kandidovala strana, která ideologicky vycházela právě z kahanismu: 2006 Židovská národní fronta; 2009 Národní jednota; 2013 Síla pro Izrael; 2015 Jachad. Tyto strany je možné definovat jako zastánce nejtvrďší linie krajní pravice.

Po roce 1967 se do Izraele z USA přestěhovalo mnoho židovských radikálů, kteří s sebou přinesli extremistickou ideologii. Jedním z nich byl rabín Meir David Kahane. Kahane na sebe již v počátcích v Izraeli upozornil četnými rasistickými výpady proti Židům černé pleti a taky přístupem teror za teror – židovský terorismus jako odpověď na ten arabský (Čejka, 2009). Své názory na arabsko-izraelský konflikt vyjádřil například v článku nazvaném *The Only Solution*.⁴⁷ Byl toho názoru, že mír není dosažitelný, protože Palestinci nikdy neuznají židovský

⁴⁷ Text vyšel v roce 1988 v recenzovaném časopise *Judaism* a je dostupný například přes databázi ProQuest. Kahane jej napsal jako člen izraelského parlamentu.

stát na svém území, odstoupení z okupovaných území po roce 1967 nepomůže. Západní demokracie respektující národnostní pestrost států je podle něj v protikladu s myšlenkami sionismu. Jediným řešením je odsun arabského obyvatelstva, „A rozuměje, tento proces musí být vykonán, bez ohledu na to, jestli Arabové souhlasí, nebo ne, existence Izraele je v sázce“ (Kahane, 1988, s. 433).

V roce 1984 se Kahane se svou stranou Kach dostal do parlamentu. Součástí izraelského zákonodárného sboru se tak stala nejradikálnější pravicová formace v dějinách země. V roce 1988 se chtěla strana voleb zúčastnit znovu, ale její kandidatura byla zamítnuta, stejně jako bylo kvůli rasismu a s tím i spojené volební nezpůsobilosti odmítnuto její odvolání u Nejvyššího soudu (Čejka, 2009). Jak konstatuje Cohen-Almagor (1994) ve své knize věnované limitům demokracie v boji proti extremismu, „boj proti kahanismu byl jednou z největších výzev izraelské společnosti, mladé demokracie věrné liberálním myšlenkám na straně jedné a židovské identitě na straně druhé“ (Cohen-Almagor, 1994, s. 6). Strana Kach byla typická protestní strana jednoho muže, od ostatních krajně pravicových stran se lišila negativismem a důrazem na násilí. Podle Mendela (2000) však Kahane jen říkal nahlas to, co si poměrně dost lidí myslelo.⁴⁸ Odebral tak hlasy nejenom ostatním méně extrémním stranám, ale i straně Likud.

V roce 1991 byl Meir Kahane zavražděn muslimským radikálem, jeho učení, kahanismus, jej však přežilo. Jedním z nejznámějších vyznavačů Kahaneho byl Baruch Goldstein, lékař amerického původu působící v osadě Kirjat Arba a člen strany Kach. V prosinci roku 1994 vstoupil během páteční modlitby vyzbrojený do Abrahamovy mešity v Hebronu na Západním břehu. Střelbou usmrtil 29 muslimů a 125 z nich zranil. Když se snažil přebít svou zbraň, přeživší účastníci modlitby jej ubili k smrti. Tento násilný akt později vstoupil do historie jako Hebronský masakr a zasadil hlubokou ránu do – i před masakrem napjatých – vztahů Palestinců a osadníků (Aran, Hassner, 2013; Bregman, 2015). Goldstein do svatyně vstoupil v uniformě, převlečený za vojáka, v době, kdy muslimové slavili Ramadán a židé Purim. Svým aktem znesvětil svaté místo i lidský život. Ani to však nezabránilo tomu, aby několik měsíců poté proudily skupiny uctívačů truchlit nad jeho hrobem v osadě Kirjat Arba (Paine, 1995).

Úspěšným pokračovatelem ideologie kahanismu se stala strana Moledet. Později na legální politické scéně Kahaneho myšlenky nejvíce reprezentovala strana Židovská národní fronta (Chazit Jehudit Leumit), která kandidovala do voleb v roce 2006. Ve volbách v roce 2009 byly

⁴⁸ „Kahaneho podpora byla založena myšlenkách, které byla zakořeněny hluboko v izraelské společnosti, Kahane byl katalyzátorem těchto myšlenek“ (Cohen-Almagor, 1994, s. 158).

myšlenky kahanismu reprezentovány v koalici Národní jednoty (Halchud HaLeumi). V rámci té se dostal do parlamentu Michael Ben Ari, bývalý člen strany Kach. Do voleb v roce 2013 kandidoval Ari za stranu Síla pro Izrael (Ocma le-Jisra'el).

4. 3. 2. Krajně pravicové subjekty v izraelské politice

V Izraeli se pravicový radikalismus nejčastěji spojuje s výše zmíněnou stranou Kach a také s rokem 1967, případně s 80. lety. Své kořeny má však již z doby před vznikem Izraele v podobě výše zmíněných Maximalistů, Irgunu či Lehi. Po vzniku Izraele se pravicoví radikálové spojili ve straně Cherut, pozdějším hlavním komponentu strany Likud. Když v roce 1977 sestavila strana Likud svou první vládu, stala se její rétorika pragmatičtější. V roce 1979 rovněž bývalý židovský radikál Begin podepsal mírovou smlouvu s Egyptem, což vedlo k fragmentaci izraelské pravice (Shindler, 2015). Za následek to mělo mimo jiné radikalizaci pravicových sil a vznik stran, které dříve ostrou rétoriku strany Likud nahradily. Jednou z nich byla již zmíněná strana Moledet, strana, která (paradoxně) vycházela z levicové Strany práce a jejíž nosnou myšlenkou byl transfer Arabů pryč z Izraele. Ve volbách v roce 1988 získala dvě křesla v parlamentu, v roce 1991 byla součástí vlády (Shindler, 2015).

Před volbami v roce 1999 vznikla pravicová koalice Národní jednota, kde nejvýznamnější složkou byla právě strana Moledet. Moledet nelze typologicky zařadit mezi náboženské strany, Norris (2005) ji ve své analýze označila jako sekulární, mezi jejími voliči bylo nicméně mnoho religiózních osadníků. V roce 2006 se ke koalici Národní jednoty na společnou kandidátku připojila také strana Mafdal (Čejka, 2009) a v roce 2009 se strana Mafdal oficiálně stala součástí strany Židovský domov. Mnozí krajně pravicoví politici, především bývalí členové strany Moledet v roce 2009 kandidovali za obnovenou Národní jednotu. V roce 2013 již Národní jednota nekandidovala, některé osobnosti strany Moledet kandidovaly v roce 2013 a 2015 za stranu Židovský domov, jiní bývalí členové Národní jednoty vytvořili pro volby v roce 2013 stranu Síla pro Izrael. V roce 2015 Síla pro Izrael kandidovala společně se stranou Jachad, pod jejím názvem.

Jako krajně pravicová by se dala definovat také strana Jisra'el bejtenu, již zmiňovaná v souvislosti se štěpnou linií přistěhovalci–starousedlíci. Založena byla v roce 1999 jako hybridní strana pro krajně pravicové voliče a zároveň pro statisíce přistěhovalců, kteří do Izraele přišli po rozpadu Sovětského svazu v 90. letech, pro nově příchozí Etiopany a mnohé další, které lákala kombinace protináboženského krajně pravicového smýšlení (Shindler, 2015).

Mezi voliče strany Jisra'el bejtenu se stále řadí především přistěhovalci z bývalého Sovětského svazu a někteří z nich mají krajně pravicové názory. V roce 2006 strana kandidovala samostatně a uspěla, v roce 2009 se počet jejich hlasů zvedl téměř o polovinu (Shindler, 2015). Lieberman býval každopádně poměrně často podrobován kritice, zleva i zprava, a to především kvůli jeho představě o výměně obyvatel (tzv. Liebermanův plán). Plán by spočíval v izraelské anexi lidnatých bloků židovských osad na Západním břehu blízko u hranic s Izraelem a ve vyklizení zbývajících osad, za což by výměnou byli do Západního břehu, poté už nezávislého palestinského státu, přesunuti izraelští Arabové. Ti by také ztratili občanství státu Izrael (Shindler, 2015). Pro část radikální pravice je nepřijatelný Liebermanův souhlas se vznikem samostatného palestinského státu, izraelské levici zase vadí jeho rasistické postoje související s představou o etnicky čistém Izraeli (Čejka, 2009).

Norris (2005) do své analýzy krajně pravicových stran zahrnula za Izrael stranu Mafdal a Národní jednotu. Jako krajně pravicové tedy definovala stranu reprezentující náboženský sionismus i koalici (relativně) sekulárních stran. Jak je patrné z výsledků autorčiny analýzy, v roce 2003 pro krajní pravici volili především kvalitněji vzdělaní občané, spokojení se svojí vládou, se stavem demokracie a férovostí volebního procesu, přičemž u zbylých zemí v analýze se dá hovořit o přesném opaku.⁴⁹ Jako signifikantní v souvislosti s volbou pro krajní pravici se rovněž – na rozdíl od zbylých zemí – neprokázaly negativní postoje k přistěhovalcům, uprchlíkům, multikulturalismu a ekonomické rovnosti.

Pedahzur (2001) ve svém článku argumentuje, že v Izraeli je možné nalézt krajně pravicová uskupení dvou druhů, starou a novou krajní pravici. Stará krajní pravice je tradičně spojená s „jestřábím“ přístupem k okupovaným územím, s územním maximalismem a důrazem na bezpečnost a budoucnost kontroly Západního břehu. Nová krajní pravice je podle autora spojená především s nacionalismem, rasismem a xenofobií. Jak již bylo řečeno výše, do nové krajní pravice je možné zařadit strany Šas i Jisra'el bejtenu.

Freedman a kol. (2014) při zkoumání izraelských voleb 2009 konstatovali, že podpora krajně pravicových stran byla ovlivněna třemi faktory – ekonomickými vyhlídkami jedince, nespokojeností s politikou a obavami o budoucnost, což odporuje výsledkům Norris (2005). Důvodem může být zařazení stran Šas a Jisra'el bejtenu do analýzy. Tyto strany totiž cílí na chudší vrstvy obyvatel.

⁴⁹ V roce 1984 nicméně volili krajně pravicovou stranu Kach spíše nejchudší vrstvy obyvatelstva, tedy podobný elektorát, jako má krajní pravice v Evropě (Shindler, 2015).

Na základě informací a teorií uvedených v kapitole o štěpných liniích v Izraeli budou jako krajně pravicové uvažovány následující politické strany:

Volby 2006: Židovská národní fronta (Chazit Jehudit Leumit) jakožto ideologický pokračovatel myšlenek strany Kach a kahanismu; strana Mafdal (náboženský sionismus) kandidující společně s Národní jednotou (Halchud HaLeumi); Šas (sefardská krajně pravicová strana) a Jisra'el bejtenu.

Volby 2009: obnovená Národní jednota (s krajně pravicovými poslanci, bývalí členové strany Moledet, bývalý člen strany Kach); nově vzniklý Židovský domov (náboženský sionismus); Šas a Jisra'el bejtenu.

Volby 2013: Národní jednota se rozpadla, část poslanců přešla do strany Síla pro Izrael (Ocma le-Jisra'el, ideologičtí pokračovatelé kahanismu) a část do strany Židovský domov. Do analýzy bude dále zahrnuta strana Šas. Strana Jisra'el bejtenu kandidovala společně se stranou Likud, nelze ji tedy analyzovat samostatně.

2015: Jachad (strana kandidovala společně se stranou Síla pro Izrael); Židovský domov; Šas a Jisra'el bejtenu.

5. Izraelské volby na Západním břehu

Izrael má poměrný volební systém. Počet křesel, které daná strana obsadí v Knesetu, izraelském jednokomorovém parlamentu, se odvíjí od počtu hlasů obdržených ve volbách. Pro izraelský volební systém je typický nízký volební práh ke vstupu strany do parlamentu. Původně byl stanovený na 1 % (do roku 1988), později byl zvýšený na 1,5 % (do roku 2003), poté na 2 %. Od března 2014 platí volební práh 3,25 %, uplatněný zatím pouze v posledních všeobecných volbách roku 2015. Extrémní varianta poměrného volebního systému (nízký volební práh) vychází z vysoké pestrosti židovské komunity před vznikem nezávislého státu. I po vzniku nezávislého Izraele, s nárůstem imigrace a tím rostoucí heterogenitou společnosti, bylo cílem zachovat co nejširší spektrum názorů (The State of Israel, 2014). To vedlo často k pestrému zastoupení stran v parlamentu a k nutnosti koaličních vyjednávání.

Všeobecné volby do parlamentu se v Izraeli konají každé čtyři roky. Prostou většinou však mohou poslanci rozhodnout k rozpuštění parlamentu a k předčasným volbám (The State of Israel, 2014). Všechny v práci analyzované všeobecné volby do parlamentu (2006, 2009, 2013, 2015) byly předčasné.

5. 1. Analýza výsledků voleb v židovských osadách

Jednou ze zkoumaných hypotéz této práce je předpoklad, že obyvatelé židovských osad inklinují k volbám politických stran, které reprezentují jejich zájmy, a krajně pravicové strany tak dosáhly v osadách signifikantně lepších volebních výsledků než celostátně (H1). Rovněž je možné předpokládat, že v osadách byla signifikantně vyšší průměrná volební účast, než byl celostátní průměr, a že volební zisky krajní pravice v jednotlivých osadách korelují s volební účastí (H4). Za účelem ověření těchto hypotéz jsou jednotlivě analyzovány výsledky voleb v roce 2006, 2009, 2013 a 2015.

5. 1. 1. Volby v roce 2006

V druhé polovině listopadu 2005 se rozhodl premiér Ariel Šaron následovat průzkumy veřejného mínění, ze kterých byla patrna nespokojenost obyvatel se stranou Likud i Stranou práce. Opustil Likud a vzápětí založil středovou formaci Kadima. V prosinci byl rozpuštěn parlament a byly vyhlášeny předčasné volby (Diskin, Hazan, 2007).

Již v době svého založení byla Kadima podle průzkumů nejpoblárnější stranou. Její následný volební úspěch nepřekazila ani dvojnásobná mrtvice a následné kóma zakladatele Šarona⁵⁰ (Diskin, Hazan, 2007). Ačkoliv se především Strana práce snažila v kampani zdůrazňovat socioekonomické otázky, hlavním tématem zůstal mír a bezpečnost.⁵¹ Patrný byl posun veřejnosti k politickému středu. Panoval konsenzus, že územní kompromisy na Západním břehu a následná separace od Palestinců povedou k větší osobní bezpečnosti a ke zmírnění demografické hrozby – nebyla to touha po míru jako takovém, která byla pro podporu centristické strany Kadima směrodatná (Rynhold, 2007).

Volby provázela nejnížší účast v historii (63,5 %), strana Likud výrazně propadla, uspěla naopak výrazně strana Jisra'el bejtenu a také překvapivě strana penzistů Gil. Vládní koalice byla následně složena ze stran Kadima, Gil, Šas a Strany práce.

Tab. 6: Přehled volebních výsledků vybraných politických stran v osadách a celostátně; výsledky jednovýběrového t-testu. Západní břeh, volby rok 2006.

	Výsledky celostátně [%]	Výsledky v osadách [%]	t
Kadima	22,02	13,51 (16,05)	-5,76***
Strana práce – Mejmad	15,06	5,92 (10,35)	-9,59***
Šas	9,53	5,79 (8,55)	-4,75***
Likud	8,99	9,93 (7,46)	1,38
Jisra'el bejtenu	8,99	7,30 (8,14)	-2,25*
Národní jednota – Mafdal	7,14	38,95 (31,03)	11,14***
Gil	5,92	4,11 (4,86)	-4,05***
SJT	4,69	3,74 (13,59)	-0,76
Merec-Jachad	3,77	1,10 (2,09)	-13,90***
Židovská národní fronta	0,79	6,08 (9,04)	6,36***

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006). Hodnoty směrodatné odchylky jsou uvedené v závorkách. Tučně jsou vyznačeny krajně pravicové strany. Za rok 2006 nejsou dostupná data ohledně volební účasti v osadách. Jednovýběrový t-test (testovány byly výsledky v osadách s výsledky celostátními): * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$. Tučně jsou vyznačeny krajně pravicové strany.

Z Tab. 6 je možné usuzovat následující: Signifikantně vyšší procento hlasů ($p < 0,001$) v osadách získala strana náboženského sionismu Mafdal (kandidující spolu s Národní jednotou) a kahanistická krajně pravicová strana Židovská národní fronta. Signifikantně méně naopak

⁵⁰ Ten se poté již z kómatu nevzpamatoval a zemřel.

⁵¹ Izrael je obecně svým vztahem bezpečnosti a demokracie mezi demokratickými zeměmi výjimečný, viz Weinblum (2015), Weizman (2016) a kapitola věnována izraelské demokracii.

získaly krajně pravicové strany Šas ($p < 0,001$) a Jisra'el bejtenu ($p < 0,05$). Výsledky levicových stran Strana práce – Mejmad, Merec-Jachad a středové strany Kadima byly rovněž v osadách signifikantně nižší ($p < 0,001$), než byl celostátní průměr.

Na základě analýzy dat voleb roku 2006 je tedy možné částečně potvrdit H1. V roce 2006 dosáhly krajně pravicové strany Mafdal a Židovská národní fronta v osadách signifikantně lepších volebních výsledků než celostátně. U zbylých dvou krajně pravicových stran Šas a Jisra'el bejtenu tomu bylo nicméně naopak. Tyto strany dosáhly v osadách signifikantně méně procentních zisků než celostátně. K ověření H4 nebyla dostupná potřebná data.

Příloha 2 znázorňuje deset osad, ve kterých dosáhly krajně pravicové strany v roce 2006 nejvyšších procentních zisků. Nejvyšších volebních zisků dosáhla celkově krajní pravice v Hebronu (97,78 %), osadě postavené uvnitř stejnojmenného palestinského města Hebron. Strana Židovská národní fronta dosáhla nejvyšších volebních zisků v obci Jic'har (61,21%), osadě vynikající násilností tamních obyvatel.

Politickým uskupením, které v roce 2006 zvítězilo v největším počtu osad, byla koalice Národní jednoty – Mafdal (58 osad). Druhou nejčastěji vítěznou stranou v osadách byla strana Kadima (33 osad), dále pak Likud (9 osad), SJT (5 osad), Jisra'el bejtenu (4 osady), Strana práce – Mejmad (4 osady), Šas (3 osady) a Židovská národní fronta (2 osady).

5. 1. 2. Volby v roce 2009

V roce 2006 vedla izraelská armáda válku s libanonským hnutím Hizballáh. Odpovědí na vojenský zásah bylo masivní odstřelování severní části Izraele ze strany Hizballáhu. Fakt, že toliko silnější izraelská armáda nebyla schopna útočníky jednoznačně porazit, bylo veřejností chápáno jako selhání. Ehud Olmert, tehdejší premiér za středovou stranu Kadima, na výzvy k rezignaci nepřistoupil. Tlak nicméně nepolevoval, a když v dubnu 2008 vyšly najevo premiérovy finanční skandály, rozhodl se rezignovat. Jeho nástupkyně ve vedení strany Kadima, Cipi Livni, nedokázala složit novou koalici a na 10. února 2009 tak byly naplánované předčasné volby (Rahat, Hazan, 2009).

Konflikt izraelské armády s hnutím Hamás z prosince 2008 posílil krajně pravicovou stranu Jisra'el bejtenu a také středovou stranu Kadima. Levicoví voliči se ve snaze vyhnout výhře strany Likud posunuli doprava a zvolili středovou stranu Kadima. Ta sice nakonec volby s nejvyšším počtem hlasů vyhrála, středo-levý blok však dohromady získal pouze 55 křesel v parlamentu. Strana Likud získala o jedno křeslo méně než Kadima, dohromady nicméně měl

nábožensko-pravicový blok potenciál vytvořit koalici, která by získala 65 křesel v parlamentu. Netanjahu jakožto předseda stran Likud byl pověřen sestavením vlády (Rahat, Hazan, 2009).

Volební účast byla od voleb 2006 mírně vyšší (ze 63,5 % na 64,7 %), což se stalo poprvé od kontinuálního poklesu počínajícího rokem 1996. Výsledky by se daly shrnout jako úspěch nábožensko-pravicového bloku, jelikož ten získal o 15 křesel více než v roce 2006. Největšího relativního zisku dosáhla strana Likud, nejvíce naopak ztratila levice (Strana práce; Merec). Strana Jisra'el bejtenu zopakovala svůj úspěch z předchozích voleb a stala se třetí nejsilnější formací (Rahat, Hazan, 2009).

Stejně jako v roce 2006, i ve volbách roku 2009 byla problematika míru a bezpečnosti dominantním faktorem rozhodujícím o volebních preferencích. Vyhráli politici upřednostňující bezpečnostní pragmatismus. Netanjahu věděl, že jakékoliv bezpečnostní výzvy vyžadují spolupráci Palestinců, proto také nakonec nepřistoupil k nejjednodušší povolební koalici s náboženskými sionisty, ale přizval do vlády Stranu práce. Věděl totiž, že v případě, že by s náboženskými sionisty do vlády šel, měl by silně ideologický tlak uvnitř koalice a obtížněji by tak mohl reagovat na tlak mezinárodní, především ze strany tehdejšího amerického prezidenta Obamy, který oproti svým předchůdcům nebyl zdaleka tak výrazně pro-izraelský (Rynhold, 2010).

Tab. 7: Volební účast a přehled volebních výsledků vybraných politických stran v osadách a celostátně; výsledky jednovýběrového t-testu. Západní břeh, volby rok 2009.

	Celostátně [%]	V osadách [%]	t
Kadima	22,47	12,42 (15,44)	-7,07***
Likud	21,61	24,3 (13,7)	2,13*
Jisra'el bejtenu	11,7	7,68 (8,63)	-5,05***
Strana práce	9,93	4,01 (9,60)	-6,70***
Šas	8,49	5,60 (8,15)	-3,85***
SJT	4,39	3,35 (13,06)	-0,87
Národní jednota	3,34	28,92 (25,50)	10,90***
Merec-Jachad	2,95	0,82 (1,77)	-13,08***
Židovský domov	2,87	10,43 (11,74)	7,00***
Volební účast	64,72	74,88 (8,95)	12,34***

Zdroj: Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009). Hodnoty směrodatné odchylky jsou uvedené v závorkách. Jednovýběrový t-test (testovány byly výsledky v osadách s výsledky celostátními): * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$. Tučně jsou vyznačeny krajně pravicové strany.

Z Tab. 7 je možné usuzovat následující: Signifikantně větší procento hlasů ($p < 0,001$) v osadách získala strana náboženského sionismu Židovský domov a kahanistická strana Národní

jednota. Signifikantně méně naopak získaly krajně pravicové strany Šas ($p < 0,001$) a Jisra'el bejtenu ($p < 0,001$). Výsledky levicových stran Strana práce, Merec-Jachad a středové strany Kadima byly rovněž v osadách signifikantně nižší ($p < 0,001$), než byl celostátní průměr. Signifikantně nižších volebních zisků v osadách dosáhla rovněž strana Likud ($p < 0,05$).

Na základě analýzy dat voleb roku 2009 je tedy možné částečně potvrdit H1. V roce 2009 dosáhly krajně pravicové strany Národní jednota a Židovský domov v osadách signifikantně lepších volebních výsledků než celostátně. U zbylých dvou krajně pravicových stran Šas a Jisra'el bejtenu tomu bylo nicméně naopak. Tyto strany dosáhly v osadách signifikantně nižších volebních zisků než celostátně.

Na základě hodnot Pearsonova korelačního koeficientu vyjadřujícího sílu vztahu mezi volební účastí a volebními zisky jednotlivých stran (Tab. 8) je možné částečně potvrdit H4. Volební zisky některých krajně pravicových stran v osadách statisticky významně korelovaly s volební účastí. V případě stran Židovský domov (korelační koeficient = 0,52) a Národní jednota (0,54) se jednalo o korelaci pozitivní, závislost podstatnou až velmi silnou,⁵² vyšší hodnoty volebních zisků pro tyto strany souvisely s vyšší volební účastí. V případě strany Jisra'el bejtenu se naopak jednalo o korelaci negativní (-0,50), závislost podstatnou až velmi silnou, vyšší hodnoty volebních zisků pro tuto stranu souvisely s nižší volební účastí. U zisků krajně pravicové strany Šas nebyla prokázána závislost na volební účasti. Volební účast v osadách byla rovněž signifikantně ($p < 0,001$) vyšší, než byl celostátní průměr, viz Tab. 7.

Tab. 8: Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu – vztah mezi volební účastí a volebními zisky jednotlivých stran v židovských osadách na Západním břehu, volby rok 2009.

	Židovský domov	SJT	Národní jednota	Kadima	Jisra'el bejtenu	Likud	Šas	Strana práce	Merec-Jachad
Pearson	0,52**	0,02	0,54**	-0,57**	-0,50**	-0,32**	-0,01	-0,13	-0,20*

Zdroj: Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009). * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

S volební účastí v osadách v roce 2009 rovněž souvisely volební zisky středové strany Kadima, korelace negativní (-0,57), závislost podstatná až velmi silná; strany Likud, korelace negativní (-0,32), závislost střední až podstatná; a levicové strany Merec-Jachad, korelace negativní (-0,20), závislost nízká až střední, viz Tab. 8. V souladu s předpokladem (Norris, 2005), lze tedy konstatovat, že osady, kde převažují voliči stran náboženského sionismu (Židovský domov, v extrémní variantě také Národní jednota), vykazovaly vyšší volební účast.

⁵² Interpretace hodnot korelačních koeficientů byla provedena na základě škály v De Vaus (2002).

Příloha 3 znázorňuje deset osad, ve kterých dosáhly krajně pravicové strany v roce 2009 nejvyšších procentních zisků. Nejvyšších volebních zisků dosáhla krajní pravice celkově v osadě Nachli'el (92,86 %), především díky vysokým volebním ziskům strany Národní fronta a zároveň i strany Šas. Kahanistická Národní jednotka uspěla nejvíce v osadách Jic'har (87,20 %), Hebron (81,74 %), Itamar (79,55 %) a Chagaj (78,22 %). Do výběru spadá i nereligiózní osada Jitav, a to díky vysokým ziskům strany Jisra'el bejtenu (50 %). Oproti předchozím volbám dosáhla kahanistická krajně pravicová strana (Národní fronta) významně vyšších volebních výsledků, což bylo pravděpodobně způsobené přítomností náboženských sionistů na kandidátce. Strana Židovský domov naopak v roce 2009 v osadách relativně propadla.

Stranou, která v roce 2009 zvítězila v největším počtu osad, byla Národní jednotka (44 osad). Druhou nejčastěji vítěznou stranou v osadách byla strana Likud (39 osad), dále pak Kadima (18 osad), Židovský domov (6 osad), SJT (4 osady), Jisra'el bejtenu (3 osady), Strana práce (2 osady) a Šas (2 osady).

5. 1. 3. Volby v roce 2013

Od voleb roku 2009 držela vláda vedená Netanjahuem nejsilnější mandát v dosavadní historii Izraele. Díky tomu, že se součástí pravicové koalice stala také Strana práce, dosáhl počet poslanců ve vládní koalici 74 ze 120. Vláda se rovněž u moci držela relativně dlouho. Arabsko-izraelský konflikt i nadále dominoval izraelské politické scéně, pozornost Izraelců se však soustředila také na ekonomické problémy, především rostoucí ceny bydlení i jiných komodit. Izraelský hrubý domácí produkt v letech 2009 až 2011 rostl, indikátory nerovnosti však byly v Izraeli jedny z nejvyšších mezi zeměmi řadícími se k Západu. Ke konci roku 2012 bylo zřejmé, že vláda bude muset čelit rostoucímu rozpočtovému deficitu, a aby Netanjahu přešel složitým vyjednáváním, rozhodl se rozpustit parlament. Na 22. ledna 2013 byly vyhlášeny předčasné volby (Rahat, Hazan, 2013).

Ve volbách roku 2013 kandidovalo několik nových stran a koalic. Strana Likud se spojila se stranou Jisra'el bejtenu a kandidovala pod názvem Likud Jisra'el bejtenu, přeloženo jako Likud Izrael náš domov (zkráceně Likud bejtenu). V průzkumech neměla tato koalice žádného jednoznačného soupeře a očekávalo se, že Netanjahu zůstane u moci. Národní jednotka se spojila se stranou Židovský domov, nově pod vedením charismatického Naftali Beneta. Středová strana Kadima ve volbách dosáhla mizivých výsledků, Cipi Livni založila novou středovou stranu ha-Tnu'a, politický střed rovněž obsadil bývalý politický komentátor Ja'ir Lapid se svou

stranou Ješ atid. Jak uvedli Rahat a Hazan (2013), kampaň k volbám roku 2013 se nesla spíše ve znamení souboje jednotlivých osobností nežli souboje politických stran a jejich programů.⁵³

Volební účast se oproti předchozím volbám opět mírně zvýšila na 67,8 %, v porovnání s účastí předchozích dekád (až 80 %) to však stále bylo méně. Nábožensko-pravicový blok si ponechal svou většinu (61 z 65 křesel), podle očekávání vyhrála koalice Likud bejtenu. Velkým překvapením se stal úspěch strany Ješ atid, největší propad naopak zaznamenala středová strana Kadima. Ztratila 26 z 28 křesel (Rahat, Hazan, 2013). Překvapivých výsledků dosáhli také náboženští sionisté zastoupení stranou Židovský domov. Velký vliv na to měla osobnost Naftali Beneta. Voliči v roce 2013 posílili komunitu náboženských sionistů a posunuli je z periferie do centra dění (Roth, 2015).

Tab. 9: Volební účast a přehled volebních výsledků vybraných politických stran v osadách a celostátně; výsledky jednovýběrového t-testu. Západní břeh, volby rok 2013.

	Celostátně [%]	V osadách [%]	t
Likud bejtenu	23,34	20,97 (14,36)	-1,80
Ješ atid	14,33	7,1 (8,75)	-9,01***
Strana práce	11,39	6,15 (11,16)	-5,12***
Židovský domov	9,12	38,98 (25,17)	12,95***
Šas	8,75	3,83 (6,81)	-7,89***
SJT	5,16	3,5 (12,52)	-1,45
ha-Tnu'a	4,99	2,46 (3,47)	-7,95***
Merec	4,55	1,12 (2,22)	-16,91***
Kadima	2,08	0,81 (1,13)	-12,28***
Síla pro Izrael	1,76	10,4 (10,89)	8,65***
Volební účast	67,77	77,66 (8,60)	12,54***

Zdroj: Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013). Hodnoty směrodatné odchylky jsou uvedené v závorkách. Jednovýběrový t-test (testovány byly výsledky v osadách s výsledky celostátními): *** $p < 0,001$. Tučně jsou vyznačeny krajně pravicové strany.

Z Tab. 9 je možné usuzovat následující: Signifikantně vyšší procento hlasů ($p < 0,001$) v osadách získala strana náboženského sionismu Židovský domov a kahanistická strana Síla pro Izrael. Signifikantně méně naopak získala rovněž krajně pravicová strana Šas ($p < 0,001$). Krajně pravicová strana Jisra'el bejtenu v roce 2013 kandidovala spolu se stranou Likud, nelze

⁵³ Role silných osobností ve vedení stran měly také vliv na povolební vyjednávání. Strany Židovský domov a Ješ atid se i přes svou ideologickou protichůdnost dohodly na tom, že do vládní koalice půjdou buďto obě, nebo žádná. Rahat a Hazan (2013) to vysvětlují vlivem vedoucích osobností obou stran, Lapidem a Benetem, kteří úspěch ve volbách vnímali jako osobní úspěch, a stejně tak to vnímali i spolustraníci a vyjednávání se podřídili.

ji tedy posuzovat samostatně. Volební zisky stran Strana práce, Merec, ha-Tnu'a a středových stran Kadima a Ješ atid byly v osadách signifikantně nižší ($p < 0,001$), než byl celostátní průměr.

Na základě analýzy dat voleb roku 2013 je tedy možné částečně potvrdit H1. V roce 2013 dosáhly krajně pravicové strany Síla pro Izrael a Židovský domov v osadách signifikantně lepších volebních výsledků než celostátně. U krajně pravicové strany Šas tomu bylo nicméně naopak. Tato strana dosáhla v osadách signifikantně nižších volebních výsledků než celostátně. U krajně pravicové strany Jisra'el bejtenu nelze v roce 2013 H1 posoudit.

Na základě hodnot Pearsonova korelačního koeficientu vyjadřujícího sílu vztahu mezi volební účastí a výsledky jednotlivých stran (Tab. 10) je možné částečně potvrdit H4. Volební zisky některých krajně pravicových stran v osadách signifikantně korelovaly s volební účastí. V případě strany Židovský domov se jednalo o korelaci pozitivní (korelační koeficient = 0,52), závislost podstatnou až velmi silnou.⁵⁴ V případě strany Síla pro Izrael se jednalo o korelaci také pozitivní (0,18), závislost však pouze nízkou až střední. Vyšší hodnoty volebních zisků pro tyto strany tedy souvisely s vyšší volební účastí. U zisků krajně pravicové strany Šas nebyla prokázána závislost na volební účastí. Volební účast v osadách byla rovněž signifikantně ($p < 0,001$) vyšší, než byl celostátní průměr, viz Tab. 9. Od minulých voleb se zvýšila, podobně jako se zvýšila volební účast celostátní.

Tab. 10: Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu – vztah mezi volební účastí a volebními zisky jednotlivých stran v židovských osadách na Západním břehu. Rok 2013.

	Židovský domov	SJT	Síla pro Izrael	Kadima	Ješ atid	Likud bejtenu	Šas	Strana práce	Meretz	ha-Tnu'a
Pearson	0,52**	0,04	0,18*	-0,42**	-0,36**	-0,40**	0,04	-0,25**	-0,25**	-0,45**

Zdroj: Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013). * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

S volební účastí v osadách v roce 2009 rovněž souvisely volební zisky středové strany Kadima, korelace negativní (-0,42), závislost střední až podstatná; koalice Likud bejtenu, korelace negativní (-0,40), závislost střední až podstatná; levicové strany Meretz, korelace negativní (-0,25), závislost nízká až střední; levicové strany Strana práce, korelace negativní (-0,25), závislost nízká až střední; a levicové strany ha-Tnu'a, korelace negativní (-0,45), závislost střední až podstatná, viz Tab. 10. V souladu s předpokladem (Norris, 2005) lze konstatovat, že osady, kde převažovali voliči stran náboženského sionismu (Židovský domov), vykazovaly vyšší volební účast.

⁵⁴ Interpretace hodnot korelačních koeficientů byla provedena na základě škály v De Vaus (2002).

Příloha 4 znázorňuje deset osad, ve kterých dosáhly krajně pravicové strany v roce 2013 nejvyšších procentních zisků. Nejvyšších volebních zisků dosáhla krajní pravice celkově v osadě Ma'on (95,29 %), kahanistická Síla pro Izrael uspěla zdaleka nejvíce v osadě Jic'har (71,54 %). Kromě této osady volili pro radikální krajně pravicovou stranu Síla Pro Izrael významně také obyvatelé osad Hebron (51,82 %) a Nachli'el (43,59 %), které v tabulce nejsou. Nejvíce se o zisky krajně pravicových stran v osadách zasadila strana Židovský domov, v osadě Šadmot Mechola např. získala 83,47 % a celkově si, co se týká volebních zisků v osadách, oproti minulým volbám výrazně polepšila.

Stranou, která v roce 2013 zvítězila v největším počtu osad, byla strana Židovský domov (61 osad, tedy více než polovina celkového počtu). Druhou nejčastěji vítěznou stranou v osadách byla koalice Likud bejtenu (37 osad), dále pak Ješ atid (7 osad), SJT (5 osad), Strana práce (4 osady), Síla pro Izrael (3 osady) a Šas (2 osady).

5. 1. 4. Volby v roce 2015

Parlament zvolený v roce 2013 měl druhé nejkratší trvání v historii Izraele. Zvolen byl 22. ledna 2013, rozpuštěn 8. prosince 2014. Netanjahu byl po volbách v roce 2013 donucen vytvořit vládní koalici se stranami protichůdných zájmů a ideologií (Likud bejtenu, Ješ atid, Židovský domov a ha-Tnu'a). Především kvůli předsedů stran koalice nevydržela (Rahat a kol., 2016).

Před volbami roku 2015 došlo k několika změnám ve složení stran. Strany Likud a Jisra'el bejtenu rozpustily svou alianci a kandidovaly samostatně. V říjnu 2013 zemřel duchovní lídr strany Šas rabín Ovadja. Jelikož působil v mnoha ohledech jako pojící síla strany, oddělila se v důsledku jeho smrti část členů a založila spolu s krajně pravicovými kahanisty stranu Jachad. Strana práce se spojila se stranou ha-Tnu'a v alianci Sionistický tábor a straně Ješ atid přibyla v politickém středu konkurence ve formě nově vzniklé strany Kulanu. Ideologicky protichůdné⁵⁵ – komunistické, islamistické i nacionalistické – arabské strany utvořily Sjednocenou kandidátku, především proto, aby mohly překonat nově zvýšený volební práh ke vstupu stran do parlamentu, 3,25 % (Rahat a kol., 2016). Kampaně k volbám byla založena na dichotomii my vs. oni, na negaci „těch ostatních“ a na nostalgii po minulosti (Moshe, 2016). Velké strany, od kterých se očekávaly vysoké volební zisky (Likud a Sionistický tábor), měly paradoxně podobnou strategii, a to pragmatický důraz na otázku bezpečnosti. Menší strany, Merec (levice) a Židovský domov (náboženský sionismus), při posuzování bezpečnostních

⁵⁵ V izraelském pojetí levice a pravice jsou nicméně všechny arabské strany chápány jako krajně levicové (Rahat a kol., 2016).

otázek Izraele zdůrazňovaly namísto pragmatismu morální hodnoty, každá ze stran však ze zcela jiného úhlu pohledu⁵⁶ (Kleczewski, Amossy, 2016). Po většinu kampaně byly v průzkumech šance dvou největších stran vyrovnané, vítězství strany Likud tak bylo překvapením voleb roku 2015 (Rahat, a kol., 2016).

Volební účast byla v roce 2015 72,34 %, nejvyšší od voleb 1999, k volebním urnám se dostavili ve větším počtu také izraelští Arabové⁵⁷ (Atmor, Friedberg, 2016). Strana Likud získala více křesel, než se předpokládalo, a byla prohlášena za vítěze voleb. Uspěla nová strana Kulanu, strana Ješ atid křesla ztratila. Nejvýraznější ztrátu utřžila strana Jisra'el bejtenu a také strana Šas. Arabské strany v rámci Sjednocené kandidátky získaly dohromady několik křesel navíc (Rahat, a kol., 2016).

Tab. 11: Volební účast a přehled volebních výsledků vybraných politických stran v osadách a celostátně; výsledky jednovýběrového t-testu. Západní břeh, volby rok 2015.

	Celostátně [%]	V osadách [%]	t
Likud	23,40	22,80 (13,06)	-0,51
Sionistický tábor	18,67	8,28 (13,41)	-8,59***
Sjednocená kandidátka	10,61	0,09 (0,22)	-519,22***
Ješ atid	8,82	4,90 (6,54)	-6,64***
Kulanu	7,49	4,18 (4,12)	-8,93***
Židovský domov	6,74	37,17 (23,29)	14,49***
Šas	5,74	2,19 (5,12)	-7,68***
Jisra'el bejtenu	5,10	2,39 (5,17)	-5,82***
SJT	4,99	3,27 (12,12)	-1,57
Merec	3,93	0,93 (1,70)	-19,57***
Jachad	2,97	12,01 (13,85)	7,24***
Volební účast	72,34	79,66 (7,08)	11,46***

Zdroj: Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015). Hodnoty směrodatné odchylky jsou uvedené v závorkách. Jednovýběrový t-test (testovány byly výsledky v osadách s výsledky celostátními): *** $p < 0,001$. Tučně jsou vyznačeny krajně pravicové strany.

Z Tab. 11 je možné usuzovat následující: Signifikantně vyšší procento hlasů ($p < 0,001$) v osadách získala strana náboženského sionismu Židovský domov a kahanistická strana Jachad. Signifikantně méně naopak získaly rovněž krajně pravicové strany Šas ($p < 0,001$) a Jisra'el

⁵⁶ Strana Likud rétoricky zdůrazňovala krátkodobé hrozby radikálního islámu a absenci partnera při vyjednávání, aliance Sionistický tábor v kampani upřednostňovala středně- a dlouhodobé návrhy řešení konfliktu, především nutnost vyjednávat s Palestinci. Strana Židovský domov se ideologicky stavěla proti vzniku jakéhokoliv palestinského státu, strana Merec naopak (přesto však také s důrazem na morální hodnoty) vznik palestinského státu z ideologických důvodů obhajovala, a to jako jediná židovská (Kleczewski, Amossy, 2016).

⁵⁷ K tématu také výše v textu Rudnitzky (2015, 2016).

bejtenu ($p < 0,001$). Výsledky levicových stran Sionistický tábor a Merec; středových stran Kulanu a Ješ atid; a arabské Sjdnocené kandidátky byly rovněž v osadách signifikantně nižší ($p < 0,001$), než byl celostátní průměr. Za povšimnutí stojí velmi výrazný rozdíl průměrných volebních výsledků pro Sjdnocenou kandidátku v osadách (0,09 %) a celostátně (10,61 %). Vzhledem k národnostnímu a většinou i ideologickému složení obyvatelstva židovských osad na Západním břehu byl tento výsledek předvídatelný.⁵⁸

Na základě analýzy dat voleb roku 2015 je možné částečně potvrdit H1. Krajně pravicové strany Jachad a Židovský domov v osadách dosáhly signifikantně lepších volebních výsledků než celostátně. U zbylých dvou krajně pravicových stran Šas a Jisra'el bejtenu tomu bylo naopak. Tyto strany dosáhly v osadách signifikantně nižších volebních výsledků než celostátně.

Z hodnot Pearsonova korelačního koeficientu vyjadřujícího sílu vztahu mezi volební účastí a výsledky jednotlivých stran (Tab. 12) je možné částečně potvrdit H4. Volební zisky některých krajně pravicových stran v osadách signifikantně korelovaly s volební účastí. V případě strany Židovský domov (korelační koeficient = 0,58) se jednalo o korelaci pozitivní, závislost podstatnou až velmi silnou.⁵⁹ V případě strany Jachad (0,31) se jednalo o korelaci pozitivní, závislost střední až podstatnou. Vyšší hodnoty volebních zisků pro tyto strany souvisely s vyšší volební účastí. V případě strany Jisra'el bejtenu se naopak jednalo o korelaci negativní (-0,24), závislost střední až podstatnou, vyšší hodnoty volebních zisků pro tuto stranu souvisely s nižší volební účastí. U zisků krajně pravicové strany Šas nebyla prokázána závislost na volební účastí. Volební účast v osadách byla rovněž signifikantně ($p < 0,001$) vyšší, než byl celostátní průměr, viz Tab. 11. Od minulých voleb se účast v osadách zvýšila, ne však o tolik, jako se zvýšila účast celostátně.

Tab. 12: Hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu – vztah mezi volební účastí a volebními zisky jednotlivých stran v židovských osadách na Západním břehu. Rok 2015.

	Židovský domov	SJT	Jachad	Kulanu	Ješ atid	Likud
Pearson	0,58**	-0,06	0,31**	-0,51**	-0,40**	-0,38**
	Šas	Sionistický tábor	Merec	Sjdnocená kandidátka	Jisra'el bejtenu	
Pearson	-0,00	-0,37**	-0,26**	-0,41**	-0,24**	-

Zdroj: Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015). * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$.

⁵⁸ Z důvodu velmi nízkých průměrných výsledků v osadách (pod hranici jedné desetiny procenta) ostatně nebyly v předchozích volbách do přehledu výsledků zařazeny jednotlivé arabské strany.

⁵⁹ Interpretace hodnot korelačních koeficientů byla provedena na základě škály v De Vaus (2002).

S volební účastí v osadách v roce 2015 rovněž souvisely volební zisky středové strany Ješ atid, korelace negativní (-0,40), závislost střední až podstatná; středové strany Kulanu, korelace negativní (-0,51), závislost podstatná až velmi silná; strany Likud, korelace negativní (-0,38), závislost střední až podstatná; levicové strany Merec, korelace negativní (-0,26), závislost nízká až střední; levicové aliance Sionistický tábor, korelace negativní (-0,37), závislost střední až podstatná; a arabské Sjednocené kandidátky, korelace negativní (-0,41), závislost střední až podstatná, viz Tab. 12. V souladu s předpokladem (Norris, 2005) lze konstatovat, že osady, kde převažovali voliči stran náboženského sionismu (Židovský domov), vykazovaly vyšší volební účast.

Příloha 5 znázorňuje deset osad, ve kterých dosáhly krajně pravicové strany v roce 2015 nejvyšších procentních zisků. Nejvyšších volebních zisků dosáhla krajní pravice celkem v osadě Jic'har (94,87 %). Ve stejné osadě uspěla nejvíce také kahanistická strana Jachad (74,11 %). Osada Jic'har se v přehledech umístila ve všech čtyřech volbách na prvních pozicích. Jedná se o osadu s extrémně násilným obyvatelstvem. Ačkoliv v ní žije pouze 1380 lidí (CBS, 2015), jsou její obyvatelé vážnou hrozbou pro okolní palestinské obce, ve kterých žije celkově 18 700 osob (OCHAOPT, 2012a). Kahanistické strany dosáhly v osadě Jic'har ve všech čtyřech zkoumaných volbách vždy nejlepších volebních výsledků ze všech osad. Za povšimnutí stojí výsledky v osadě Nachli'el, kde je patrný přeliv voličů ze strany Šas do strany Jachad, radikální krajně pravicové strany založené bývalým členem Šas (Rahat a kol., 2016) – Šas 7,79 %, Jachad 70,90 %; Šas v osadě Nachli'el v roce 2009 31,43 %. Výrazné jsou rovněž volební zisky strany Židovský domov v osadě Revava (76,36 %). V této osadě se (spolu s dalšími třemi osadami) volilo v roce 2015 poprvé, v letech předchozích byly osady považovány za nelegální z pohledu izraelského práva. Vysoké volební zisky osadnické strany Židovský domov tak mohou být jistým vyjádřením vděku za legalizaci osady.

Stranou, která v roce 2015 zvítězila v největším počtu osad, byla strana Židovský domov (64 osad, tedy stejně jako v roce 2013 více než polovina celkového počtu). Druhou nejčastěji vítěznou stranou v osadách byla strana Likud (33 osad), dále pak aliance Sionistický tábor (11 osad), Jachad (6 osad), SJT (5 osad), Jisra'el bejtenu (2 osady). Strany Ješ atid a Šas zvítězily každá v jedné osadě.

5. 2. Kategorizace židovských osad podle průměrných volebních výsledků

Za účelem neparametrické analýzy průměrných volebních výsledků všech čtyř voleb byla vytvořena jednotná kategorizace osad. Ke kategorizaci osad podle volebních výsledků byla využita faktorová a poté shluková analýza.

Do analýzy vstoupily následující proměnné:

- Krajní pravice: průměr volebních zisků radikálních krajně pravicových stran vycházejících z ideologie kahanismu. Židovská národní fronta (2006), Národní jednota (2009), Síla pro Izrael (2013) a Jachad (2015).
- Mafdal: průměr volebních zisků Mafdal, strany náboženských sionistů. Od roku 2009 součástí strany Židovský domov.
- Likud: průměr volebních výsledků strany Likud.
- Jisra'el bejtenu: průměr volebních zisků strany Jisra'el bejtenu. V roce 2013 strana kandidovala společně se stranou Likud a její zisky v roce 2013 tedy nejsou samostatně započteny.
- SJT: průměr volebních zisků aškenázské ultraortodoxní strany Sjdnocný judaismus Tóry.
- Šas: průměr volebních zisků sefardské ultraortodoxní (a krajně pravicové) strany Šas.
- Levice a střed: průměr součtů volebních zisků levicových a středových stran, tedy těch, které se nějakým způsobem vymezovaly vůči zbylým stranám (proměnným). Rok 2006: Strana práce, Kadima, Gil, Merec, čtyři arabské strany, Zelení, libertariánská Ale jarok, krajně levicová Da'am. Rok 2009: Strana práce, Kadima, Merec, arabské strany, Zelení, Ale jarok, Přeživší holocaustu a bývalí členové Ale jarok, Hnutí zelených – Mejmad. Rok 2013: Strana práce, Kadima, Merec, arabské strany, Zelení, Ale jarok, radikálně levicová Erec chadaša, Ha-Tnu'a, Ješ atid. Rok 2015: Sionistický tábor, Merec, arabská Sjdnocná kandidátka, Ale jarok, Kulanu, Ješ atid.

5. 2. 1. Kategorizace osad – faktorová analýza

Jelikož spolu některé proměnné korelovaly, bylo potřeba před shlukovou analýzou provést faktorovou analýzu. Analýza byla provedena za pomoci programu IBM SPSS Statistics 20. Jako metoda extrakce faktorů byla nastavena metoda hlavních komponent. Bylo rovněž užito rotace Varimax. Pomocí Kaiserova pravidla byly identifikovány dva faktory, které dohromady

vysvětlovaly 66,02 % variability proměnných v datovém souboru. Počet jednotek (osad) byl 123.

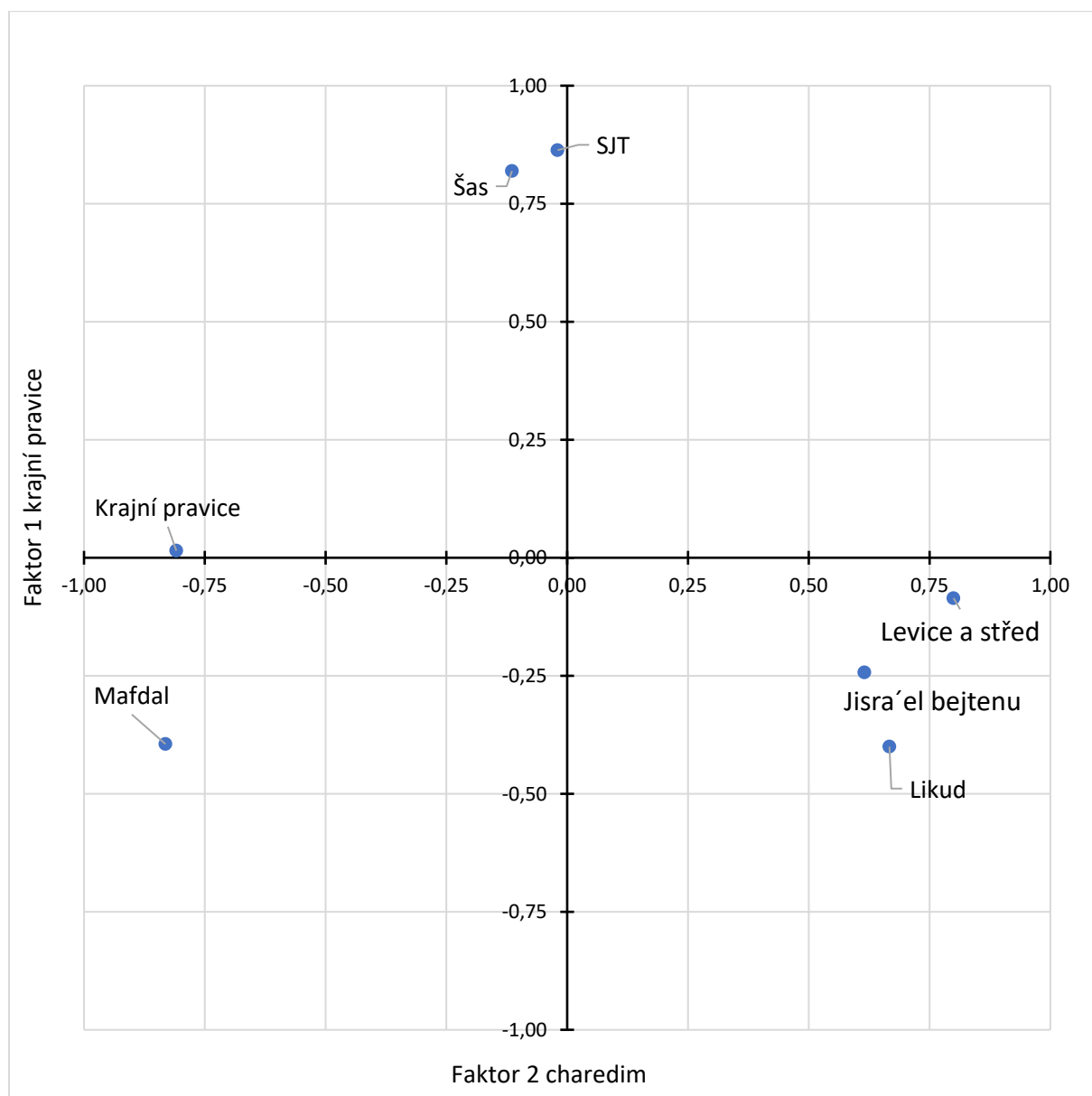
Na základě faktorových zátěží (míry korelace mezi původními a novými proměnnými, faktory), viz Tab. 13, lze nazvat faktor 1 jako Faktor krajní pravice a faktor 2 jako Faktor charedim. Faktor 1 nejtěsněji koreloval s průměrnými výsledky kahanistických krajně pravicových stran (Krajní pravice), stran náboženského sionismu (Mafdal) a levicových či středových stran (Levice a střed). Faktor 2 koreloval nejtěsněji s průměrnými výsledky stran, které reprezentují aškenázské charedim (SJT) a sefardské charedim (Šas).

Tab. 13: Faktorová matice průměrných volebních výsledků vybraných izraelských politických stran. Západní břeh, volby 2006–2015.

	Faktor 1 krajní pravice	Faktor 2 charedim
Krajní pravice	-0,809	0,015
Mafdal	-0,831	-0,395
Likud	0,667	-0,400
Jisra'el bejtenu	0,615	-0,243
SJT	-0,020	0,863
Šas	-0,114	0,819
Levice a střed	0,800	-0,086

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015).

Graf 3: Graf faktorových zátěží průměrných volebních výsledků vybraných izraelských politických stran. Západní břeh, volby 2006–2015.

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015).

Graf 3 znázorňuje rozložení jednotlivých faktorových zátěží, podle čehož je možné vyčíst shluky stran na základě charakteristické volební podpory. V osadách, kde byly voleny kahanistické krajně pravicové strany (Krajní pravice), pravděpodobně uspěly také strany náboženského sionismu (Mafdal); nízkých volebních výsledků tam naopak dosáhly strany Likud, Jisra'el bejtenu a především levicové a středové strany (Levice a střed). Samostatný shluk tvoří osady, kde voliči inklinovali k volbám ultraortodoxních stran Šas a Sjt. Z grafů je rovněž možné usuzovat souvislost mezi proměnnými Šas a Sjt a proměnnými Likud a Mafdal. V osadách, kde voliči volili strany Šas nebo Sjt, zároveň neuspěly strany Mafdal a Likud.

5. 2. 2. Kategorizace osad – shluková analýza

Do výpočtu shlukové analýzy byla zahrnuta faktorová skóre faktoru 1 a faktoru 2 u všech osad (N = 123). Kvůli většímu počtu jednotek byla v programu IBM SPSS Statistics 20 zvolena nehierarchická metoda shlukování K-means. Utvořeno bylo pět shluků osad (Tab. 14).

Tab. 14: Průměrné hodnoty a hodnoty směrodatných odchylek daných proměnných v rámci jednotlivých shluků. Volby 2006–2015, Západní břeh.

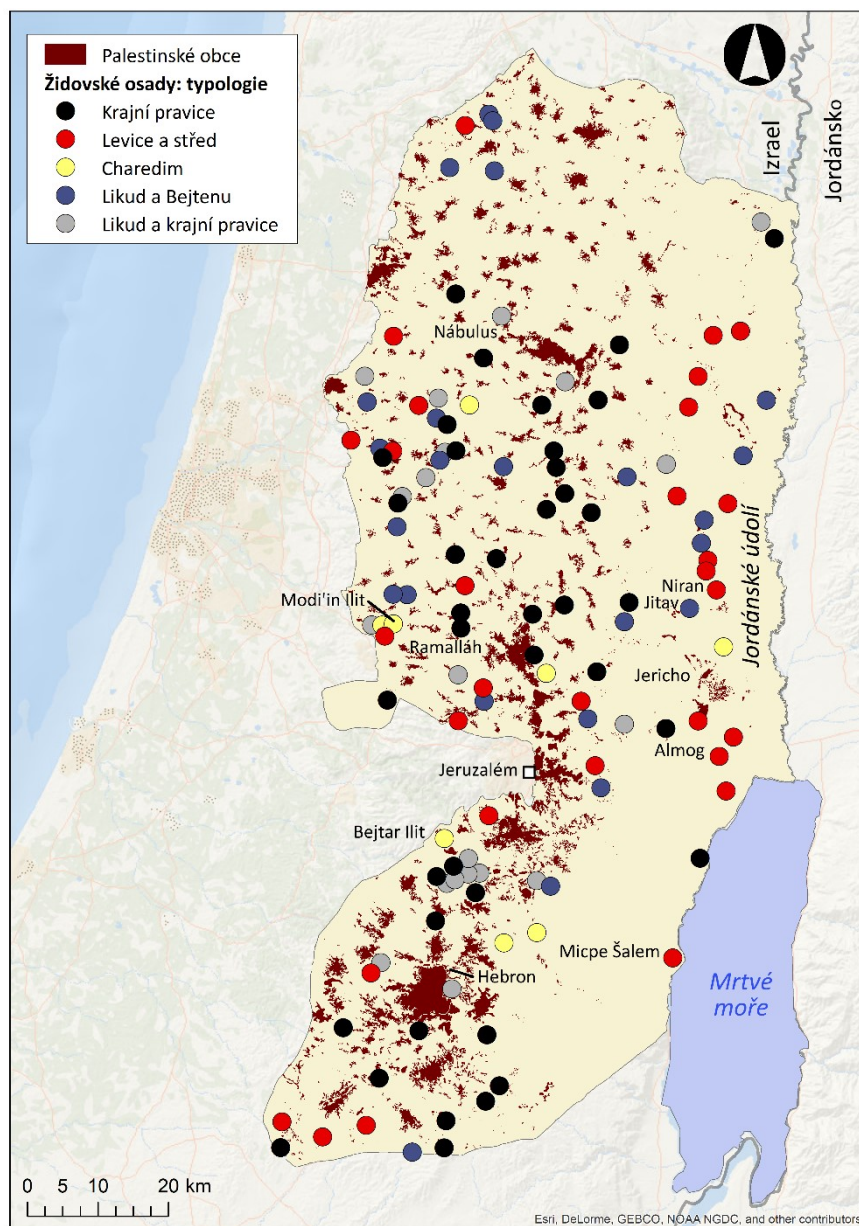
	Shluk 1	Shluk 2	Shluk 3	Shluk 4	Shluk 5	Celkem
N	41	30	8	24	20	123
Krajní pravice [%]	26,60 (12,59)	3,64 (3,25)	16,86 (16,18)	4,82 (4,68)	14,71 (7,58)	14,18 (13,40)
Mafdal [%]	55,83 (12,46)	11,69 (7,58)	9,38 (8,12)	14,83 (6,85)	44,97 (12,04)	32,28 (22,61)
Likud [%]	10,61 (3,69)	22,51 (8,98)	3,75 (1,92)	33,23 (8,33)	24,36 (5,77)	19,72 (11,32)
Jisra'el bejtenu [%]	1,13 (0,95)	6,51 (3,13)	0,48 (0,32)	15,17 (9,13)	4,30 (3,31)	5,65 (6,85)
SJT [%]	0,67 (0,83)	0,57 (1,43)	43,3 (28,18)	0,33 (0,32)	0,76 (0,93)	3,37 (12,58)
Šas [%]	3,12 (2,86)	3,14 (3,75)	24,55 (14,38)	1,86 (1,26)	2,77 (2,22)	4,21 (6,94)
Levice a střed [%]	1,76 (1,20)	52,37 (21,89)	0,62 (0,52)	32,19 (14,36)	8,16 (6,52)	21,01 (24,60)

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015). Hodnoty směrodatné odchylky jsou uvedené v závorkách. Tučně jsou vyznačeny hodnoty proměnných, kterými lze charakterizovat daný shluk.

Podle průměrných hodnot volebních výsledků jednotlivých stran či skupin stran (proměnných) je možné shluky osad charakterizovat následovně:

- Shluk 1: Shluk Krajní pravice,
- Shluk 2: Shluk Levice a střed,
- Shluk 3: Shluk Charedim (vysokých volebních výsledků dosáhla v osadách zařazených do tohoto shluku i Krajní pravice),
- Shluk 4: Shluk Likud a Bejtenu (vysokých volebních výsledků dosáhly v osadách zařazených do tohoto shluku i levicové a středové strany),
- Shluk 5: Likud a krajní pravice (vysokých volebních zisků dosáhly strany Mafdal, Likud a kahanistické krajně pravicové strany).

Obr. 7: Prostorové rozložení židovských osad na Západním břehu osad podle jednotlivých shluků (charakteristických volebních preferencí).

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015). Typologie je shodná s výstupem shlukové analýzy. Zpracováno autorem v programu ArcMap 10.2.

Z Obr. 7 je patrné, že na východě Západního břehu (v Jordánském údolí) volili obyvatelé osad spíše levicové a středové strany či strany Likud a Jisra'el bejtenu. Jedná se o osady prvotního osídlování po obsazení v roce 1967 (Bregman, 2015). Obyvatelé osad jsou často sekulární Židé, většinou jde o zemědělské osady – půda v Jordánském údolí je velmi úrodná. V souladu s levicovým stylem komunitního života v zemědělské osadě, případně kibucu obyvatelé často volí odpovídající strany. Příkladem osad s nejvyššími průměrnými výsledky pro levice a střed jsou kibucy Almog (průměrně 84,10 %), Micpe Šalem (86,64 %) a Nirán (96,95 %).

V Jordánském údolí se nachází také několik osad, kde dosáhla vysokých průměrných volebních výsledků strana pro ruský mluvící Židy Jisra'el bejtenu: Jitav (průměrně 42,82 %) či Nokdim (29,27 %). Jak konstatoval Ghanem (2013), většina voličů strany Jisra'el bejtenu je ruské národnosti. Obyvatelé osady Jitav jsou tzv. Subbotnici, judaizovaná sekta původem z Ruska, jejíž členové v 90. letech 20. století většinově emigrovali do Izraele (Goldberg, 2001).

Strany aškenázských a sefardských charedim dosáhly dohromady vysokých volebních zisků především ve dvou nejlidnatějších osadách nacházejících se u Zelené linie příměří, Modi'in Ilit (95,38 %) a Bejtar Ilit (88,82 %). Jedná se o osady postavené pro rychle rostoucí populaci charedim (Gordon, Ram, 2016), čemuž také odpovídají velmi specifické volební výsledky.

Krajní pravice uspěla především v religiózních osadách ve střední, kopcovité části Západního břehu. Jedná se o osady, které jsou postavené často poblíž lidnatých palestinských sídel, jako jsou Nábulus, Ramalláh či Hebron (Gordon, Ram, 2016).

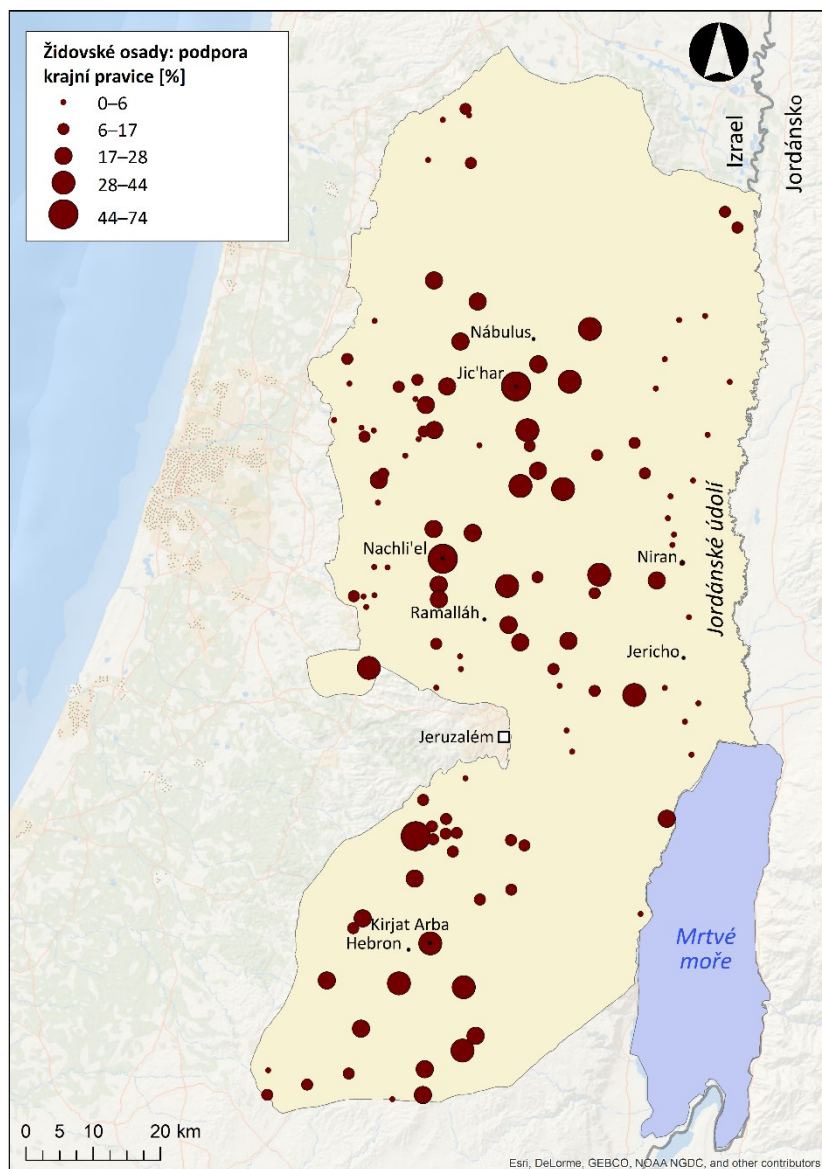
Pomocí výsledků shlukové analýzy je možné prokázat přítomnost štěpných linií (Lipset a Rokkan, 1967) ve společnosti izraelských osadníků. Tyto štěpné linie vedou k podpoře daných politických stran v určitých osadách. Štěpná linie sekulární stát – teokracie se v některých osadách obývaných příznivci teokratického státu (charedim) promítá do voleb stran SJT a Šas. Štěpná linie centrum–periferie (starousedlíci – noví přistěhovalci) se v některých osadách promítá do volby stran pro ruské přistěhovalce. V některých zemědělských osadách Jordánského údolí se rovněž promítá štěpná linie primér–sekundér, byť v izraelském systému není žádná strana specificky zaměřená na zemědělce (zájmy zemědělců jsou zastupovány levicovými stranami⁶⁰). Nejvíce utváří vzorec volební podpory v osadách na Západním břehu štěpné linie pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům (levice–pravice) a sionismus–antisionismus. Většina krajně pravicových osadníků z principu věci (silně militarizovaný život v nepřátelském prostředí) zastává spíše nekompromisní přístup k Palestincům. Izraelská kontrola Západního břehu, biblické Svaté země, je rovněž nosným bodem izraelského nacionalismu. Většina krajně pravicových osadníků jsou tedy sionisté (nacionalisté), ve většině případů náboženští sionisté nebo kahanisté.

⁶⁰ Což je v protikladu k tradičním agrárním stranám, o nichž psali Lipset a Rokkan (1967). Ty byly konzervativní a pravicové.

5. 2. 3. Krajiní pravice na Západním břehu – prostorová diferenciace

Kahanistická krajiní pravice dosáhla v osadách ve všech zkoumaných volbách lepších volebních výsledků, než byl celostátní průměr, podpora krajně pravicových subjektů je nicméně prostorově specifická, viz Obr. 8.

Obr. 8: Prostorové rozložení podpory krajní pravice v osadách. Západní břeh, volby 2006–2015.

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015). Proměnná Krajiní pravice je složena z průměrných hodnot volebních zisků kahanistických krajně pravicových stran ve volbách 2006, 2009, 2013, 2015. Zpracováno autorem v programu ArcMap 10.2.

Tab. 15 znázorňuje patnáct osad, kde ve volbách 2006–2015 dosáhly kahanistické krajně pravicové strany (Krajiní pravice) průměrně nejvyšších volebních zisků. V tabulce jsou rovněž uvedeny počty násilných činů vůči Palestincům v období 2007–2016. Ve většině uvedených

osad získaly strany náboženského sionismu (Mafdal) a kahanistické krajní pravice dohromady průměrně více než 75 % hlasů.

Tab. 15: Osady s nejvyššími průměrnými zisky krajně pravicových stran a počty násilných činů vůči Palestincům spáchaných tamními obyvateli. Západní břeh, období 2006–2016.

	Krajní pravice [%]	Krajní pravice a Mafdal [%]	Krajní pravice vše [%]	Počet násilných činů	Násilné činy/1000 obyvatel
Jic'har	73,51	90,61	94,09	104	105,69
Hebron	54,62	87,89	91,67	109	196,75
Nachli'el	53,01	65,78	91,21	7	15,66
Bat Ajin	44,11	73,22	81,18	23	22,87
Itamar	41,44	86,14	91,31	28	27,48
Kfar Tapuach	38,54	75,36	82,42	8	9,08
Ma'ale Chever	38,27	86,33	91,13	1	2,53
Elon More	35,61	83,69	88,02	9	6,06
Ma'ale Levona	35,44	80,76	85,34	5	7,51
Micpe Jericho	34,63	82,51	86,46	0	0,00
Bejt Chagaj	33,33	86,42	90,31	8	15,52
Kochav ha-Šachar	33,12	89,48	92,16	5	3,03
Šilo	32,03	83,42	87,22	17	6,80
Kirjat Arba	32,02	63,19	75,43	35	4,96
Mevo Choron	30,75	80,02	89,13	1	0,57

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015); CBS (2015); OCHA OPT (2017c). Proměnná Krajní pravice vše obsahuje součet průměrných hodnot všech stran v práci uvažovaných jako krajně pravicových. Kromě kahanistické krajní pravice (Krajní pravice) a náboženských sionistů (Mafdal) také strany Šas a Jisra'el bejtenu.

Tab. 16 znázorňuje opačné pořadí, ze kterého je patrné, že na Západním břehu existují také osady, ve kterých ve všech analyzovaných volbách získaly kahanistické krajně pravicové strany průměrně mezi 0–1 % hlasů. V osadě Niran nezískaly tyto strany (ani strany náboženského sionismu) žádné hlasy.

Na základě dat z tabulek je možné usuzovat, že vyšší počet násilných činů souvisí s vyššími zisky krajně pravicových stran. Závislosti násilných činů na výsledcích krajně pravicových stran v osadách bude věnována následující kapitola.

Tab. 16: Osady s nejnižšími průměrnými zisky krajně pravicových stran a počty násilných činů vůči Palestincům spáchaných tamními obyvateli. Západní břeh, období 2006–2016.

	Krajní pravice [%]	Krajní pravice a Mafdal [%]	Krajní pravice vše [%]	Počet násilných činů	Násilné činy/1000 obyvatel
Bejt ha-Arava	0,00	9,70	23,39	0	0,00
Niran	0,00	0,00	1,39	0	0,00
Micpe Šalem	0,28	2,14	5,66	0	0,00
Mechora	0,33	6,38	11,79	0	0,00
Masu'a	0,58	13,59	20,46	1	7,06
Har Adar	0,69	4,05	7,38	1	0,31
Gilgal	0,72	11,76	16,03	0	0,00
Beka'ot	0,76	6,71	12,66	0	0,00
Sal'it	0,77	3,30	6,34	0	0,00
Tomer	0,84	10,20	17,90	0	0,00
Menora	1,00	5,16	7,40	0	0,00
Almog	1,02	3,14	6,13	0	0,00
Peca'el	1,17	11,79	18,41	1	4,42
Rejchan	1,28	12,52	19,45	0	0,00
Alfej Menaše	1,29	8,06	15,43	1	0,15

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015); CBS (2015); OCHA OPT (2017c). Proměnná Krajní pravice vše obsahuje součet průměrných hodnot všech stran v práci uvažovaných jako krajně pravicových. Kromě kahanistické krajní pravice (Krajní pravice) a náboženských sionistů (Mafdal) také strany Šas a Jisra'el bejtenu.

5. 3. Analýza volebních výsledků v souvislosti s výskytem násilných činů

Hlavním cílem práce je vysvětlit podmíněnosti násilných aktivit židovských osadníků na Západním břehu. Součástí jedné z předkládaných hypotéz (H2) je předpoklad, že výskyt násilných činů vůči Palestincům souvisí s volbou pro krajní pravici, že obyvatelé osad, kde krajní pravice dosáhla vyšších volebních výsledků, budou častěji inklinovat k násilí vůči Palestincům (Aran, Hassner, 2013; Hirsch-Hoefler, Canetti, Eiran, 2016). Lze také předpokládat, že prostorové rozmístění palestinských obcí s vyšším počtem zaznamenaných násilných incidentů bude souviset s rozmístěním osad, kde dosáhla krajní pravice lepších volebních výsledků. K ověření H2 budou využity metody kvantitativní statistické analýzy a také prostorová autokorelace.

5. 3. 1. Počty násilných činů a volební výsledky – korelační analýza

Jako první metoda k ověření H2 byla zvolena korelační analýza. Na základě H2 lze předpokládat, že vyšší hodnoty volebních zisků krajně pravicových stran budou souviset s vyšším počtem násilných činů, kterých se dopustili obyvatelé daných osad. Jako závislé proměnné byly do analýzy zařazeny celkové počty násilných činů a také relativní počty násilných činů (počet násilných činů/1000 obyvatel) za období 2007–2016. Jako nezávislé proměnné byly zařazeny volební zisky jednotlivých stran či typů stran.⁶¹ Kvůli možnému zkreslení výsledků (ve prospěch silnější korelace) byly z důvodu vysokých absolutních i relativních hodnot násilných činů z analýzy vyřazeny osady Jic'har (počet násilných činů 104; relativní počet násilných činů 105,69) a Hebron (109; 196,75), tudíž $N = 121$. Z důvodů vysokého počtu nulových hodnot a vysokého počtu relativně odlehlých hodnot (i přes vyřazení dvou zmíněných osad) byl k vyjádření síly a směru závislosti zvolen Spearmanův koeficient pořadové korelace.

Na základě výsledků analýzy (Tab. 17) je možné částečně potvrdit H2. Volební zisky některých krajně pravicových stran ve sledovaném období souvisely s vyšším počtem spáchaných násilných činů. V případě průměrných volebních zisků radikálních kahanistických stran (proměnná Krajní pravice) se jednalo o korelaci pozitivní (korelační koeficient = 0,60 pro násilné činy/1000 obyvatel a 0,60 pro počet násilných činů), závislost podstatnou až velmi silnou.⁶² U průměrných volebních zisků stran náboženského sionismu (Mafdal) se jednalo také o korelaci pozitivní (0,45 a 0,41), závislost by se však dala označit pouze za střední až podstatnou. U sefardské krajně pravicové strany Šas by se dalo o signifikantní ($p < 0,05$) korelaci s násilím hovořit pouze v případě absolutního počtu násilných činů, korelace pozitivní (0,28), závislost pouze nízká až střední. U průměrných hodnot strany Jisra'el bejtenu, krajně pravicové strany převážně pro ruské přistěhovalce, lze také hovořit o signifikantní ($p < 0,01$) korelaci, na rozdíl od předpokladů H2 se však jedná o korelaci negativní (-0,31), závislost střední až podstatnou. Vyšší hodnoty průměrných volebních zisků strany Jisra'el bejtenu souvisely s nižším počtem násilných činů vůči Palestincům.

⁶¹ Krajní pravice; Mafdal; Likud; Jisra'el bejtenu; SJT; Šas; Levice a střed. Více podrobností o proměnných v kapitole Kategorizace židovských osad podle průměrných volebních výsledků.

⁶² Interpretace hodnot korelačních koeficientů byla provedena na základě škály v De Vaus (2002).

Tab. 17: Hodnoty Spearmanova korelačního koeficientu – vztah mezi průměrnými volebními výsledky a páchaným násilím na palestinském obyvatelstvu. Židovské osady, Západní břeh

	Krajní pravice	Mafdal	Likud	Jisra'el bejtenu	SJT	Šas	Levice a střed
Násilné činy/1000 obyvatel	0,60**	0,45**	-0,24**	-0,31**	0,28**	0,12	-0,54**
Počet násilných činů	0,60**	0,41**	-0,23*	-0,31**	0,40**	0,23*	-0,58**

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015); CBS (2015); OCHA OPT (2017c). * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$. Volby zahrnuté do analýzy: 2006, 2009, 2013, 2015. Volební výsledky byly zprůměrovány. Násilné činy zahrnují roky 2007–2016. $N = 121$.

Z hodnot Spearmanova korelačního koeficientu (Tab. 17) je možná usuzovat také následující: Průměrné volební zisky aškenázské ultraortodoxní strany Sjdnoceny judaismus Tóry (SJT) souvisely s častějším výskytem násilných činů, korelace pozitivní, závislost nízká až střední (korelační koeficient = 0,28), respektive střední až podstatná (0,40). S nižším počtem spáchaných násilných činů vůči Palestincům naopak souvisely průměrné volební zisky strany Likud (-0,24 a -0,23), závislost nízká až střední a stran levicových a středových (-0,54 a -0,58), závislost podstatná až velmi silná.

5. 3. 2. Úroveň násilí a volební výsledky – jednofaktorová analýza rozptylu

Jelikož byly v mnoha osadách hodnoty násilí nulové, výsledky korelační analýzy tímto mohly být zkreslené. Za účelem podrobnějšího ověření H2 byla v programu IBM SPSS Statistics 20 provedena také jednofaktorová analýza rozptylu. Jako závisle proměnná vstoupily do analýzy průměrné volební zisky stran v práci uvažovaných jako krajně pravicových. Jako nezávisle proměnná byla zvolena Úroveň násilí, kategorie osad podle počtu násilných činů vůči Palestincům spáchaných jejich obyvateli: žádná (0 násilných činů za sledované období 2007–2016), nízká (1–3), střední (5–10), vysoká (12–23), extrémní (27–39). Z analýzy byly opět vyloučeny osady Hebron (109 násilných činů) a Jic'har (104 násilných činů) z důvodu možného zkreslení výsledků. Obě osady by spadaly do úrovně násilí *extrémní* a kahanistické i krajně pravicové strany i strany náboženského sionismu v nich každý zkoumaný volební rok dosáhly vysokých volebních zisků, viz Tab. 15.

Tab. 18: Průměrné hodnoty a hodnoty směrodatných odchylek volebních zisků krajně pravicových stran v závislosti na úrovni násilí. Židovské osady, Západní břeh.

Úroveň násilí	N	Krajní pravice [%]	Mafdal [%]	Šas [%]	Jisra'el bejtenu [%]
Žádná	45	6,83 (8,06)	20,89 (20,21)	3,37 (4,41)	6,62 (5,79)
Nízká	43	11,16 (8,76)	36,11 (23,25)	3,76 (6,71)	6,86 (8,47)
Střední	20	25,1 (11,49)	43,03 (19,52)	6,33 (10,54)	3,26 (6,21)
Vysoká	9	23,02 (11,25)	44,98 (19,89)	6,62 (10,16)	2,34 (2,87)
Extrémní	4	29,94 (8,90)	40,45 (13,33)	3,15 (1,38)	3,73 (4,38)
Celkem	121	13,36 (11,79)	32,4 (22,75)	4,23 (7,00)	5,74 (6,88)

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015); OCHAOPT (2017c). Volby zahrnuté do analýzy: 2006, 2009, 2013, 2015. Volební výsledky byly zprůměrovány. Násilné činy zahrnují roky 2007–2016.

Z hodnot deskriptivní statistiky jednotlivých kategorií osad (Tab. 18) je možné vyčíst následující: Průměrné volební zisky kahanistických krajně pravicových stran (Krajní pravice) rostou s vyšším počtem spáchaných násilných činů (až na výjimku mezi kategorií střední a vysokou). Nejvyšších průměrných volebních zisků obdržely kahanistické krajně pravicové strany v osadách, jejichž obyvatelé se dopustili nejvíce násilných činů (úroveň násilí *extrémní*). S vyšším počtem spáchaných násilných činů rostou také průměrné volební zisky stran náboženského sionismu (Mafdal), nejvyšších průměrných výsledků nicméně tyto strany obdržely v osadách spadajících do kategorie *vysoká* úroveň násilí, nikoliv *extrémní* (jak tomu bylo u proměnné Krajní pravice). V případě krajně pravicových stran Šas a Jisra'el bejtenu nelze vypořádat souvislost mezi úrovní násilí a průměrnými volebními zisky.

Předpoklady vypořádané z deskriptivní statistiky byly ověřeny jednofaktorovou analýzou rozptylu. Průměrné hodnoty proměnné Krajní pravice ($F[4, 116] = 20,10$; $p < 0,01$) a Mafdal ($F[4, 116] = 5,90$; $p < 0,01$) v osadách se statisticky významně lišily v rámci jednotlivých kategorií násilí. U krajně pravicových stran Šas a Jisra'el bejtenu nebyly výsledky testu staticky významné. Jelikož mají proměnné Krajní pravice i Mafdal shodné rozptyly (ověřeno Leveneho testem shodnosti rozptylů), byl pro následné mnohonásobné porovnání zvolen Bonferroniho test.

Z výsledků Bonferroniho testu (Příloha 7) je patrné následující: Existuje statisticky významný rozdíl ($p < 0,01$) v hodnotách průměrných volebních zisků kahanistických krajně pravicových stran (Krajní pravice) mezi osadami, jejichž obyvatelé se nedopustili žádných násilných činů na Palestincích (úroveň násilí *žádná*), a osadami spadajícími do kategorie úrovně násilí *střední*, *vysoká* a *extrémní*. Existuje také statisticky významný rozdíl ($p < 0,01$) v průměrných volebních

výsledcích těchto stran mezi osadami s nízkou úrovní násilí a osadami spadajícími do kategorie úrovně násilí *střední*, *vysoká* a *extrémní*.

Existuje statisticky významný rozdíl ($p < 0,01$) v hodnotách průměrných volebních zisků stran náboženského sionismu (Mafdal) mezi osadami, jejichž obyvatelé se nedopustili žádných násilných činů na Palestincích (úroveň násilí *žádná*), a osadami spadajícími do kategorie úrovně násilí *nízká* ($p < 0,01$), *střední* ($p < 0,01$) a *vysoká* ($p < 0,05$). Na rozdíl od proměnné Krajní pravice, neexistuje statisticky významný rozdíl v průměrných volebních výsledcích stran náboženského sionismu (Mafdal) mezi osadami s extrémní úrovní násilí a zbylými osadami.

Na základě výsledků jednofaktorové analýzy rozptylu je tedy možné částečně potvrdit H2. Větší počet spáchaných násilných činů na Palestincích v období 2007–2016 souvisel v osadách s vyššími volebními zisky kahanistických krajně pravicových stran a do omezené míry také s volebními zisky stran náboženského sionismu. Mezi úrovní násilí a podporou krajně pravicových stran Šas či Jisra'el bejtenu nebyla prokázána statisticky významná souvislost.

5. 3. 3. Kategorie násilí a typologie osad – neparametrické testy

Proměnné Krajní pravice a Mafdal neměly normální rozdělení.⁶³ Za účelem ověření validity výsledků získaných jednofaktorovou analýzou rozptylu tedy byly provedeny také neparametrické testy Kruskal-Wallisův test (Příloha 6) a chí-kvadrát test nezávislosti (Tab. 20).

Do Kruskal-Wallisova testu vstoupily jakožto závisle proměnné počet násilných činů v jednotlivých osadách za sledované období (Počet násilných činů) a relativní počet násilných za sledované období (Násilné činy/1000 obyvatel). Jako nezávisle proměnné byly zvoleny jednotlivé typy osad (určeno na základě výsledků shlukové analýzy, viz kapitola Kategorizace osad – shluková analýza, s. 96). V druhém případě (druhá polovina tabulky) vstoupily do testu jakožto závisle proměnné průměrné volební zisky kahanistických krajně pravicových stran (Krajní pravice) a průměrné volební zisky stran náboženského sionismu (Mafdal). Jako nezávisle proměnné byly zvoleny jednotlivé kategorie osad podle počtu spáchaných násilných činů na Palestincích (úroveň násilí).⁶⁴ Na základě výsledků Kruskal-Wallisova je možné považovat výstupy jednofaktorové analýzy rozptylu za validní. Existuje statisticky významný

⁶³ Ověřeno Kolmogorov-Smirnovovým testem a Shapiro-Wilkovým testem.

⁶⁴ Žádná (0 násilných činů za sledované období 2007–2016), nízká (1–3), střední (5–10), vysoká (12–23), extrémní (27–109).

rozdíl ($p < 0,01$) v pořadí průměrů závisle proměnných v rámci jednotlivých nezávisle proměnných (viz Příloha 6).

Tab. 19 znázorňuje teoretické⁶⁵ očekávané četnosti a skutečné četnosti daných typů osad (shluky) v rámci jednotlivých kategorií násilí. Do kategorie s úrovní násilí *žádná* je oproti očekávaným hodnotám zařazeno méně osad, jejichž obyvatelé volili převážně krajně pravicové strany (shluk Krajní pravice, shluk Likud a krajní pravice) – reziduum je záporné. U osad s úrovní násilí *vysoká* a *extrémní* je oproti očekávaným hodnotám zařazeno více osad, jejichž obyvatelé volili převážně krajně pravicové strany (shluk Krajní pravice) – reziduum je kladné. U osad, jejichž voliči volili převážně středové a levicové strany (shluk Levice a střed), byla situace opačná. V případě úrovně násilí *žádná* bylo reziduum kladné; u všech zbylých kategorií bylo reziduum záporné.

Tab. 19: Četnostní tabulka jednotlivých typů osad (shluků) podle úrovně násilí. Židovské osady, Západní břeh.

Úroveň násilí		Kategorie osad (shluky)					
		Krajní pravice	Levice a střed	Charedim	Likud a Bejtenu	Likud a krajní pravice	Celkem
Žádná	Skutečná hodnota	6	24	2	9	4	45
	Očekávaná hodnota	15	10,98	2,93	8,78	7,32	45
	Reziduum	-9	13,02	-0,93	0,22	-3,32	0
Nízká	Skutečná hodnota	14	5	2	14	8	43
	Očekávaná hodnota	14,33	10,49	2,80	8,39	6,99	43
	Reziduum	-0,33	-5,49	-0,80	5,61	1,01	0
Střední	Skutečná hodnota	11	1	3	1	4	20
	Očekávaná hodnota	6,67	4,88	1,30	3,90	3,25	20
	Reziduum	4,33	-3,88	1,70	-2,90	0,75	0
Vysoká	Skutečná hodnota	6	0	1	0	2	9
	Očekávaná hodnota	3	2,20	0,59	1,76	1,46	9
	Reziduum	3	-2,20	0,41	-1,76	0,54	0
Extrémní	Skutečná hodnota	4	0	0	0	2	6
	Očekávaná hodnota	2	1,46	0,39	1,17	0,98	6
	Reziduum	2	-1,46	-0,39	-1,17	1,02	0
Celkem		41	30	8	24	20	123

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015); OCHAOPT (2017c). Volby zahrnuté do analýzy: 2006, 2009, 2013, 2015. Jednotlivé kategorie osad jsou výsledkem shlukové analýzy. Volební výsledky byly zprůměrovány. Násilné činy zahrnují roky 2007–2016.

⁶⁵ Teoretické očekávané hodnoty by nastaly v případě, kdy by nešlo zamítnout nulovou hypotézu a proměnné by na sobě byly nezávislé.

Aby mohly být naplněny předpoklady chí-kvadrát testu nezávislosti (více než 80 % buněk má očekávanou hodnotu vyšší než 5), byla proměnná Úroveň násilí sloučena do dvou kategorií: *žádná/nízká* úroveň násilí (0–3 spáchaných násilných činů ve sledovaném období) a *vysoká* úroveň násilí (5–109), viz Tab. 20.

Tab. 20: Četnostní tabulka jednotlivých typů osad (shluků) podle úrovně násilí – dvě kategorie násilí. Židovské osady, Západní břeh.

Úroveň násilí		Kategorie osad (shluky)					
		Krajní pravice	Levice a střed	Charedim	Likud a Bejtenu	Likud a krajní pravice	Celkem
Žádná/nízká	Skutečná hodnota	20	29	4	23	12	88
	Očekávaná hodnota	29,33	21,46	5,72	17,17	14,31	88
	Std. reziduum	-1,72	1,63	-0,72	1,41	-0,61	
Vysoká	Skutečná hodnota	21	1	4	1	8	35
	Očekávaná hodnota	11,67	8,54	2,28	6,83	5,69	35
	Std. reziduum	2,73	-2,58	1,14	-2,23	0,97	
Celkem		41	30	8	24	20	123

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015); OCHAOPT (2017c). Tučně jsou vyznačeny statisticky významné hodnoty standardizovaných reziduí. Volby zahrnuté do analýzy: 2006, 2009, 2013, 2015. Jednotlivé kategorie osad jsou výsledkem shlukové analýzy. Volební výsledky byly zprůměrovány. Násilné činy zahrnují roky 2007–2016.

Na základě výsledků chí-kvadrát testu nezávislosti lze konstatovat, že v rámci židovských osad na Západním břehu existuje statisticky významná závislost ($\chi^2[4] = 28,825$; $p < 0,01$) mezi volebními preferencemi (kategorie osad) a počtem spáchaných násilných činů (úroveň násilí). Statistickou významnost závislosti lze konstatovat také na základě hodnoty Cramerova V (Cramerovo V = 0,492; $p < 0,01$).

Ze statisticky významných hodnot standardizovaných reziduí (absolutní hodnota rezidua > 2), viz Tab. 20, je možné usuzovat následující: U osad, jejichž obyvatelé volili převážně krajně pravicové strany (shluk Krajní pravice), existuje oproti očekávaným hodnotám signifikantně více (standardizované reziduum = 2,73) osad s vysokou úrovní násilí. U osad, jejichž voliči volili převážně středové a levicové strany (shluk Levice a střed) a strany Likud či Jisra'el bejtenu, existuje oproti očekávaným hodnotám statisticky významně méně (standardizované reziduum = -2,58; respektive -2,23) osad s vysokou úrovní násilí.

Na základě neparametrických testů tedy lze částečně potvrdit H2. Pomocí Kruskal-Wallisova testu byla ověřena validita výsledků jednofaktorové analýzy rozptylu. Větší počet spáchaných násilných činů na Palestincích ve zkoumaném období souvisel v osadách s vyššími volebními zisky kahanistických krajně pravicových stran a do omezené míry také s vyššími volebními

zisky stran náboženského sionismu. Na základě výsledků chí-kvadrát testu nezávislosti lze konstatovat, že obyvatelé osad, kde byly voleny převážně kahanistické či nábožensko-sionistické krajně pravicové strany (shluk Krajní pravice), ve sledovaném období častěji inklinovali k násilí. Závislost volebních zisků krajně pravicových stran Šas a Jisra'el bejtenu na počtu násilných činů nebyla statisticky významná.

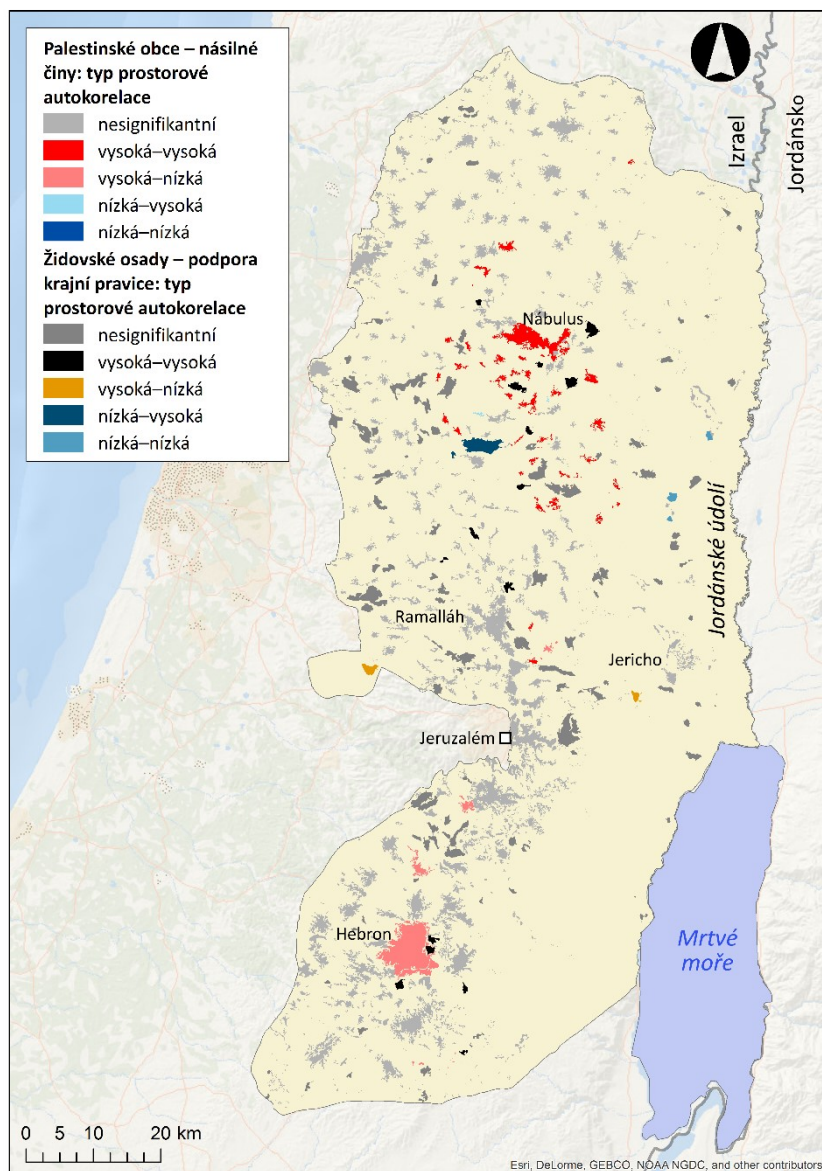
5. 3. 4. Prostorová autokorelace výskytu násilných činů a podpory krajní pravice

Součástí H2 je předpoklad, že prostorové rozmístění palestinských obcí s vyšším počtem zaznamenaných násilných incidentů souvisí s rozmístěním osad, kde dosáhla krajní pravice lepších výsledků. Na základě prostorové analýzy násilných činů již bylo dokázáno, že rozmístění násilných incidentů jak ze strany obětí (palestinské obce), tak ze strany pachatelů (osady) je nepravidelné, vyšší míra násilí se koncentruje do několika hlavních oblastí (Prostorové rozložení osadnického násilí, s. 33). Výsledky předchozí prostorové autokorelace budou v této části práce doplněny o prostorovou analýzou podpory krajní pravice v osadách.

Globální prostorová korelace podpory krajně pravicových stran v osadách je vyjádřena hodnotou Moranova I kritéria = 0,290, hodnota z-skóre 5,93 ($p < 0,001$). Jedná se tedy o pozitivní prostorovou autokorelaci: Sousední jednotky vykazují podobné hodnoty. Hodnoty obecné G-statistiky, $G(d) = 0,010$, z-skóre = 5,24 ($p < 0,001$) indikují prostorovou asociaci vysokých hodnot.⁶⁶ Hodnoty lokální prostorové autokorelace (analýza LISA) jsou znázorněny na Obr. 9. Guvernorát Nábulus je místem, kde se signifikantně ($p < 0,01$) shlukují palestinské obce s vysokým počtem osadnických násilných činů a zároveň osady, kde dosáhla krajní pravice vysokých volebních zisků. Místem, kde se rovněž v těsné blízkosti shlukují tyto proměnné, je okolí palestinského města Hebron. Místem, kde se shlukují osady s nízkými hodnotami volebních zisků krajně pravicových stran, je Jordánské údolí. Na základě vizuálního porovnání výsledků lokální prostorové autokorelace LISA je tedy možné konstatovat, že platí jedna ze součástí H2. Prostorové rozmístění palestinských obcí s vyšším počtem zaznamenaných násilných incidentů souvisí s rozmístěním osad, kde dosáhla krajní pravice lepších výsledků.

⁶⁶ Byl zvolen vzdálenostní přístup tvorby prostorových vah: mezní inverzní vzdálenost 14 673,19 m; Euklidovská metrika. Prostorové váhy byly standardizovány.

Obr. 9: Prostorové rozložení násilných činů v jednotlivých palestinských obcích a prostorové rozložení podpory krajní pravice v židovských osadách: lokální prostorová analýza, mapa prostorových shluků se signifikantními hodnotami ($p < 0,01$). Západní břeh.

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015); OCHA OPT (2017c). Zpracováno autorem v programu ArcMap 10.2. Proměnná krajní pravice zahrnuje zprůměrované volební výsledky kahanistických krajně pravicových stran. Volby zahrnuté do analýzy: 2006, 2009, 2013, 2015. Násilné činy zahrnují roky 2007–2016.

5. 4. Výsledky analýzy

Hlavním cílem práce bylo vysvětlit podmíněnosti násilných aktivit židovských osadníků na Západním břehu. Z výsledků analýzy lze konstatovat, že u židovských osad na Západním břehu existuje souvislost mezi spáchanými násilnými činy vůči Palestincům a volbou krajně

pravicových stran. Oproti předpokladům je však možné H2 potvrdit pouze částečně, výsledky analýzy se u jednotlivých krajně pravicových stran lišily.

Nejsilnější závislost mezi spáchanými násilnými činy vůči Palestincům a volebními preferencemi byla prokázána u voličů radikálních krajně pravicových stran vycházejících z kahanismu, ideologie a názorů radikálního rabína Meira Kahaneho. Kahanismus je v mnohém podobný náboženskému sionismu, nadto však obzvláště vyniká svou agresivitou, militantností a rasismem. Výsledky analýzy jsou empirickým doložením teoretických předpokladů pro chování voličů těchto stran.

Slabší, přesto však statisticky signifikantní závislost byla prokázána mezi násilnými činy a volebními zisky stran náboženských sionistů, Mafdal, později Židovský domov. Strana Židovský domov se volbami 2013 dostala do politického hlavního proudu, její charismatický předseda Naftali Benet má vysoké ambice sahající až k nejvyšším postům izraelské politiky, lze tedy očekávat, že se bude snažit distancovat od násilných incidentů svých voličů. Kdyby se navíc Benet v budoucnu stal premiérem, je možné že by zmírnil svou rétoriku a mnozí ideologičtí voliči by se mohli cítit zrazeni. Závislost mezi násilnými činy a volebními zisky strany Židovský domov tedy v budoucnu pravděpodobně neposílí.

U zbylých dvou stran, které byly na základě literatury určeny jako krajně pravicové, Šas a Jisra'el bejtenu, nelze konstatovat pozitivní závislost volebních preferencí na počtu násilných činů. U krajně pravicové strany sefardských Židů Šas byly výsledky analýzy závislosti statisticky nesignifikantní, v případě korelační analýzy výsledky signifikantní byly, závislost však byla pouze slabá. Svou roli v tom může hrát fakt, že ve všech zkoumaných volbách dosáhla strana Šas v osadách statisticky významně nižších volebních zisků oproti ziskům celostátním. U krajně pravicové strany pro rusky mluvící Židy Jisra'el bejtenu byla korelační analýzou prokázána statisticky významná závislost, oproti předpokladům H2 však opačného směru. Volební zisky této strany v osadách souvisely s nižším počtem spáchaných násilných činů. U zbylých testů nebyly výsledky statisticky významné. Ve všech zkoumaných volbách kromě roku 2013, kdy strana nekandidovala samostatně, dosáhla strana Jisra'el bejtenu v osadách také statisticky významně nižších volebních výsledků oproti výsledkům celostátním. Strana Jisra'el bejtenu je populistická, rétoricky krajně pravicová, její voliči však nejsou ideologicky založení. V osadách, kde tato strana dosáhla vysokých volebních výsledků – a nebylo jich celkově mnoho – bydlí často osadníci, kteří na Západním břehu nežijí z ideologických důvodů, nýbrž z důvodů pragmatických, většinou kvůli levnějšímu bydlení. A je tedy u nich menší předpoklad nenávisti vůči Palestincům.

U osad, jejichž obyvatelé volili převážně středové a levicové strany, byl prokázán statisticky významně nižší počet násilných činů vůči Palestincům. Volební preference v osadách pro levicové a středové strany rovněž negativně korelovaly s počtem spáchaných násilných činů. V teoretických předpokladech nebyl odpor levicových a středových voličů k násilí explicitně zmíněn, pro izraelskou levici a střed je však typická větší tolerance, někdy až sympatie k Palestincům a výsledky tak byly do jisté míry očekávatelné.

Prokázána byla také nízká až střední, statisticky významná negativní korelace mezi volebními zisky strany Likud a počtem násilných činů; a také nízká až střední (nicméně opět signifikantní) pozitivní korelace mezi volebními zisky strany Sjedenocený judaismus Tóry a počtem násilných činů. Výsledky analýzy v případě strany Likud lze vysvětlit vysokými volebními zisky této strany v lidnatých nebo odlehlých osadách, u kterých byl ve většině případů zaznamenán nízký počet násilných činů vůči Palestincům. V případě strany Sjedenocený judaismus Tóry lze situaci vysvětlit v textu zmiňovaným růstem nacionalistických nálad u charedim a rostoucí antipatií k Palestincům. V obou případech se však nejednalo o nijak silné závislosti.

Z výsledků analýzy vyplývá, že ve sledovaném období existovala závislost mezi volebními preferencemi některých krajně pravicových stran a počtem spáchaných násilných činů. Ke komplexnímu vysvětlení podmíněnosti osadnických násilných aktivit na Západním břehu to nicméně nestačí. Jak již bylo zmíněné v teoretické části, existuje několik přístupů vysvětlujících fenomén osadnického násilí na Západním břehu. Jedním z nich je přístup beroucí v potaz odplatu. Násilné činy vůči Palestincům či podpora nekompromisních krajně pravicových stran mohou být, minimálně v některých případech, reakcí na nepřátelské prostředí či násilí palestinské. Příkladem může být náchyllost k násilí a volbě krajní pravice u obyvatel osad v okolí palestinského města Nábulus. Nábulus a přilehlý uprchlický tábor Balata byl a stále je sídlem radikálů na Západním břehu, tamní obyvatelé se dopustili mnoha násilných činů v době druhé intifády (Bregman, 2015). Zvýšená násilnost a krajně pravicové smýšlení obyvatel okolních osad, jako jsou Imanuel, Itamar, Jic'har, Har Bracha či Kedumim (viz Obr. 5), tak mohou být, minimálně z části, způsobené násilím palestinským.

Dalším možným faktorem, kterým lze také vysvětlit podmíněnost osadnického násilí na Západním břehu, je umístění osady a vzdálenost od palestinských sídel. Dá se předpokládat, že čím blíže palestinské obci se osada nachází a čím hustěji je okolí zabydleno Palestinci, tím větší je pravděpodobnost vzájemných setkání a potenciálních střetů, obzvláště v kontextu situace na Západním břehu (omezené vodní zdroje, vysoká hustota zalidnění, nedostatek volné půdy). Příkladem může být osada Micpe Jericho. Její obyvatelé volili ve sledovaném období výrazně

pro krajně pravicové strany, nedopustili se však ani jednoho násilného činu vůči Palestincům (viz Tab. 15). Osada se nachází v Jordánském údolí, poměrně daleko od palestinských sídel a rovněž v blízkosti turistické památky Vádí Kelt, její obyvatelé tedy nemusí téměř vůbec přijít do kontaktu s Palestinci a nehrozí násilné střety. Příkladem opačným může být již zmíněna osada Har Bracha, která se nachází v těsné blízkosti města Nábulus. S počtem spáchaných násilných činů se řadí na třetí místo (Tab. 4: Osady, jejichž obyvatelé spáchali nejvíce násilných činů vůči Palestincům. Západní břeh, období 2007–2016.), co se však týká průměrných výsledků kahanistických krajně pravicových stran, nachází se až na 24. místě.

6. Závěr

V době dopisování práce si Palestinci na Západním břehu připomínali smutné výročí. V červnu 2017 to bylo přesně 50 let, co Izrael v takzvané Šestidenní válce jednoznačně porazil vojska svých arabských sousedů a obsadil mimo jiné Západní břeh a Jeruzalém. Izraelská kontrola Západního břehu měla od svého počátku mnoho negativních dopadů na život tamních palestinských obyvatel. Mírové dohody z první poloviny 90. let problémy nevyřešily, pouze pod záštitou míru okupaci potvrdily a legitimizovaly a nekončící okupace je tak pravděpodobně jedna z největších překážek mírového urovnání Izraelců a Palestinců.

S izraelskou okupací Západního břehu souvisí dvě hlavní témata této práce, násilí židovských osadníků a izraelská krajní pravice. Izrael v rozporu s mezinárodním právem (Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land, 1907; Protection of Civilian Persons in Time of War, 1949) přesouvá na okupované území civilní obyvatelstvo. V roce 2015 žilo ve Východním Jeruzalémě a na území Západního břehu okolo 600 tisíc židovských osadníků (PCBS, 2015). Mnoho z nich, ačkoliv pochopitelně ne všichni, se dopouští násilných činů vůči Palestincům a velká část z nich, i když opět ne všichni, volí ve volbách do parlamentu krajně pravicová uskupení.

Izraelská krajní pravice se svou rétorikou i voličskou základnou v něčem podobá, ale v mnohém také odlišuje od krajní pravice evropské. Krajně pravicové strany v Izraeli zdůrazňují specifická témata nacionalismu, víry a územní kontroly okupovaných území – územní maximalismus a s tím i spojené nepřátelství vůči Palestincům (Pedahzur, 2001). V extrémním případě mají izraelské krajně pravicové strany svou rétoriku založenou na agresivitě, rasismu a militantnosti, což se týká především stran kahanistických, vycházejících z ideologie zakázané extrémistické strany Kach. Jakožto krajně pravicové byly do analýzy zařazeny čtyři strany/skupiny stran: strany vycházející z ideologie kahanismu; náboženští sionisté; sefardská strana Šas a strana ruských přistěhovalců Jisra'el bejtenu. Na základě teoretických přístupů zkoumajících osadnické násilí a izraelskou krajní pravici bylo možné předpokládat, že násilné činy a volba pro krajní pravici spolu na úrovni osad souvisí. Předkládaná práce měla za cíl tento vztah statisticky ověřit.

Hlavním cílem práce bylo vysvětlit podmíněnosti násilných aktivit židovských osadníků na Západním břehu. Na úrovni osad (N = 123) byla kvantitativní statistickou analýzou zkoumána souvislost krajně pravicových volebních preferencí s výskytem násilných činů vůči palestinským obyvatelům Západního břehu. Kvantitativní prostorovou analýzou byla

zkoumána pravidelnost výskytu násilných činů a také jejich souvislost s výsledky voleb. Jako zdroj dat byly použity volně dostupné výsledky izraelských voleb z let 2006, 2009, 2013 a 2015. Data ohledně násilných činů byla získána z volně dostupných reportů OCHAOPT (2017c).

V práci byly ověřovány následující výzkumné otázky a s nimi spojené hypotézy:

- H1: Jaké jsou politické preference obyvatel židovských osad na Západním břehu? Obyvatelé židovských osad inklinují k volbám politických stran, které reprezentují jejich (bezpečnostní) zájmy a krajně pravicové strany tak dosahují v osadách signifikantně lepších výsledků než celostátně.
- H2: Existuje na úrovni osad souvislost mezi volbou pro krajní pravici a počtem spáchaných násilných činů vůči Palestincům? Existuje souvislost mezi spácháním násilného činu a volbou pro krajní pravici – obyvatelé osad, kde krajní pravice dosáhla lepších volebních výsledků, častěji inklinovali k násilí vůči Palestincům. Rozmístění palestinských obcí s vyšším počtem zaznamenaných násilných incidentů souvisí s rozmístěním osad, kde dosáhla krajní pravice lepších výsledků.
- H3: Jaké je prostorový vzorec násilných činů vůči Palestincům na Západním břehu? Je možné očekávat nepravidelné rozmístění násilných incidentů, vyšší míra násilí se koncentrovala do několika hlavních oblastí.
- H4: Jak vysoká je volební účast židovských osadníků na Západním břehu? Souvisí volba pro krajní pravici s vyšší volební účastí? Lze předpokládat signifikantně vyšší průměrnou volební účast v osadách oproti celostátnímu průměru. Volební zisky krajní pravice v jednotlivých osadách korelovaly s volební účastí.

H1 bylo možné částečně potvrdit na základě analýz výsledků jednotlivých voleb. Ve všech zkoumaných volbách dosáhly kahanistické krajně pravicové strany a strany náboženského sionismu v osadách signifikantně vyšších volebních zisků než celostátně. O zbylých dvou krajně pravicových stran, Šas a Jisra'el bejtenu, byla situace opačná – tyto strany dosáhly v osadách signifikantně nižších volebních zisků. Radikální kahanisté i náboženští sionisté mají svou ideologii založenou na územní kontrole Západního břehu a na implicitní či explicitní antipatii vůči Palestincům, zastávají tím pádem zájmy velké části osadníků. U stran Šas je elektorát tvořen chudším obyvatelstvem, které se v mnohém nachází mimo území Západního břehu. Stejně tak Židé ze zemí bývalého Sovětského svazu, kteří nejčastěji volí stranu Jisra'el bejtenu, obývají sídla mimo okupovaná území.

H2 bylo možné částečně potvrdit na základě kvantitativní a prostorové analýzy výsledků voleb v souvislosti s výskytem osadnického násilí vůči Palestincům. Z výsledků analýzy vyplývá, že ve sledovaném období existovala na úrovni osad závislost mezi volebními preferencemi pro některé krajně pravicové strany a počtem spáchaných násilných činů vůči Palestincům. Statisticky nejsilnější závislost byla prokázána u osad, kde dosáhly vysokých volebních zisků radikální krajně pravicové strany vycházející z kahanismu, rasistické militantní ideologie. Slabší, přesto však statisticky signifikantní závislost byla prokázána mezi počtem násilných činů a volebními zisky stran náboženských sionistů (strana Mafdal, později Židovský domov). U zbylých dvou stran, které byly na základě literatury určeny jako krajně pravicové, Šas a Jisra'el bejtenu, nelze na úrovni osad konstatovat pozitivní závislost volebních preferencí na počtu násilných činů. U krajně pravicové strany sefardských Židů Šas byly výsledky analýzy závislosti statisticky nesignifikantní, v případě korelační analýzy výsledky signifikantní byly, závislost však byla pouze slabá. U krajně pravicové strany pro rusky mluvící Židy Jisra'el bejtenu byla, oproti předpokladům H2, prokázána statisticky významná negativní korelace. Volební zisky této strany v osadách souvisely s nižším počtem spáchaných násilných činů. Rozložení osad, kde dosáhla krajní pravice vysokých volebních zisků, bylo nepravidelné. Vysoké hodnoty se koncentrovaly do blízkosti palestinských obcí, kde byly koncentrovány vysoké hodnoty osadnického násilí. Prostorové rozmístění palestinských obcí s vyšším počtem zaznamenaných osadnických násilných incidentů souviselo s rozmístěním osad, kde dosáhla krajní pravice lepších volebních výsledků.

H3 byla potvrzena pomocí prostorové autokorelace. Rozmístění osadnických násilných incidentů vůči Palestincům bylo ve zkoumaných letech nepravidelné. Vyšší míra násilí se statisticky významně koncentrovala do několika oblastí, především do okolí města Nábulus.

H4 byla částečně potvrzena na základě analýzy výsledků jednotlivých voleb. Ve všech zkoumaných volbách, u kterých byla k dispozici data za volební účast v osadách (tj. kromě roku 2006), existovala na úrovni osad statisticky významná pozitivní korelace mezi procentními zisky stran náboženského sionismu a volební účastí. Statisticky významná, nicméně výrazně slabší pozitivní korelace byla také mezi volební účastí a volebními zisky kahanistických krajně pravicových stran. Potvrdil se tak předpoklad Norris (2005). Izraelští voliči izraelské krajní pravice jsou spokojeni se svojí vládou, stavem demokracie a férovostí volebního procesu. Ve všech zkoumaných volbách byla volební účast v osadách signifikantně vyšší než celostátně.

K formulaci předpokladů práce byla využita teorie štěpných linií od Lipseta a Rokkana (1967). Zkoumání uplatnitelnosti teorie štěpných linií na izraelskou společnost a identifikace

případných štěpných linií v izraelské společnosti byly dílčí cíle této práce. Rozložení štěpných linií v izraelské společnosti je možné prokázat na podpoře specifických politických stran v osadách v rámci jednotlivých voleb. Teorii lze prokázat také na základě výsledků shlukové analýzy. Ve společnosti izraelských osadníků jsou přítomny štěpné linie a tyto linie vedou v určitých osadách k podpoře daných politických stran. Ačkoliv dosáhly krajně pravicové strany, konkrétně strany náboženského sionismu a strany vycházející z kahanismu, v osadách vysokých volebních zisků, tvoří židovské osady na Západním břehu ideologicky jednotný blok. Mezi osady Západního břehu se kromě těch religiózních, s obyvatelstvem volícím krajní pravici řadí také osady se specifickým obyvatelstvem a se specifickými volebními preferencemi: osady s převahou ultraortodoxních Židů volících strany zastávající jejich zájmy (Sjednocený judaismus Tóry); zemědělské osady, jejichž obyvatelé volí převážně levicové či středové strany; a osady s obyvatelstvem ze zemí bývalého Sovětského svazu, které volí stranu pro ruský mluvící Židy Jisra'el bejtenu.

Nejvýrazněji utváří vzorec volební podpory v osadách na Západním břehu štěpná linie pragmatický – nekompromisní přístup k Arabům (levice–pravice) a štěpná linie sionismus–antisíonismus. Většina krajně pravicových osadníků z principu věci – silně militarizovaný život v nepřátelském prostředí – zastává nekompromisní přístup k Arabům (Palestincům). Izraelská kontrola Západního břehu, biblické Svaté země, je rovněž nosným bodem izraelského nacionalismu. Většina krajně pravicových osadníků jsou tedy sionisté (nacionalisté), ve většině případů pak náboženští sionisté, případně kahanisté.

Ačkoliv z výsledků analýzy vyplývá, že ve sledovaném období existovala závislost mezi volebními preferencemi některých krajně pravicových stran a počtem spáchaných násilných činů, ke komplexnímu vysvětlení podmíněnosti osadnických násilných aktivit na Západním břehu to nestačí. Násilné činy vůči Palestincům či podpora nekompromisních krajně pravicových stran mohou být, minimálně v některých případech, reakcí na nepřátelské prostředí či násilí palestinské. Dalším možným faktorem, kterým lze také vysvětlit podmíněnost osadnického násilí na Západním břehu, je umístění osady a její vzdálenost od palestinských sídel.

Ke zpracování všech podmíněností osadnického násilí není rozsah textu na úrovni diplomové práce dostatečný. Povaha aplikovaných metod neumožňuje zcela odhalit kauzální řetězec závislostí. Předkládaná práce měla explorační charakter – odhalit prostorové vzorce násilí na Západním břehu. Pozornost byla věnována izraelským pachatelům konfliktu a izraelské

politické scéně. Jelikož data ohledně palestinských násilných činů vůči osadníkům jsou také dostupná, a to ze stejného zdroje (OCHAOPT, 2017c), je v tomto případě prostor pro rozšiřující výzkum. Analyzovány by mohly být také volební preference palestinských politických stran hlásajících nenávist vůči Židům (např. hnutí Hamás) v souvislosti s palestinským výskytem násilí. Rozšiřující poznatky by rovněž mohla přinést podrobnější prostorová analýza vztahů palestinských a židovských obcí na Západním břehu, případně analýza jiných prostorových faktorů (počet turistů, klimatické podmínky, hustota zalidnění). Navazující výzkum by tak mohl v konečném důsledku pomoci odhalit determinanty násilí na Západním břehu a jeho kauzální příčiny.

Seznam literatury a zdrojů

ABRAMSON, Y. (2017): Making a homeland, constructing a diaspora: The case of Taglit-Birthright Israel. *Political Geography*, 58, č. 1, s. 14–23.

AGBARIA, A. K. (2016): The ‘right’ education in Israel: segregation, religious ethnonationalism, and depoliticized professionalism. *Critical Studies in Education*. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17508487.2016.1185642>. [6. 3. 2017]

AGNEW, J. (1987): *Place and Politics: The geographical mediation of state and society*. Allen and Unwin, Boston and London.

Amnesty International (2017): *Amnesty International Report 2016/17*. Amnesty International, London.

ARAN, G., HASSNER, R. E. (2013): Religious Violence in Judaism: Past and Present. *Terrorism and Political Violence*, 25, č. 3, s. 355–405.

ARIAN, A., SHAMIR, M. (2008): A Decade Later, the World Had Changed, the Cleavage Structure Remained. *Israel 1996—2006. Party Politics*, 14, č. 6, s. 685–705.

ART, D. (2011): *Inside the Radical Right*. Cambridge University Press, Cambridge.

ARURI, N. (2011): United States policy and Palestine: Oslo, the Intifada and erasure. *Race & Class*, 52, č. 3, s. 3–20.

ATMOR, N., FRIEDBERG, C. (2016): Who turned out at the polls? Socioeconomic and geographic perspectives on 2015 voter turnouts in Israel. *Israel Affairs*, 22, č. 3–4, s. 597–612.

ATRAN, S., GINGES, J. (2012): Religious and Sacred Imperatives in Human Conflict. *Science*, 336, č. 6083, s. 855–857.

B’TSELEM (2002): *Land Grab: Israel’s Settlement Policy in the West Bank*. B’Tselem, Jerusalem.

B’TSELEM (2012): *The Separation Barrier – Statistics*. http://www.btselem.org/separation_barrier/statistics. [10. 4. 2017].

B’TSELEM (2013): *Acting the Landlord: Israel’s Policy in Area C, the West Bank*. B’Tselem, Jerusalem.

B'TSELEM (2016): Expel and Exploit: The Israeli Practice of Taking over Rural Palestinian Land. B'Tselem, Jerusalem.

BAR-TAL, D. (2007): Sociopsychological Foundations of Intractable Conflicts. *American Behavioral Scientist*, 50, č. 11, s. 1430–1453.

BASTL, M., MAREŠ, M., SMOLÍK, J., VEJVODOVÁ, P. (2011): *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Grada, Praha.

BAUER, M., BLATTMAN, C., CHYTILOVÁ, J., HENRICH, J., MIGUEL, E., MITTS, T. (2016): The legacy of war on social and political behaviour. <http://voxeu.org/article/legacy-war-social-and-political-behaviour>. [12. 4. 2017].

BBC (2016): Mavi Marmara: Why did Israel stop the Gaza flotilla? <http://www.bbc.com/news/10203726>. [20. 1. 2017]

BBC (2017): Israel approves first new West Bank settlement in 20 years. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-39449510>. [17. 4. 2017].

BEN-RAFAEL, E. (2008): The Faces of Religiosity in Israel: Cleavages or Continuum? *Israel Studies*, 13, č. 3, s. 89–113.

BENVENISTI, E. (1993): *The International Law of Occupation*. Princeton University Press, Princeton.

BERREBI, C., KLOR E. F. (2008): Are Voters Sensitive to Terrorism? Direct Evidence from the Israeli Electorate. *American Political Science Review*, 102, č. 3, s. 279–301.

BOUDREAU, G. B. (2014): Radicalization of the Settlers' Youth: Hebron as a Hub for Jewish Extremism. *Global Media Journal*, 7, č. 1, s. 69–85.

BREGMAN, A. (2015): *Cursed Victory. A History of Israel and the Occupied Territories*. Penguin Books, London.

BURSTEIN, P. (1978): Social Cleavages and Party Choice in Israel: A Log-Linear Analysis. *American Political Science Review*, 72, č. 1, s. 96–109.

COHEN, M. R. (2013): *Pod křížem a půlměsícem. Židé ve středověku*. Vyšehrad, Praha

COHEN-ALMAGOR, R. (1994): *The Boundaries of Liberty and Tolerance: The Struggle against Kahanism in Israel*. University Press of Florida, Gainesville.

Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. (1949): <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/INTRO/380>. [5. 4. 2017]

Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land. (1907): <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/195>. [5. 4. 2017]

CONVERSI, D. (2003): Resisting primordialism and other –isms: in lieu of conclusion. In: Conversi, D: Ethnonationalism in the Contemporary World. Walker Connor and the study of nationalism. Routledge, London, New York, s. 269–290.

ČEJKA, M. (2006): Náboženství a konfliktní linie v Izraeli a jejich vliv na izraelský stranicko-politický systém. Disertační práce. Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií FSS MU, Brno.

ČEJKA, M. (2009): Judaismus a politika v Izraeli. Barrister & Principal, Brno.

ČEJKA, M. (2016): Horké léto v Palestině. <http://www.advojka.cz/archiv/2016/15>. [23. 3. 2017]

DE VAUS, D. (2002): Surveys in Social Research. Taylor & Francis, Abingdon.

DISKIN, A., HAZAN, R. Y. (2007): The Knesset election in Israel, March 2006. Electoral Studies, 26, č. 3, s. 707–711.

DUTTER, L. E. (1979): Review: Political Culture in Israel, Cleavage and Integration among Israeli Jews by Eva Etzioni-Halevy; Rina Shapira. The Middle East Journal. 33, č. 3, s. 372–373.

EIRAN, E., KRAUSE, P. (2016): Old (Molotov) cocktails in new bottles? “Price-tag” and settler violence in Israel and the West Bank. Terrorism and Political Violence, s. 1–21.

EL-ATRASH, A. (2016): Implications of the Segregation Wall on the Two-state Solution. Journal of Borderlands Studies, 31, č. 3, s. 365–380.

ETZIONI-HALEVY, E., SHAPIRA, R. (1977): Political culture in Israel: Cleavage and integration among Israeli Jews. Praeger Publishers, London.

FEIGE, M. (2013): Soft power: The meaning of home for Gush Emunim settlers. The Journal of Israeli History, 32, č. 1, s. 109–126.

- FLORA, P., KUHNLE, S., URWIN, D. (1999): *State Formation, Nation-Building, and Mass Politics in Europe. The Theory of Stein Rokkan*. Oxford University Press, Oxford.
- FREEDMAN, M., KANER, O., KAPLAN, I. (2014): Voting for extreme right parties in Israel: Evidence from the 2009 elections. *Electoral Studies*, 34, č. 1 s. 68–77.
- FREEDOM HOUSE (2017): *Freedom in the World 2017*. Freedom House, Washington.
- GANS, C. (2008): *A Just Zionism. On the Morality of the Jewish State*. Oxford University Press, Oxford.
- GAZIT, N. (2014): State-sponsored Vigilantism: Jewish Settlers' Violence in the Occupied Palestinian Territories. *Sociology*, 49, č. 3, s. 438–454.
- GELLNER, E. (1983): *Nations and Nationalism*. Cornell University Press, Ithaca.
- GELLNER, E. (1997): *Nationalism*. New York University Press, New York.
- GETMANSKY, A., SINMAZDEMIR, T. (2017): Settling on Violence: Expansion of Israeli Outposts in the West Bank in Response to Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, s. 1–19.
- GETMANSKY, A., ZEITZOFF, T. (2014): Terrorism and Voting: The Effect of Rocket Threat on Voting in Israeli Elections. *American Political Science Review*, 108, č. 3, s. 588–604.
- GHANEM, A. (1998): State and minority in Israel: the case of ethnic state and the predicament of its minority. *Ethnic and Racial Studies*, 21, č. 3, s. 427–448.
- GHANEM, A. (2013): *Ethnic Politics in Israel: The Margins and the Ashkenazi Centre*. Routledge, London, New York.
- GHANEM, A., BAVLY, D. A. (2016): Seeking an Egalitarian State in Palestine/Israel: The Recent Debate about Binationalism. *Constellations*, 23, č. 3, s. 329–339.
- GOLDBERG, A. B. (2001): 'Abandoned' in the Jordan Valley. *The Jerusalem Report*. <http://molokane.org/subbotniki/Israel/Yitav.html>. [10. 5. 2017]
- GORDON, N. (2008): From Colonization to Separation: exploring the structure of Israel's occupation. *Third World Quarterly*, 29, č. 1, s. 25–44.
- GORDON, N., RAM, M. (2016): Ethnic cleansing and the formation of settler colonial geographies. *Political Geography*, 53, č. 1, s. 20–29.
- HANDEL, A. (2016): What is occupied in Palestine? *Political Geography*, 53, č. 1, s. 86–88.

HASSON, S. (2005): Disengagement – And What After? The Floersheimer Institute for Policy Studies, Jerusalem.

HELLER, E., COHEN, C., BUBLIL, D., OMAR, F. (2016): The Israeli Democracy Index 2016. The Israel Democracy Institute, Jerusalem.

HERZL, T. (2009): Židovský stát. Pokus o moderní řešení židovské otázky. Academia, Praha.

HESS, M. (2010): Rome and Jerusalem: A Study in Jewish Nationalism. Nabu Press, Charleston.

HILAL, J. (2015): Rethinking Palestine: settler-colonialism, neoliberalism and individualism in the West Bank and Gaza Strip. Contemporary Arab Affairs, 8, č. 3, s. 351–362.

HIRSCH-HOEFLER, S., CANETTI, D., EIRAN, E. (2016): Radicalizing Religion? Religious Identity and Settlers' Behavior. Studies in Conflict & Terrorism, 39, č. 6, s. 500–518.

HOBBSAWN, E. J. (1983): Introduction: Inventing Traditions. In: Hobsbawn, E. J.; Ranger, T. J. Eds., The Invention of Tradition. Cambridge University Press, Cambridge.

HOWSON, L. (2015): Lessons from Shas about Israel. The Middle East Journal, 69, č. 3, s. 397–412.

Human Rights Watch (2016): Occupation, Inc. How Settlement Businesses Contribute to Israel's Violations of Palestinian Rights. Human Rights Watch, New York.

Human Rights Watch (2017): World Report 2017. Human Rights Watch, New York.

CHAPMAN, C. (2015): Whose Promised Land?: The continuing conflict over Israel and Palestine. Lion Hudson, Oxford.

JAEGER, D. A., KLOR E. F., MIAARI S. H., PASERMAN M. D. (2012): The struggle for Palestinian hearts . and minds: Violence and public opinion in the Second Intifada. Journal of Public Economics, 96, č. 3–4., s. 354–368.

JOHNSON, P. (1995): Dějiny židovské národa. Rozmluvy, Praha.

KAHANE, M. (1988): The Only Solution. Judaism, 37, č. 4, s. 431–433.

KAPLAN, E. (2005): The Jewish Radical Right: Revisionist Zionism and Its Ideological Legacy. University of Wisconsin Press, Madison.

KAPLAN, R. D. (2013): Pomsta geografie. Karolinum, Praha.

KIMMERLING, B. (1985): Between the primordial and the civil definitions of the collective identity: 'Eretz Israel' or the State of Israel? In: Eisenstadt, S. N., Cohen, E., Lissak, M., Almagor, U.: Comparative Social Dynamics: Essays in Honor of S. N. Eisenstadt. Westview Press, Boulder. s. 262–283.

KIMMERLING, B. (1999): Religion, Nationalism and Democracy in Israel. *Constellations*. 6, č. 3, s. 339–363.

KLECZEWSKI, D., AMOSSY, R. (2016): Pragmatic and value-based argumentation in the 2015 Israeli elections. *Israel Affairs*, 22, č. 3–4, s. 772–787.

KNESSET MEMBERS (2016): Michael Ben Ari. https://www.knesset.gov.il/mk/eng/mk_eng.asp?mk_individual_id_t=841. [7. 3. 2017]

KOHN, H. (1955): *Nationalism: Its Meaning and History*. Van Nostrand, New York.

KOHN, H. (1967): *The idea of nationalism, a study in its origins and background*. Collier Books, New York.

KOPEČEK, L. (2002): Aplikace rokkanovské teorie cleavages na české politické strany na počátku éry masové politiky. *Středoevropské politické studie*, 4, č. 2–3.

KRIESBERG, L. (2005): Nature, dynamics, and phases of intractability. In: Crocker, C. A., Hampson, F. O., Aall, P. Eds., *Grasping the nettle: Analyzing cases of intractable conflict*. United States Institute of Peace, Washington.

KRUPP, M. (1999): *Sionismus a stát Izrael*. Vyšehrad, Praha.

LEON, N. (2015): Rabbi 'Ovadia Yosef, the Shas Party, and the Arab-Israeli Peace Process. *The Middle East Journal*, 69, č. 3, s. 379–395.

LEVINSON, C. (2013): The Organization Behind Illegal West Bank Outpost Construction. *Haaretz*. <http://www.haaretz.com/israel-news/the-organization-behind-illegal-west-bank-outpost-construction.premium-1.523823>. [10. 3. 2017]

LIPSET, S. M., ROKKAN, S. (1967): Cleavage Structures, Party systems and voter alignments: An Introduction. In: Lipset, S. M.; Rokkan, S. Eds., *Party systems and voter alignments: cross-national perspectives*. The Free Press, New York.

MAREŠ, M. (2003): *Pravicový extremismus a radikalismus a v ČR*. Barrister & Principal, Brno.

- MASALHA, N. (2007): *The Bible and Zionism: Invented Traditions, Archaeology and Post-Colonialism in Israel-Palestine*. Zed Books, New York, London.
- MENDEL, M. (2000): *Náboženství v boji o Palestinu*. Atlantis, Brno.
- MENDEL, M. (2016): *Arabské jaro*. Academia, Praha.
- MENDELSON, B. (2014): State Authority in the Balance: The Israeli State and the Messianic Settler Movement. *International Studies Review*, 16, č. 4, s. 499–521.
- MILLER, B. (2016): Israel–Palestine: One State or Two: Why a Two- State Solution is Desirable, Necessary, and Feasible. *Ethnopolitics*, 14, č. 4, s. 438–452.
- MOSHE, M. (2016): The enemy within us: emotional politics in the 2015 Israeli elections. *Israel Affairs*, 22, č. 3–4, s. 760–771.
- MUDDE, C. (2004): The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39, č. 4, s. 541–563.
- MUDDE, C. (2007): *Populist radical right parties in Europe*. Cambridge University Press, Cambridge.
- NAOR, A. (2015): ‘A simple historical truth’: Judea, Samaria and the Gaza Strip in Menachem Begin's ideology. *Israel Affairs*, 21, č. 3, s. 462–481.
- NEWMAN, D. (2005): From Hitnachalut to Hitnatkut: The Impact of Gush Emunim and the Settlement Movement on Israeli Politics and Society. *Israel Studies*, 10, č. 3, s. 192–224.
- NIKSIC, O., EDDIN, N. N., CALI, M. (2014): *Area C and the Future of the Palestinian Economy*. The World Bank, Washington.
- NORRIS, P. (2005): *Radical Right. Voters and Parties in the Electoral Market*. Cambridge University Press, Cambridge.
- OESCH, D. (2012): The class basis of the cleavage between the New Left and the radical right. In: Rydgen, J.: *Class Politics and the Radical Right*. Routledge, London, New York, s. 31–52.
- OHCHR (2013): *Update on Settler Violence in the West Bank, including East Jerusalem*. OHCHR, Geneva.
- OCHAOPT (2011a): *Occupied Palestinian Territory. Barrier Update. Special Focus*. OCHAOPT, Jerusalem.
- OCHAOPT (2011b): *Israeli Settler Violence in the West Bank*. OCHAOPT, Jerusalem.

OCHAOPT (2012a): Palestinian Villages Affected by Violence from Yitzhar Settlement and Outposts. OCHAOPT, Jerusalem.

OCHAOPT (2012b): The humanitarian impact of Israeli settlement policies. OCHAOPT, Jerusalem.

OCHAOPT (2013a): The Humanitarian Impact of the Barrier. OCHAOPT, Jerusalem.

OCHAOPT (2013b): The Humanitarian Impact of Israeli Settlements in Hebron City. OCHAOPT, Jerusalem.

OCHAOPT (2014): Area C of the West Bank: Key humanitarian concerns. OCHAOPT, Jerusalem.

OCHAOPT (2015a): Humanitarian Atlas 2015. OCHAOPT, Jerusalem.

OCHAOPT (2016): Fragmented Lives: Humanitarian Overview 2015. OCHAOPT, Jerusalem.

OREN, N. (2010): Israeli identity formation and the Arab–Israeli conflict in election platforms, 1969–2006. *Journal of Peace Research*, 47, č. 2, s. 193–204.

PAECE NOW (2017): Settlements Watch: Data. <http://peacenow.org.il/en/settlements-watch/settlements-data/population>. [12. 4. 2017].

PAINE, R. (1995): Behind the Hebron Massacre, 1994. *Anthropology Today*, 11, č. 1, s. 8–15.

PASSIA (2012): Area C. The Key to the Two-State Solution. PASSIA, Jerusalem. The Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs

PEDAHZUR, A. (2001): The Transformation of Israel's Extreme Right. *Studies in Conflict & Terrorism*, 24, č. 1, s. 25–42.

PEDAHZUR, A., PERLIGER, A. (2003): The cause of vigilante political violence: The case of Jewish settlers. *Civil Wars*, 6, č. 3, s. 9–30.

PEFFLEY, M., HUTCHISON, M., SHAMIR, M. (2015): The Impact of Persistent Terrorism on Political Tolerance: Israel, 1980 to 2011. *American Political Science Review*, 109, č. 4, s. 817–832.

PROVISIONAL GOVERNMENT OF ISRAEL (1948): The Declaration of the Establishment of the State of Israel. https://www.knesset.gov.il/docs/eng/megilat_eng.htm. [21. 1. 2017]

RAHAT, G., HAZAN, R. Y. (2009): One winner, two winners, no winners: The 2009 elections in Israel. *Representation*, 45, č. 4, s. 405–420.

RAHAT, G., HAZAN, R. Y. (2013): Increased personalisation in an unstable party system: The 2013 elections in Israel. *Representation*, 49, č. 3, s. 375–389.

RAHAT, G., HAZAN, R. Y., BEN-NUN BLOOM, P. (2016): Stable Blocs and Multiple Identities: The 2015 Elections in Israel. *Representation*, 52, č. 1, s. 99–117.

ROBERTS, A. (1990): Prolonged Military Occupation: The Israeli-Occupied Territories Since 1967. *The American Journal of International Law*, 84, č. 1, s. 44–103.

ROLSTON, B. (2005): ‘An effective mask for terror’: Democracy, death squads and Northern Ireland. *Crime, Law, and Social Justice*, 44, č. 2, s. 181–203.

ROTH, A. (2015): ‘Something new begins’ – religious Zionism in the 2013 elections: from decline to political recovery. *Israel Affairs*, 21, č. 2, s. 209–229.

ROUHANA, N., GHANEM, A. (1998): The Crisis of Minorities in Ethnic States: The Case of Palestinian Citizens in Israel. *International Journal of Middle East Studies*, 30, č. 3, s. 321–346.

RUDNITZKY, A. (2015): Arab Citizens of Israel Early in the Twenty-First Century. Institute for National Security Studies, Tel Aviv.

RUDNITZKY, A. (2016): Back to the Knesset? Israeli Arab vote in the 20th Knesset elections. *Israel Affairs*, 22, č. 3–4, s. 683–696.

RYNHOLD, J. (2007): Peace and Security in the 2006 Election. *Israel Affairs*, 13, č. 2, s. 384–400.

RYNHOLD, J. (2010): Peace and security in the 2009 election. *Israel Affairs*, 16, č. 1, s. 142–164.

SALTZMAN, I. Z. (2017): Not So “Special Relationship”? US-Israel Relations During Barack Obama’s Presidency. *Israel Studies*, 22, č. 1, s. 50–75.

SAND, Š. (2015): Jak byl vynalezen židovský národ. Rybka Publishers, Praha.

Security Council (1967): Resolution 242 (1967) of 22 November 1967. <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7D35E1F729DF491C85256EE700686136>. [5. 4. 2017]

SHIHAKI, K. (2013): Poll Number (50). Palestinian Center for Policy and Survey Research, Ramallah.

SHINDLER, C. (2013): The Invention of the Jewish People (review). *Shofar: An Interdisciplinary Journal of Jewish Studies*, 31, č. 2, s. 137–139.

SHINDLER, C. (2015): *The Rise of the Israeli Right: From Odessa to Hebron*. Cambridge University Press, Cambridge.

SCHECHTER, A. (2017): “We’ve Won”: How Trump Empowers Israel’s Far Right. *World Policy Journal*, 34, č. 1, s. 33–41.

SMITH, A. D. (1991): *National Identity*. Penguin Books, London.

SMITH, A. D. (1998): *Nationalism and Modernism*. Routledge, London, New York.

SPRINZAK, E. (1991): *The Ascendace of Israel’s Radical Right*. Oxford University Press, Oxford and New York.

STEVENSON, J. (2017): US–Israel relations under Trump. *Strategic Comments*, 23, č. 2, s. viii–x.

TARTIR, A. (2016): Palestine–Israel: Decolonization Now, Peace Later. *Mediterranean Politics*, 21, č. 3, s. 457–460.

TARTIR, A., MARTINS, B. O. (2016): Introduction: Prospects for Palestinian–Israeli Relations: What Lies Ahead. *Mediterranean Politics*, 21, č. 3, s. 428–431.

THE ECONOMIST (2017): Six days of war, 50 years of occupation Israel still occupies Palestinian land 50 years after its six-day war. <http://www.economist.com/news/special-report/21722033-israel-has-become-powerful-and-rich-has-not-found-peace-palestiniansnor>. [14. 6. 2017]

THE ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT (2017): *Democracy Index 2016*. The Economist Intelligence Unit, London, New York, Hong Kong.

THE STATE OF ISRAEL (2014): *The Electoral System in Israel*. https://knesset.gov.il/description/eng/eng_mimshal_beh.htm. [16. 5. 2017]

THE STATE OF ISRAEL (2015): *Knesset Elections Results*. https://www.knesset.gov.il/description/eng/eng_mimshal_res.htm. [10. 3. 2017]

The Universal Declaration of Human Rights (1948): <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>. [6. 4. 2017]

THRALL, N. (2016): The Two-Stage Solution: Toward a Long-Term Israeli–Palestinian Truce. *Mediterranean Politics*, 21, č. 3, s. 432–436.

TILLY, C. (1992): *Coercion, Capital and European States AD 990–1992*. Blackwell, Cambridge (Massachusetts), Oxford.

UNITED NATIONS (1947): Resolution 181 (II). Future government of Palestine. <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7F0AF2BD897689B785256C330061D253>. [20. 1. 2017]

VATER, R. (2016): Beyond bi-nationalism? The Young Hebrews versus the ‘Palestinian issue’. *Journal of Political Ideologies*, 21, č. 1, s. 45–60.

WEINBLUM, S. (2008): Cleavages and political party system in Israel: applying Lipset and Rokkan’s model to a non-Western case. *Cevipol*, Brusel.

WEINBLUM, S. (2013): Religion in the Israeli Parliament: a typology. *Religion, State & Society*, 42, č. 2–3, s. 283–298.

WEINBLUM, S. (2015): *Security and Defensive Democracy in Israel: A Critical Approach to Political Discourse*. Routledge, London, New York

WEIZMAN, E. (2016): Decolonising Israeli society? Resistance to Zionism as an educative practice. *Ethnicities*, s. 1–24.

WORLD BANK (2014): *Seeing is Believing. Poverty in The Palestinian Territories*. The World Bank, Washington.

YESH DIN (2015): *Law enforcement on Israeli civilians in the West Bank*. Yesh Din, Jerusalem.

ZERTAL, I., ELDAR, A. (2007): *Lords of the land: The war over Israel’s settlements in the occupied territories, 1967–2007*. Nation Books, New York.

ŽABOTINSKÝ, V. Z. (1926): The Iron Wall. <http://www.jewishvirtuallibrary.org/quot-the-iron-wall-quot>. [27. 3. 2017]

Statistická data

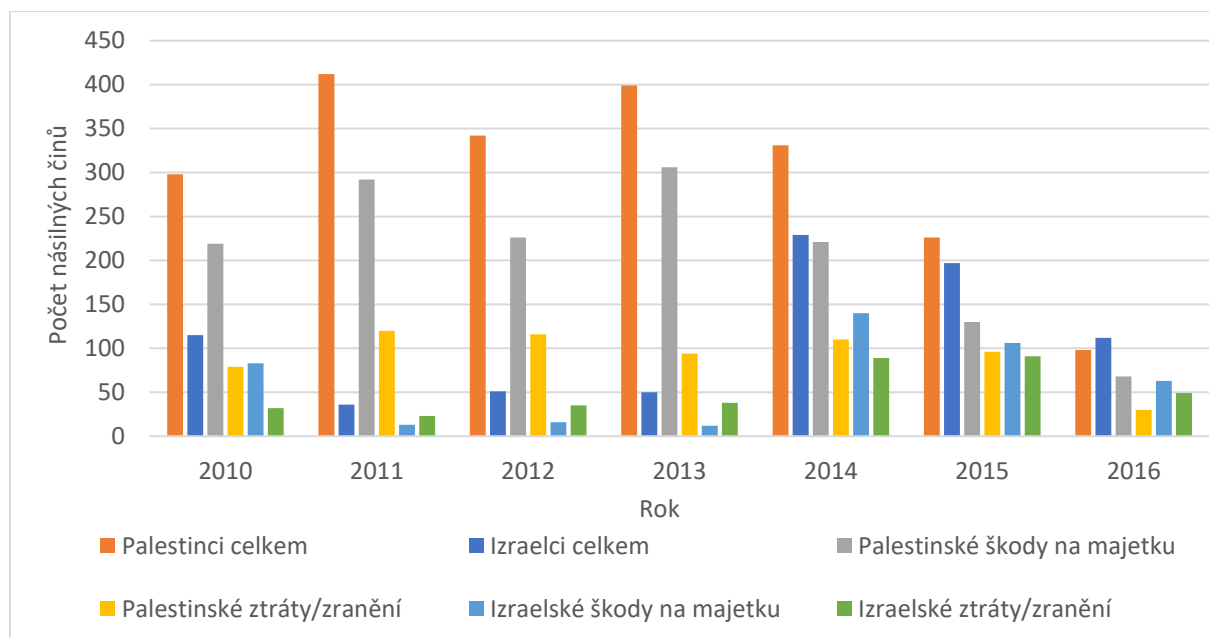
- CBS (2014): Population. http://www.cbs.gov.il/ts/ID87f15834660cb3/databank/building_func_e.html?level_1=2. [21. 1. 2017]
- CBS (2015): Localities in Israel. http://www.cbs.gov.il/ishuvim/ishuvim_main.htm. [15. 5. 2017].
- OCHAOPT (2015b): State of Palestine - Oslo Agreement in the West Bank. <https://data.humdata.org/dataset/state-of-palestine-other-0-0-0-0-0>. [25. 6. 2017]
- OCHAOPT (2017a): Humanitarian Bulletin. <https://www.ochaopt.org/reports/humanitarian-bulletin>. [14. 4. 2017].
- OCHAOPT (2017b): Monthly Figures. <https://www.ochaopt.org/content/monthly-figures>. [14. 4. 2017].
- OCHAOPT (2017c): Protection of Civilians Weekly Report. <https://www.ochaopt.org/reports/protection-of-civilians>. [16. 4. 2017].
- PCBS (2010): Palestine in Figures. Palestinian Central Bureau of Statistics, Ramallah.
- PCBS (2015): Israeli Violations. http://www.pcbs.gov.ps/site/lang__en/739/default.aspx. [8. 4. 2017]. [15. 4. 2017].
- Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006): https://www.knesset.gov.il/elections17/heb/Results/Main_Results.asp. [15. 4. 2017].
- Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009): http://www.knesset.gov.il/elections18/heb/results/main_results.aspx. [15. 4. 2017].
- Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013): <http://www.votes-19.gov.il/cityresults?cityID=-%20%D7%91%D7%97%D7%A8%20%D7%99%D7%A9%D7%95%D7%91%20->. [15. 4. 2017].
- Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015): <http://www.votes20.gov.il/cityresults?cityID=-%20Vyberte%20m%C4%9Bsto%20->. [15. 4. 2017].

Seznam příloh

Příloha 1: Počty násilných činů v jednotlivých letech. Západní břeh, období 2010–2016.....	131
Příloha 2: Osady, ve kterých krajně pravicové strany dosáhly nejvyšších volebních zisků. Západní břeh, volby rok 2006.....	131
Příloha 3: Osady, ve kterých krajně pravicové strany dosáhly nejvyšších volebních zisků. Západní břeh, volby rok 2009.....	132
Příloha 4: Osady, ve kterých krajně pravicové strany dosáhly nejvyšších volebních zisků. Západní břeh, rok 2013.....	132
Příloha 5: Osady, ve kterých krajně pravicové strany dosáhly nejvyšších volebních zisků. Západní břeh, volby rok 2015.....	133
Příloha 6: Výsledky Kruskal-Wallisova testu. Židovské osady, Západní břeh	134
Příloha 7: Bonferroniho mnohonásobné porovnání průměrných volebních výsledků vybraných krajně pravicových stran v rámci jednotlivých kategorií násilí. Židovské osady, Západní břeh.....	135

Přílohy

Příloha 1: Počty násilných činů v jednotlivých letech. Západní břeh, období 2010–2016.

Zdroj: OCHAOPT (2017a, 2017b)

Příloha 2: Osady, ve kterých krajně pravicové strany dosáhly nejvyšších volebních zisků. Západní břeh, volby rok 2006.

	Krajní pravice vše [%]	Mafdal [%]	Židovská národní fronta [%]	Jisra'el bejtenu [%]	Šas [%]
Hebron	97,78	58,67	35,56	0,89	2,67
Ma'ale Chever	97,03	74,26	15,84	0,00	6,93
Ma'on	96,92	93,85	1,54	0,00	1,54
Karmel	96,63	88,76	6,18	0,00	1,69
Dolev	96,58	88,75	4,89	0,49	2,44
Jic'har	96,55	30,60	61,21	0,43	4,31
Revava	96,04	86,69	6,47	0,36	2,52
KarmeJ Cur	96,00	82,40	8,80	0,80	4,00
Kochav ha-Šachar	95,90	81,23	10,58	1,71	2,39
Chagaj	95,09	80,37	7,98	1,84	4,91

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006). Proměnná Krajní pravice vše obsahuje součet průměrných hodnot všech stran v roce 2006 uvažovaných jako krajně pravicových. Bylo vybráno deset osad s nejvyššími hodnotami pro tuto proměnnou.

Příloha 3: Osady, ve kterých krajně pravicové strany dosáhly nejvyšších volebních zisků. Západní břeh, volby rok 2009.

	Krajní pravice vše [%]	Židovský domov [%]	Národní jednot [%]	Jisra'el bejtenu [%]	Šas [%]
Nachli'el	92,86	0,71	60,71	0,00	31,43
Hebron	92,69	2,28	81,74	1,83	6,85
Ma'on	92,67	15,33	72,67	0,67	4,00
Jic'har	92,39	0,00	87,20	1,04	4,15
Itamar	92,19	6,69	79,55	0,74	5,20
Karmel	91,84	12,24	76,53	0,00	3,06
Kochav ha-Šachar	91,49	13,33	73,48	0,85	3,83
Chagaj	90,10	4,95	78,22	0,50	6,44
Karmej Cur	89,78	23,72	59,85	2,19	4,01
Jitav	89,13	0,00	39,13	50,00	0,00

Zdroj: Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009). Proměnná Krajní pravice vše obsahuje součet průměrných hodnot všech stran v roce 2009 uvažovaných jako krajně pravicových. Bylo vybráno deset osad s nejvyššími hodnotami pro tuto proměnnou.

Příloha 4: Osady, ve kterých krajně pravicové strany dosáhly nejvyšších volebních zisků. Západní břeh, rok 2013.

	Krajní pravice vše [%]	Židovský domov [%]	Síla pro Izrael [%]	Šas [%]
Ma'on	95,29	78,24	15,29	1,76
Šadmot Mechola	93,64	83,47	8,47	1,69
Ma'ale Chever	91,91	71,32	19,12	1,47
Susja	91,60	73,49	17,32	0,79
Jic'har	91,54	16,67	71,54	3,33
Karmel	91,35	80,77	10,58	0,00
Revava	91,22	79,52	10,33	1,38
Chagaj	91,12	71,03	18,69	1,40
Talmon	90,98	70,86	18,99	1,13
Kochav ha-Šachar	90,61	73,92	15,70	0,99

Zdroj: Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013). Proměnná Krajní pravice vše obsahuje součet průměrných hodnot všech stran v roce 2013 uvažovaných jako krajně pravicových. Bylo vybráno deset osad s nejvyššími hodnotami pro tuto proměnnou.

Příloha 5: Osady, ve kterých krajně pravicové strany dosáhly nejvyšších volebních zisků. Západní břeh, volby rok 2015.

	Krajní pravice vše [%]	Židovský domov [%]	Jachad [%]	Jisra'el bejtenu [%]	Šas [%]
Jic'har	94,87	20,09	74,11	0,00	0,67
Ma'on	93,63	69,12	24,51	0,00	0,00
Ateret	90,98	73,36	15,57	1,23	0,82
Talmon	90,71	64,04	26,01	0,00	0,66
Susja	90,61	74,65	15,73	0,00	0,23
Negohot	90,24	71,95	18,29	0,00	0,00
Nachli'el	90,16	11,07	70,90	0,41	7,79
Kochav ha-Šachar	89,90	56,72	32,72	0,11	0,34
Revava	89,65	76,36	12,87	0,14	0,28
Hebron	88,74	38,96	49,35	0,00	0,43

Zdroj: Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015). Proměnná Krajní pravice vše obsahuje součet průměrných hodnot všech stran v roce 2015 uvažovaných jako krajně pravicových. Bylo vybráno deset osad s nejvyššími hodnotami pro tuto proměnnou.

Příloha 6: Výsledky Kruskal-Wallisova testu. Židovské osady, Západní břeh

Závisle proměnná	Nezávisle proměnná (shluky)	N	Pořadí průměru
Počet násilných činů	Krajní pravice	41	81,24
	Levice a střed	30	33,20
	Charedim	8	73,69
	Likud a Bejtenu	24	51,23
	Likud a krajní pravice	20	74,00
		123	
Násilné činy/1000 obyvatel	Krajní pravice	41	82,80
	Levice a střed	30	32,08
	Charedim	8	67,38
	Likud a Bejtenu	24	55,73
	Likud a krajní pravice	20	69,60
		123	
Závisle proměnná	Nezávisle proměnná (Úroveň násilí)	N	Pořadí průměru
Krajní pravice	žádná	45	39,73
	nízká	43	57,60
	střední	20	94,00
	vysoká	9	90,67
	extrémní	6	110,83
		123	
Mafdal	žádná	45	42,80
	nízká	43	69,60
	střední	20	78,15
	vysoká	9	80,11
	extrémní	6	70,50
		123	

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015); CBS (2015); OCHAOPT (2017c). Volby zahrnuté do analýzy: 2006, 2009, 2013, 2015. Volební výsledky byly zprůměrovány. Násilné činy zahrnují roky 2007–2016.

Příloha 7: Bonferroniho mnohonásobné porovnání průměrných volebních výsledků vybraných krajně pravicových stran v rámci jednotlivých kategorií násilí. Židovské osady, Západní břeh.

Závisle proměnná	Úroveň násilí		Rozdíl středních hodnot
Krajní pravice	Žádná	Nízká	-4,34
		Střední	-18,27**
		Vysoká	-16,20**
		Extrémní	-23,12**
	Nízká	Žádná	4,34
		Střední	-13,93**
		Vysoká	-11,86**
		Extrémní	-18,78**
	Střední	Žádná	18,27**
		Nízká	13,93**
		Vysoká	2,07
		Extrémní	-4,85
	Vysoká	Žádná	16,2**
		Nízká	11,86**
		Střední	-2,07
		Extrémní	-6,92
	Extrémní	Žádná	23,12**
		Nízká	18,78**
		Střední	4,85
		Vysoká	6,92
Maďdal	Žádná	Nízká	-15,21**
		Střední	-22,14**
		Vysoká	-24,08*
		Extrémní	-19,55
	Nízká	Žádná	15,21**
		Střední	-6,92
		Vysoká	-8,87
		Extrémní	-4,34
	Střední	Žádná	22,14**
		Nízká	6,92
		Vysoká	-1,95
		Extrémní	2,59
	Vysoká	Žádná	24,08*
		Nízká	8,87
		Střední	1,95
		Extrémní	4,53
	Extrémní	Žádná	19,55
		Nízká	4,34
		Střední	-2,59
		Vysoká	-4,53

Zdroj: Ústřední volební komise 17. Knesetu (2006); Ústřední volební komise 18. Knesetu (2009); Ústřední volební komise 19. Knesetu (2013); Ústřední volební komise 20. Knesetu (2015); OCHA OPT (2017c). * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$. Volby zahrnuté do analýzy: 2006, 2009, 2013, 2015. Volební výsledky byly zprůměrovány. Násilné činy zahrnují roky 2007–2016.